



# **RYHMÄVAELLUSMATKAN JÄRJESTÄMINEN**

Ruskavaellus Halti-tunturille

Henna Lahti

Juho Uutela

Opinnäytetyö  
Lokakuu 2013  
Matkailun koulutusohjelma

## TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu  
Matkailun koulutusohjelma

HENNA LAHTI & JUHO UUTELA:  
Ryhmävaellusmatkan järjestäminen  
Ruskavaellus Halti-tunturille

Opinnäytetyö 103 sivua, joista liitteitä 29 sivua  
Lokakuu 2013

---

Opinnäytetyössä tutkittiin omatoimisen vaellusmatkan suunnittelua ja toteuttamista. Työssä käydään läpi myös vaeltamisen elämyksellisyyttä, sekä pohditaan toteutetun vaelluksen onnistumista.

Tämän työn tuloksena järjestetty ryhmävaellus toteutettiin neljän hengen ryhmällä ja kohteeksi valittiin Suomen korkein piste, Halti-tunturin huippu. Matkan suunnittelusta ja toteuttamisesta vastasivat tämän työn tekijät. Matkalta kerättiin tutkimusaineistoa oman havainnoinnin kautta, sekä ryhmälle tehdyillä kyselyillä. Tutkimusmenetelmä oli havainnoiva kvalitatiivinen tutkimus. Teorioina työssä käytettiin vaeltamisen-, matkanjärjestämisen- ja elämyksellisyyden teorioita.

Matka toteutettiin 8.9. - 16.9.2013. Matka onnistui erittäin hyvin ja palautteen mukaan kaikki mukana olleet olivat vaellukseen erittäin tyytyväisiä. Matkan toteutuksessa ei syntynyt ongelmia juuri ollenkaan ja kaikki elämyksellisyyden elementit tuli täytetyksi matkan aikana. Vaellus onnistui täydellisesti myös varusteiden, reitin, päivämatkojen, sekä ruokahuollon puolesta.

Vaellusmatkan järjestäminen oli haastava ja pitkä projekti. Suunnittelu jouduttiin tekemään todella huolella ja itse vaelluksen toteutus oli vaativa ja haasteellinen koko ryhmälle. Matkasta selvittiin kuitenkin erinomaisesti ja vaellus oli koko ryhmälle ikimuis-  
toinen elämys.

---

Asiasanat: vaellus, ryhmämatka, matkan järjestäminen, Halti, elämys

## ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu  
Tampere University of Applied Sciences  
Degree Programme in Tourism

HENNA LAHTI & JUHO UUTELA:

Organizing a group hiking trip

Hike to Halti arctic hill at the time of autumn colours

Bachelor's thesis 103 pages, appendices 29 pages

October 2013

---

The topic of this thesis was to organize and execute an independent hiking trip. The thesis will also study the experience of hiking and how well the hiking trip was organized.

As a result of this thesis a group hike of four people was organized. The destination of this hike was the highest point of Finland, the summit of the Halti arctic hill. The planning and implementation was done by the writers of this thesis. The research material was collected by writing the travel diaries and by creating inquiry to members of the group. The data was analyzed using qualitative content analysis. The theories used in this thesis were hiking-, group traveling- and experiences theories.

The hike was organized between 8th of September to 16th of September. The hike was a great success and according to feedback all the members of the group were really satisfied to the hike. There were almost no problems during the hike and all the elements of experience were full filled during the trip. The plans considering equipments, route, day trips and food also succeeded perfectly.

Organizing a hiking trip was challenging and long project. The planning had to be done very carefully and the hike itself seemed to be very challenging for whole group. After all, the hike succeeded excellently and it was the unforgettable experience for the whole group.

---

Key words: hiking, group travel, organizing a trip, Halti, experience

## SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	TUTKIMUS SUUNNITELMA .....	7
	2.1 Tutkimuksen kohde.....	7
	2.2 Käsitteet ja teoria .....	7
	2.3 Tutkimuskysymykset .....	8
	2.4 Aineisto ja menetelmät .....	9
	2.5 Tutkimuksen kulku .....	10
3	KÄSIVARREN ALUE.....	12
	3.1 Kilpisjärvi .....	12
	3.2 Kulkuyhteydet.....	13
	3.3 Majoitus .....	14
	3.4 Palvelut .....	14
	3.5 Erämaa .....	15
	3.6 Halti .....	15
4	VAELTAMINEN .....	17
	4.1 Vaellus vai retki? .....	17
	4.2 Varusteet .....	17
	4.2.1 Vaatetus.....	19
	4.2.2 Jalkineet ja sukat .....	20
	4.2.3 Yöpymisvarusteet.....	21
	4.2.4 Ruokailu .....	22
	4.2.5 Rinkka .....	23
	4.2.6 Muita varusteita.....	24
	4.3 Ravinto.....	25
	4.4 Reitin valinta.....	28
	4.5 Päivämatkat ja kestävyys .....	30
	4.6 Suunnistaminen ja kartta.....	31
	4.7 Turvallisuus .....	32
5	MATKAN JÄRJESTÄMINEN.....	34
	5.1 Ryhmämatka .....	34
	5.2 Omatoimimatka .....	34
	5.3 Luonto- ja vaellusmatkailu .....	35
6	ELÄMYKSELLISYYS .....	37
	6.1 Elämys ja kokemus käsitteinä.....	37
	6.2 Elämyskolmio-malli.....	38
	6.2.1 Kokemuksen tasot.....	39

6.2.2	Elämyksen elementit .....	40
6.3	Erämaa elämyksenä .....	41
6.4	Haltin vaelluselämys .....	43
7	TUTKIMUSAINEISTO .....	48
7.1	Matkapäiväkirjat .....	48
7.2	Haastattelut .....	49
7.3	Kyselyt .....	49
8	VAELLUS HALTI-TUNTURILLE .....	51
8.1	Suunnittelu .....	51
8.2	Ennen lähtöä .....	52
8.3	Vaellus .....	54
8.3.1	Matka Kilpisjärvelle ja ensimmäinen vaelluspäivä.....	54
8.3.2	Toinen vaelluspäivä ja Haltin huiputus.....	56
8.3.3	Vaellus takaisin Kilpisjärvelle .....	60
8.3.4	Lepopäivä Kilpisjärven ympäristössä ja paluu Tampereelle .....	62
9	VAELLUKSEN ODOTUKSET JA KOKEMUKSET.....	64
9.1	Odotuksia ennen vaellusta .....	64
9.2	Kokemuksia vaelluksen jälkeen.....	65
9.3	Järjestäjien mielipide vaelluksen toteutumisesta .....	67
10	POHDINTA.....	68
	LÄHTEET.....	71
	LIITTEET .....	74
Liite 1.	Varustelista .....	74
Liite 2.	Ravintoarvot.....	77
Liite 3.	Ruokatarvikelista .....	83
Liite 4.	Vaellettu reitti .....	84
Liite 5.	Matkapäiväkirjat .....	85
Liite 6.	Haastattelu kysymykset .....	101
Liite 7.	Ennakko kyselylomake .....	102
Liite 8.	Vaelluksen kyselylomake .....	103

## 1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia ryhmävaelluksen järjestämistä ja toteuttamista, sekä pohtia vaeltamisen elämyksellisyyttä. Opinnäytetyön tuloksena toteutettiin neljän hengen ryhmävaellus Suomen korkeimpaan pisteeseen Halti-tunturilla. Tavoitteena opinnäytetyössä on saada oman havainnoinnin ja teorian kautta mahdollisimman selkeä käsitys siitä, kuinka vaellusmatka järjestetään ja mitä asioita pitää huomioida Haltin-vaelluksella. Työssä tutkitaan myös vaeltamista elämyksenä ja kuvaillaan Haltilla koettuja elämyksiä.

Vaeltaminen on nykyisin suosittu harrastus Suomalaisten keskuudessa. Yhä useammat ihmiset haluavat pois kaupunkien hälinästä, luonnonrauhaan. Vaeltaminen luo siihen hyvät mahdollisuudet. Idea tämän työn tekemiseen syntyi omien harrastusten kautta. Halti-tunturi on jo pidemmän aikaa ollut mielessä kohteena, jonne vaeltaminen olisi mielenkiintoista ja varmasti antoisaa. Kyseiselle tunturille vaeltamisesta ei ole juurikaan olemassa aiempaa kirjallisuutta tai tutkimusta, josta syntyikin idea lähteä tekemään tätä työtä. Kaikilla vaellukselle lähteneillä ryhmän jäsenillä oli jo ennestään kokemusta vaeltamisesta. Tämän työn tekijät ovat kokeneita vaeltajia, joka loi hyvät lähtökohdat opinnäytteen tekemiselle.

## **2 TUTKIMUS SUUNNITELMA**

### **2.1 Tutkimuksen kohde**

Opinnäytetyön aiheena on tutkia miten vaellusmatka järjestetään ja toteutetaan, sekä mitä asioita matkalla pitää ottaa huomioon. Työssä tutkitaan myös vaellusmatkan elämyksellisyyttä, sekä syitä jotka saavat ihmiset lähtemään vaellukselle. Vaellus, jota opinnäytetyössä tutkitaan, on neljän hengen ryhmävaellus Suomen korkeimpaan pisteeseen Halti-tunturille. Matka toteutettiin Lapin ruska-aikaan 8.9. –16.9.2013 ja sen kesto oli kokonaisuudessaan 9 päivää. Matkan suunnittelusta ja toteutuksesta vastasivat tämän työn tekijät. Tällä työllä on tavoitteena saada käytännön kokemusta vaellusmatkan järjestämisestä ja suunnittelusta.

Vaellusmatkailu on tänä päivänä suuressa suosiossa. Yhä useammat ihmiset haluavat päästä irti arjesta ja suunnata luontoon kokemaan uusia elämyksiä. Opinnäytetyön tarkoituksena on esitellä vaellusmatkan järjestämistä mahdollisimman yksityiskohtaisesti ja kertoa oman havainnoinnin kautta, miten työssä suunnitellun vaelluksen toteutus onnistui.

Halti-tunturi on vaelluskohteena ainutlaatuinen. Se sijaitsee aivan Suomen läntisen käsisivaren kärjessä, Enontekiön kunnassa. Lähin kylä on Kilpisjärvi, joka on myös suosituin aloituspaikka Haltille suuntautuvalle vaellukselle. Kilpisjärvi onkin tänä päivänä erittäin suosittu matkakohde vaeltajien ja retkeilijöiden keskuudessa. Itse Halti-tunturi sijaitsee kolmen päivän kävelymatkan päässä erämaassa, ja sinne pääsee ainoastaan jalkaisin. Halti-tunturi on vetovoimainen vaelluskohde, koska lähellä sen huippua sijaitsee Suomen korkein piste.

### **2.2 Käsitteet ja teoria**

Tässä tutkimuksessa käytetään teoriapohjana matkan järjestämisen teoriaa, vaelluksen suunnittelun ja toteutuksen teoriaa, sekä elämyksen tuottamisen teoriaa.

Työssä tutkitaan matkanjärjestämistä määrittelemällä käsitteet ryhmämatka, omatoimi-  
matka ja luontomatka. Matkanjärjestäminen on valmismatkojen tuottamista, myymistä  
ja toteuttamista. Matkanjärjestäjä on se, joka suunnittelee ja toteuttaa valmismatkoja,  
sekä tarjoaa niitä. (Verhelä 2000, 62; Valmismatkalaki 1994.) Tutkimuksessa matkan-  
järjestäjinä toimivat tämän työn tekijät. Järjestettävä matka on luonteeltaan omatoimi- ja  
luontomatka, mutta siinä on myös ryhmämatkan piirteitä.

Matkan elämyksellisyyttä pohditaan omassa luvussaan. Lapin elämysteollisuuden  
osaamiskeskuksen (2009) määritelmän mukaan elämys on moniaistinen, positiivinen ja  
kokonaisvaltainen tunnekokemus, joka voi tuottaa kokijalleen henkilökohtaisen muu-  
toskokemuksen. Työssä tutkitaan minkälaisia elämyksiä vaeltaminen tuottaa ryhmän  
jäsenille, sekä pohditaan syitä miksi ihmiset haluavat lähteä vaeltamaan. Työn tavoit-  
teena on luoda ryhmän jäsenille ikimuistoinen elämys, joka säilyy mielessä pitkään.  
Usein elämykseen liittyy tunne itsensä ylittämisestä. Tämä tunne yritetään luoda Haltin-  
vaelluksella.

### 2.3 Tutkimuskysymykset

Opinnäytetyössä haetaan vastauksia seuraavilla tutkimuskysymyksillä:

- Mitä asioita pitää huomioida vaellusmatkan suunnittelussa ja toteutuksessa?
- Miten Haltin-vaellus suunnitellaan ja toteutetaan?
- Mikä tekee vaelluksesta elämyksen?
- Mikä saa ihmiset lähtemään vaellusmatkalle?
- Mitä ongelmia matkan suunnittelussa ja järjestämisessä tuli vastaan?

Matkan suunnittelussa ja järjestämisessä vastaan tulevia ongelmia arvioidaan osallistu-  
van havainnoinnin kautta. Osallistuvassa havainnoinnissa tutkija osallistuu tutkimus-  
kohteensa toimintaan yhdessä sen jäsenten kanssa (Vilkkä 2006, 44). Matkapäiväkirjoi-  
hin kirjoitettiin joka päivän päätteeksi havaintoja, ajatuksia ja oivalluksia siitä, mitkä  
asiat menivät päivän aikana hyvin, ja missä olisi voinut olla parannettavaa. Vaellusmat-  
kalle lähtöön johtaneita syitä arvioitiin ryhmälle tehdyllä ennakkokyselylomakkeella.  
Kyselyn tuloksia vertailtiin vastaavien teorioiden kanssa ja selitys muodostettiin vähitel-  
len teoreettista orientaatiota korjaillen (Vilkkä 2006, 87).



## 2.4 Aineisto ja menetelmät

Tutkimuksen aineisto kerättiin Haltin-vaellukselle lähtevän ryhmän täyttämistä kyselylomakkeista, ryhmänjohtajien matkapäiväkirjoista, sekä asiantuntijan haastattelusta. Tutkimuksemme on kvalitatiivinen tutkimus.

”Havainnointi on tieteellisen tutkimuksen perusmetodi, jota käytetään havaintojen keräämiseen tutkimuksessa.” (Vilka 2006, 37.) Tutkimuksen aineistoa kerättiin havainnoimalla ryhmää vaelluksella ryhmänjohtajan näkökulmasta. Havainnoinnilla pyrimme selvittämään, miten elämyksellinen ryhmämatka järjestetään, ja mitkä ovat mahdolliset ongelmakohdat. Lisäksi pyrimme selvittämään, minkälaisia asioita ryhmä jäi kaipaamaan, sekä mitä pitää vielä kehittää. Kirjoitimme havaintomme ylös matkapäiväkirjaan, jonka avulla saimme kaikki havainnot tallennettua tuoreeltaan.

Kyselytutkimus on yksi survey-tutkimuksen tärkeitä menetelmiä. ”Englanninkielinen termi survey tarkoittaa sellaisia kyselyn, haastattelun ja havainnoinnin muotoja, joissa aineistoa kerätään standardoidusti ja joissa kohdehenkilöt muodostavat otoksen tai näytteen tietystä perusjoukosta.” (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 182.)

Vaellukselle lähtevä ryhmä täytti kyselylomakkeet ennen ja jälkeen matkan. Vaellusryhmälle ennen lähtöä jaetulla kyselylomakkeella pyrittiin kartoittamaan ryhmäläisten aiempaa vaellustaustaa, matkailumotiiveja, sekä matkaan kohdistuvia odotuksia. Matkan päätyttyä vaellukselle osallistuneelle ryhmälle jaettiin uusi kyselylomake, jolla pyrittiin kartoittamaan matkan onnistumista ja odotusten täyttymistä.

Haastattelu on yksi tiedonkeruun perusmenetelmistä. Yksi sen eduista muihin tiedonkeruun menetelmiin verrattuna on haastattelun tuoma mahdollisuus säädellä tiedonkeruuta. (Hirsjärvi ym. 1997, 180; 194.) Haastattelimme tutkimustamme varten personal trainer Tomi Tuomista. Haastattelun tarkoituksena oli saada laajempi ymmärrys ravinto- ja liikunta-asioista Haltin-vaelluksen suunnittelua varten. Päädyimme haastatteluun, koska ravinnosta oli saatavilla paljon ristiriitaista tietoa, eikä mikään saatavilla olevista tietolähteistä palvellut täysin tarkoitustamme.

## 2.5 Tutkimuksen kulku

Tutkimuksen kolmannessa luvussa esitellään Haltin erämaa-alueita, luonnonpuistoa, sekä Kilpisjärven kylää. Luvussa käydään läpi myös kulkuyhteydet Kilpisjärvelle, sekä alueen palvelut. Tieto ympäröivästä alueesta on tärkeä käydä alussa läpi, jotta voidaan ymmärtää vaelluksen lähtökohdat, sekä asiat jotka on otettava huomioon kulkuyhteyksiä ja majoitusta suunniteltaessa. Myös vaellusreitin valinnan kannalta on olennaista perehtyä alueeseen, jotta saadaan käsitys reittien alkamispisteistä.

Luvussa neljä perehdytään vaeltamisen teoriaan. Aluksi kerrotaan vaeltamisesta käsitteenä, sekä mitä eroa on vaelluksella ja retkeilyllä. Luvussa käydään läpi kaikki tarvittavat varusteet, joita tullaan tarvitsemaan ja käyttämään kuuden päivän Haltin-vaelluksella. Luvussa käydään läpi myös mukaan otettava ravinto, vaelluspäivien pituudet, vaeltajien kestävyys, sekä joitain turvallisuuteen liittyviä seikkoja. Erittäin tärkeitä läpi käytäviä asioita ovat myös vaellus reitti, sekä suunnistaminen erämaassa.

Viidennessä luvussa esitellään matkanjärjestämiseen liittyvää teoriaa. Luvussa käydään läpi erilaisia matkustustapoja ja pohditaan erityisesti Haltin-vaelluksen järjestämistä. Haltin-vaellus ei ole yksiselitteinen matka, vaan siinä on mukana monia eri matkatyyppejä. Näistä käydään läpi ryhmämatka, vaellusmatka ja omatoimimatka.

Kuudes luku alkaa elämyksen ja kokemuksen määrittelyllä, ja niiden eroilla. Luvussa pohditaan vaellusmatkaa elämyksenä, sekä käydään läpi syitä, jotka saavat ihmiset lähtemään tällaiselle matkalle. Elämyksen kokemista arvioidaan elämyskolmion avulla. Sen avulla selvitetään miten ihminen reagoi ja toimii eri vaiheissa elämystä.

Luvussa seitsemän perehdytään tutkimusaineistoon, ja siihen miten sitä kerätään. Luvussa käydään läpi matkapäiväkirjojen teko, haastattelut, sekä ryhmälle tehtävä kysely.

Kahdeksas luku selvittää koko Haltin-vaelluksen käytännössä. Luvussa käydään läpi koko vaellus valmisteluista matkalle lähtöön, ja itse vaelluksen toteuttamisesta aina kotiin paluuseen. Aineistona käytetään omia matkapäiväkirjoja, sekä mukana olleiden kyselyitä.

Luvussa yhdeksän käydään läpi matkalla mukana olleiden mielipiteitä ennen matkalle lähtöä ja verrataan niitä kyselyn tuloksiin vaelluksen jälkeen. Kappaleessa käydään läpi myös järjestäjien mielipiteitä matkan onnistumisesta, sekä asioista, joissa olisi vielä kehitettävää.

Luvussa kymmenen pohditaan matkan onnistumista, sekä käydään läpi seikkoja, jotka olisi voinut tehdä toisin vaelluksella. Työn lopusta löytyy käytetyt lähteet, sekä liitteinä varustelista, ruokalista ravintoarvoineen, työssä käytetyt kyselylomakkeet, matkapäiväkirjat, sekä alueen kartta.

### 3 KÄSIVARREN ALUE

#### 3.1 Kilpisjärvi

Kilpisjärven kylä kuuluu Enontekiön kuntaan. Enontekiön kunta on pinta-alaltaan Suomen kolmanneksi suurin kunta, 8464 neliökilometriä, josta vesistöjä on 413 neliökilometriä. (Enontekiön kunta 2013.) Asukkaita Kilpisjärven kylässä asuu alle 100 (Kilpisjärven biologinen asema 2013). Kilpisjärven kylä sijaitsee Käsivarren Lapissa Norjan ja Ruotsin rajalla. Kilpisjärvellä sijaitseva Kolmen valtakunnan rajapyykki on yksi alueen suosituista matkailunähtävyyksistä. (Rautio 1994, 18; Kilpisjärven kylä 2013.)

Kilpisjärven alueen luonto on kaunis mutta karu. Kylällä maisemaa hallitsee Kilpisjärvi, joka on laajuudeltaan lähes 40 neliökilometriä. Kilpisjärvi on 19 kilometriä pitkä ja syvyydeltään noin 60 metriä. Kilpisjärvi on jäässä noin 7 kuukautta vuodesta aina marraskuun alusta kesäkuun loppuun. Syvimmillään Kilpisjärvi on sulamisvesien aikaan juhannuksen jälkeen. Kilpisjärven lisäksi alueen maisemalle leimallista on jylhä tunturi-maisema. Käsivarren pohjoisinta aluetta kutsutaan usein Suomen ainoaksi suurtunturi-alueeksi tai Käsivarren ylätuntureiksi. Ylätunturialue kuuluu alpiiniseen kasvillisuusvyöhykkeeseen, ja suurin osa alueesta on puutonta paljakkaa. Alue käsittää Suomen kaikki 40 yli 1000 metriin yltävää huippua, jotka kaikki tosin jäävät lumenviipymäkorkeuden alapuolelle, joka on alueella noin 1350–1400 metrissä. (Rautio 1994; Kilpisjärven kylä 2013; Vuoristo & Vesterinen 2009, 392.)

Käsivarren erämaa on ilmastollisesti ankaraa. Vuoden keskilämpötila on -2 celsiusta ja sadanta 452 millimetriä vuodessa. Keskiyön aurinko alkaa näkyä Kilpisjärvellä 22.–25. toukokuuta ja näkyy noin kahden kuukauden ajan. Kaamosaika alkaa virallisesti 29. marraskuuta ja loppuu 19. tammikuuta. Ensilumi sataa syys- lokakuussa ja talvi kestää alueella pitkään. Hiihtokausi alkaa tavallisesti lokakuussa ja jatkuu aina juhannukseen asti. (Palsila 1995, 134, 151; Kilpisjärven biologinen asema 2013.)

### 3.2 Kulkuyhteydet

Tampereelta matkaa Kilpisjärven kylälle on autoteitse 1076 kilometriä. Matkan taittaa henkilöautolla ilman pysähdyksiä noin 12 tunnissa. (Google 2013.) Vaihtoehtoina matkan ajamiselle on useita: autojuna, lentäminen, juna, sekä linja-auto.

Junalla matkustettaessa pitää huomioida että juna kulkee Rovaniemelle tai Kolariin, josta matkaa täytyy jatkaa omalla autolla tai linja-autolla. Kätevä tapa junalla matkustamiseen ilman omaa autoa on ostaa matka kokonaisuutena, tällöin välttyy turhalta odottamiselta linja-autoasemalla. VR operoi junabussi liikennettä Kilpisjärvelle kerran päivässä. Matkan kesto on 18 tuntia 4 minuuttia ja matkan hinta on aikuiselta 150,53 euroa (keskiviikkona 25.9.2013) ja se sisältää sekä juna, että linja-automatkan. Autojunalla kannattaa mennä Kolariin asti, josta matkaa Kilpisjärvelle autoteitse on 270 kilometriä. Autojunan hinta on 166,73 euroa (keskiviikkona 25.9.2013) sisältäen auton kuljetuksen, sekä yhden aikuisen matkalipun. Autojuna kulkee Kolariin 11 tuntia 46 minuuttia ja autolla Kolarista Kilpisjärvelle ajaa noin kolme tuntia. (Rautio 1994, 13; VR 2013; Google 2013.)

Lentokoneella voi matkustaa Kittilään asti, josta matkaa voi jatkaa linja-autolla. Lentoyhteyttä Tampereelta Kittilään operoi Finnair ja siihen sisältyy välilasku Helsinki-Vantaan lentoasemalla. Matka-aika Tampereelta Kittilään on 6 tuntia 55 minuuttia ja lipun hinta aikuiselta on 441 euroa (keskiviikkona 25.9.2013). Linja-autoyhteyttä Kittilän lentoasemalta Kilpisjärvelle operoi Gold-Line Oy. Lipun hinta aikuiselta on 46,40 euroa (keskiviikkona 25.9.2013) ja matkan kesto on 5 tuntia 40 minuuttia. Kittilästä Kilpisjärvelle voi kulkea myös taksilla jolloin matkaa kertyy 280 kilometriä. Taksimatka tulee varata vähintään vuorokautta ennen lennon saapumista. Kittilän lentoasemalta on myös mahdollista vuokrata auto, mutta vuokraus on tehtävä etukäteen, sillä vuokraamot hyväksyvät vain ennakkovarauksia. (Finavia 2013; Matkahuolto 2013.)

Suoraa linja-autoyhteyttä Tampereelta Kilpisjärvelle ei tällä hetkellä Matkahuollon mukaan ole. Matka täytyy tehdä kolmessa osassa käyttäen linjoja: Tampere-Oulu, Oulu-Rovaniemi ja Rovaniemi-Kilpisjärvi. Rovaniemeltä Kilpisjärvelle liikennöidään ainoastaan aamuvuoro, eikä Oulusta Rovaniemelle ole yövuoroa, joten linja-autolla Tampereelta Kilpisjärvelle kulkeminen edellyttää yöpymisen Rovaniemellä. Matka Tampereelta Ouluun maksaa halvimmillaan aikuiselta 82,10 euroa ja kestää kahdeksan tuntia 45

minuuttia. Matka Oulusta Rovaniemelle maksaa aikuiselta halvimmillaan 29 euroa ja kestää 3 tuntia 15 minuuttia. Matka Rovaniemeltä Kilpisjärvelle kestää 8 tuntia 25 minuuttia ja maksaa aikuiselta 72,90 euroa. (Matkahuolto 2013.)

### **3.3 Majoitus**

Majoitustoiminta Kilpisjärvellä juontaa juurensa kauas historiaan. Jo 1500-luvulla Kilpisjärvi on ollut Tornion jäämerelle kulkevien kauppaja- ja markkinamiesten kulkureitillä, jolloin Kilpisjärvellä sijaitsi myös autiotupa. Valtio korvasi autiotuvan 1900-luvun alkupuolella rakentamalla paikalle majatalo Siilastuvan. Siilastupa palveli myös alueen ensimmäisiä urheilukalastajia ja matkailijoita. 1930-luvulla Suomen matkailuliitto rakensii Kilpisjärvelle retkeilymajan, jonka paikalle sodan jälkeen 1950-luvulla rakennettiin nykyisinkin toiminnassa oleva Kilpisjärven retkeilykeskus. Retkeilykeskuksen valmistumisen myötä matkailu Kilpisjärvelle kasvoi lähes vuosittain, ja alue jatkaa laajenemistaan edelleen. (Rautio 1994, 18; Kilpisjärven retkeilykeskus 2013.)

Kilpisjärvellä on laaja tarjonta erilaisia majoitusvaihtoehtoja. Alueelta löytyy hotelli Lapland Hotels Kilpis, joka tarjoaa perinteisiä hotellipalveluja, sekä useita eri lomamökkiä ja mökkihuneisto yrityksiä. Käsivarrentien varresta löytyy Kilpisjärven retkeilykeskus, joka vuokraa majoitukseen huoneita, mökkejä, sekä caravan-alue ja teltta- paikkoja. (Kilpisjärven kylä 2013.)

### **3.4 Palvelut**

Kilpisjärven kylällä on Hetan terveysaseman sivutoimipiste. Se on avoinna kolme kertaa kuukaudessa niin, että terveydenhoitaja on tavattavissa kaksi kertaa kuussa ja lääkäri kerran kuussa. Lisäksi Kilpisjärven Neste huoltoasemalta löytyy lääkekaappi, josta voi ostaa reseptivapaita lääkkeitä. Kilpisjärvellä on yksi koulu, joka tarjoaa opetusta esikoulusta peruskoulun loppuun. Koulussa on neljä opettajaa, joista yksi opettaa saamen kielellä. Lukuvuonna 2007–2008 koulussa oli 25 oppilasta. Kilpisjärven kylässä on lisäksi yksi ryhmäperhepäiväkotii. (Enontekiön kunta 2013.)

Kilpisjärven kylästä löytyy yksi kauppa, K-market Kilpishalli. Kauppa tarjoaa lisäksi Alkon tilauspalveluita. Kilpishallin yhteydestä löytyy urheiluvälinekauppa Sport Butikk, sekä Neste huoltoasema, joka tavanomaisten huoltoasemapalveluiden lisäksi toimittaa asiamiespostin ja matkahuollon palveluita.

Kilpisjärvellä sijaitsee 5-6 ravintolaa joista useimmat tarjoavat lappalaisia herkkuja, sekä noutopöytäruokaa. Ravintoloista suurin osa palvelee myös anniskeluravintoloina. (Kilpisjärven kylä 2013.)

### 3.5 Erämaa

Vuonna 1991 säädetyllä erämaalaila Pohjois-Suomeen perustettiin 12 erämaa-aluetta. Erämaa-alueet rakennettiin: ”Alueiden erämaaluonteen säilyttämiseksi, saamelaiskulttuurin ja luontaiselinkeinojen turvaamiseksi, sekä luonnon monipuolisen käytön ja sen edellytysten kehittämiseksi.” (Erämaalaki 1991.) Erämaat eivät ole kansallispuistoja tai luonnonsuojelualueita, mutta ne on otettu mukaan Natura 2000 verkostoon. Natura-ohjelman taustalla on EU:n luontodirektiivi, jolla pyritään turvaamaan luonnon monimuotoisuus alueella. Erämaa-alueista huolehtii Metsähallitus, joka myös pyrkii pitämään ne luonnontilassa. Kaikki erämaa-alueet ovat valtion omistuksessa. (Metsähallitus 2012; Luontoon 2011; Laaksonen & Nurmi 2005; Vuoristo 2002, 212–214.)

Halti kuuluu käsivarren erämaa-alueeseen (Karttakeskus 2008). Käsivarren erämaa-alue on pinta-alaltaan Suomen toiseksi suurin erämaa-alue: 2206 neliökilometriä. Käsivarren erämaa-alue on perustettu erämaalaila vuonna 1991 ja se on nykyisin kävijämäärissä mitattuna Suomen suosituin erämaa-alue. Kaikki suomen yli 1000-metriset huiput, Saanaa lukuun ottamatta, sijoittuvat Käsivarren erämaa-alueen sisälle. (Luontoon 2011.)

### 3.6 Halti

Halti, toiselta nimeltään Haltijatunturi, sijaitsee Enontekiön kunnassa aivan Suomen vasemman Käsivarren pohjois-osassa. Haltin alue on saamelaisille pyhää seutua ja alueella sijaitseekin useita palvontapaikkoja. (Suomisanakirja 2013.) Vanhojen tarinoiden mukaan Halti kuvattiin mahtavana Halti äijänä, joka oli jättiläisheimon johtaja. Tarinassa vietettiin Saanan ja Mallan häitä, johon kuitenkin saapui Ruotsin Pältsa ja Pohjanakat

jäämereltä kuokkavieraina. Häissä Pohjanakkojen taika riistäytyi käsistä, ja valtava jäävyöry peitti kaikki jättiläiset alleen. Hääväki pakeni, ja Mallan ja hänen äitinsä kyyneleistä syntyi Kilpisjärvi. Vasta vuosituhansien päästä jäämassat sulivat, ja jäljelle jäivät jähmettyneet jättiläiset: Halti, Saana ja Malla tunturit. (Suomisanakirja 2013, Kaikusalon 1974 mukaan.)

Suomen korkein kohta, Halditsohkka, sijaitsee Halti-tunturilla 1324 metrin korkeudessa. Se sijoittuu aivan Suomen ja Norjan valtakuntien rajalinjalle, ja paikalle onkin pystytetty rajapyykki 303B. Halti-tunturin korkein kohta Raistuoddarhaldi on 1365 metriä korkea ja sijaitsee Norjan puolella. (Rautio 1994, 45; Maanmittauslaitos 2013.) Rajapyykin 303B viereen on pystytetty pieni peltinen laatikko (kuva 1), jossa olevaan Haltin kirjaan voi jokainen valloittaja kirjoittaa nimensä (Suomisanakirja 2013).



KUVA 1. Haltin kirjan laatikko (Kuva: Juho Uutela 2013)



## 4 VAELTAMINEN

### 4.1 Vaellus vai retki?

Retkeily-termiä voidaan käyttää kaikesta ilman moottoria tapahtuvasta luonnossa liikkumisesta ja oleilusta. Termiä voi tarkentaa esimerkiksi harrastuksen, tai keston mukaan (sieniretki, päiväretki tms.). Vaellus-termiä voidaan käyttää synonyyminä sanalle retki, mutta silti termeissä on eroa. Vaellus on pitkäkestoisempi ja suuntautuu huomattavasti syvemmälle luontoon kuin retki. Tyypillinen vaelluksen kesto on useasta päivästä pariin viikkoon. Koska vaellus voi kestää useita päiviä, mukaan täytyy ottaa kaikki mitä elämiseen tarvitaan. Näihin kuuluvat mm. teltta, ruoka ja vaatteet. (Laaksonen 2008, 10.)

Haltin-matka on luonteeltaan vaellus. Kokonaisuudessaan matka Kilpisjärveltä Haltin huipulle ja takaisin kesti 6 päivää ja matka suuntautui yli 50 kilometrin päähän erämaahan. Matka-aika, sekä kävelty matka, täyttävät vaelluksen tunnusmerkit. Mukaan matkalle jouduttiin ottamaan kaikki mitä elämiseen tarvitaan, joten tältäkin osin matka täyttää vaelluksen tunnusmerkit.

### 4.2 Varusteet

Varusteet ovat yksi tärkeimmistä asioista vaelluksella. Ne ovat lähes koko ajan läsnä; syödessä, juodessa, nukkuessa, pukeutuessa ja suojautuessa. Varusteita valitessa täytyy kuitenkin muistaa, ettei pakkaa liikaa tavaraa mukaan. Tasapainon löytäminen varusteissa on tärkeää, ja useimmiten se alkaa määrittäytyä vasta kokemuksen kautta. (Graydon 1997, 16.)

Pitkillä vaelluksilla tärkeään rooliin nousee varusteiden paino. Tietty painavat materiaalit on parempi suosiolla korvata kevyillä ja laadukkailla materiaaleilla. Myös vuodenai-ka ja sää vaikuttavat paljon varusteiden määrään ja valintaan. Tärkeintä vaelluksella on, että varusteisiin voi luottaa 100 -prosenttisesti, ja että ne pitävät vaeltajan lämpimänä, kuivana ja kylläisenä. (Bursell 2005, 37.)



Varustelista koottiin useista eri lähteistä saadun tiedon perusteella ja isolta osin myös oman kokemuksen pohjalta. Varustelistaa luotaessa huomioitiin vuodenaika, ja pohdittiin mahdollisia sääolosuhteita syyskuussa järjestettävälle vaellukselle. Lisäksi tutkittiin vaelluksen keston ja matkan pituuden luomia vaatimuksia varusteiden mukaan ottamiselle.

#### 4.2.1 Vaatetus

Kerrospukeutuminen on termi, jota käytetään usein kuvaamaan vaeltajan pukeutumista. Tällaisella pukeutumisella tarkoitetaan pukeutumista useisiin ohuisiin vaatekerroksiin: ihoa vasten puetaan sisäkerros, joka siirtää hien välikerrokseen, ja uloimmaksi tuulta ja vettä pitävä kuorikerros. (Laaksonen 2008, 32.)

Kerrospukeutumisen alin kerros pitää olla kosteutta imemätön kerrasto, joka päästä hien välikerrokseen. Nykyisin suosittuja sisäkerroksia ovat tekokuituasut, jotka ovat kevyitä ja nopeasti kuivuvia. Villa on myös ominaisuuksiltaan erinomainen käytettäväksi alimassa kerroksessa, sillä se on kosteanakin lämmin, hajuton ja se puhdistaa itse itsensä. Vallitsevan lämpötilan mukaan arvioidaan, riittääkö aluskerrastoksi pelkät alushousut, vai kannattaako alle pukea pitkät housut ja -paita. (Laaksonen 2008, 32.)

Välikerroksen tehtävänä on antaa lämpöä vaeltajalle. Välikerroksessa käytetään usein fleecettä, tekokuitutakkia tai paitaa. Kylmemmissä olosuhteissa välikerroksena voi toimia untuvaliivi. Lämpimällä kelillä välikerrosta voidaan käyttää myös uloimpana kerroksena, joka estää turhan hikoilun kuorikerroksen alla. Välikerrosta tulisi käyttää myös tauoilla, jottei vaeltajalle tule kylmä paikallaan ollessaan. (Bursell 2005, 42–45; Laaksonen 2008, 33.)

Kuorikerros on tärkein osa kerrospukeutumista. Sen tehtävä on suojata vaeltajaa tuulelta ja vedeltä. Toimiva kuorikerros varmistaa sen, etteivät alla olevat kerrokset pääse kastumaan, ja ettei vaeltaja sitä kautta pääse kylmettymään. Kuorikerroksissa GoreTex materiaali on tällä hetkellä markkinoiden huippuluokkaa. GoreTex ei ainoastaan suojaa tuulelta ja vedeltä, vaan se on myös erittäin hengittävä, ja päästä hikoilun ja vesihöyryn poistumaan takin läpi ihmisestä. Kuoriasua käytettäessä vaeltajan ei tarvitse kantaa mu-

kana erillistä sadeasua, näin säästyä tilaa rinkaista. (Bursell 2005, 46–50; Laaksonen 2008, 34.)

Ihmisen ruumiin lämmöstä suurin osa karkaa pään ja käsien kautta. Käsineet, lakki ja kaulaliina ovatkin erittäin tärkeitä varusteita, kun lämpötila illalla putoaa alhaiseksi. Fleece-lakit ovat lämpimiä ja miellyttäviä pidettäviä. Myös villapipot ja karvalakit ovat lämpimiä todella kylmissä olosuhteissa. Lämpimiä päiviä varten mukaan vaellukselle tulee ottaa ilmava hattu, joka suojaa auringolta. Käsineiden tulisi olla vedenpitävät ja helpot kuivattaa. Niiden tehtävänä on myös suojata käsiä kylmältä viimalta, joten Gore-Tex materiaali on tässäkin tarkoituksessa toimiva materiaali. Kylmissä olosuhteissa kintaiden käyttö voi olla kaikkein paras ratkaisu, sillä niiden sisään saa laitettua välikerrokseksi villalapaset. (Bursell 2005, 53–54.)

#### **4.2.2 Jalkineet ja sukat**

Vaelluksella jalkojen pysyminen kuivana on tärkeää. Mikäli jalat kastuvat, tulee helposti kylmä, ja rakkoja alkaa muodostua. Suositus on käyttää kaksia sukkiä päällekkäin siten, että alimmat sukat ovat esim. ohutta polypropeenä ja ulommat sukat hieman paksumpaa materiaalia olevat vaellussukat. Vaeltamista varten on olemassa erikoissukkia, jotka on valmistettu pitkiä matkoja silmällä pitäen. (Bursell 2005, 54–55; Graydon 1997, 20.)

Jalkineita löytyy todella monenlaisia ja moniin eri tarkoituksiin. Vaellukselle on mahdollista useimmiten ottaa vain yhden jalkineet, joilla pitäisi selvitä erilaisissa olosuhteissa. Tärkein tavoite jalkineilla on pitää vaeltaja lämpimänä ja kuivana. Vaellustarkoitukseen käytetyt jalkineet voidaan jakaa kolmeen osioon: vaellussaappaat, kevyet retkikengät ja vaelluskengät. Vaellussaappaat ovat hyvä valinta jos vaellus suuntautuu alueille, joilla on paljon suota ja vesistöjä. Vaellussaappaat eivät hengitä kovinkaan hyvin, ja nilkan tukeminen kävellessä jää niissä vähäiseksi. Kevyet retkikengät soveltuvat hyvin päiväretkille, koska niillä on helppo ja kevyt kävellä. Huonona puolena mainittakoon, että ne kastuvat helposti eivätkä käytännössä tue jalkaa ollenkaan. Vaelluskengät sopivat hyvin merkityille poluille, kuivahkoon poluttomaan maastoon, sekä kivikkoon. Vaelluskengä tukee nilkkaa, sekä suojaa varpaita ja jalkapohjaa kiviltä. Vedenpitävyyden suhteen useimmat vaelluskengät omaavat suojaavan kalvon, joka kestää vettä melko

hyvin. Vaelluskenkä vaatii enemmän "sisään ajoa" ja totuttamista omaan jalkaan kuin vaellussaappaat tai kevyet vaelluskengät. (Bursell 2005, 55–63; Laaksonen 2008, 37–41.)

### 4.2.3 Yöpymisvarusteet

Suomessa vaeltaja yöpyy useimmiten teltassa tai autiotuvassa. Yöpymisessä tärkeiksi asioiksi nousee yöpymispaikan veden pitävyys, lämpimänä pysyminen, sekä yöpymisvarusteiden kestävyys. Suurin osa teltoista on kaksikerrosteltoja, joissa päällyskangas on veden- ja tuulenpitävä ja sisempi kangas hengittävä ja itikoilta suojaava. Teltoissa sateenpitävyys on ehdoton vaatimus. Ulkokankaan pitää olla täysin vedenpitävä, ja saumat vedenpitäviksi käsiteltyjä. Teltan pitää kestää tuulta ja olla helposti pystytettävissä niin kovassa tuulella, kuin sateellakin. Teltan pohjakankaan pitää olla myös täysin vedenpitävä. Teltassa, kuten muissakin vaellusvarusteissa, painon tulisi olla mahdollisimman alhainen, ja materiaalin, sekä telttakeppien huolella suunnitellut ja kestävä. (Laaksonen 2008, 45–46.)

Makuupusseja on kolmea eri luokkaa: kesäpussit, kolmen vuodenajan pussit ja talvipussit. Makuupussin tehtävä on pitää vaeltaja lämpimänä vallitsevissa olosuhteissa ja lämpötiloissa. Makuupusseissa käytetään standardia, joka ilmoittaa niiden mukavuuslämpötilan (comfort) ja ääriämpötilan (extreme). Vaellukselle tulisi ottaa mukaan pussi, jonka mukavuuslämpötila on mitoitettu vaelluksella vallitsevaan yölämpötilaan. Makuupusseja valmistetaan joko untuvasta tai tekokuidusta. Untuvapussit ovat huomattavasti lämpimämpiä ja painoltaan kevyempiä, joka on jälleen etu varusteita pakatessa. (Laaksonen 2008, 47–48.)

Makuualusta on tärkeä varuste maan kylmyyden eristämisessä. Mikään makuupussi ei toimi asiaankuuluvalla tavalla, mikäli alla ei ole eristävää makuualustaa. Makuualustoja on kahta eri tyyppiä: solumuovialustoja ja ilmatäytteisiä alustoja. Solumuovialustassa etuina on edullinen hinta, keveys ja kestävyys. Ne eivät voi puhjeta kuten ilmatäytteiset alustat. Solumuovialustat eivät kuitenkaan ole kovin mukavia nukkua, eivätkä ne eristä maan kylmyyttä kovin tehokkaasti. Ilmatäytteiset alustat ovat pehmeitä, hyvin eristäviä ja erittäin miellyttäviä nukkua. Ne painavat jonkin verran enemmän kuin solu-

muovialustat, mutta pakkautuvat pienempään tilaan. (Bursell 2005, 77–78; Laaksonen 2008, 48–49.)

#### 4.2.4 Ruokailu

Vaelluksella ruoanlaitto nuotiolla on yleistä, mutta siihen ei voi läheskään aina luottaa. Kun metsäpalovaroitusta on voimassa, ollaan puurajan yläpuolella tai alueella jossa ei ole kasvillisuutta, ruoanlaitto on mahdollista ainoastaan retkikeittimellä. Retkikeittimet jaetaan neljään ryhmään: sprii-, kaasu-, bensiini- ja monipolttoainekeittimiin. Spriikeittimistä tunnetuin on Trangia-keitin. Sen toiminta perustuu spriin kaatamiseen kuppimaiseen polttimeen, jossa se sytytetään. Tuulelta suojaaminen on hoidettu ympärille levittyvällä alumiinisuojuksella. Käyttövarmuus Trangia-keitinissä on huippuluokkaa, mutta alhaisilla lämpötiloilla sprii ei tahdo palaa kunnolla. (Bursell 2005, 79–80; Graydon 1997, 53–55.)

Kaasukeittimet ovat erinomainen valinta vaellukselle kevyen painonsa ja laajan käyttöalueensa vuoksi. Lämpöteho on hyvä ja keittimet ovat erittäin helppokäyttöisiä. Ruoanlaitto on vaivatonta ja nopeaa, eikä liekki juurikaan sotke kattiloiden pohjia noella. Alhaisissa lämpötiloissa keittimen polttoaine kaasuuntuu huonosti, jonka seurauksena pullon paine ei riitä kaasun siirtämiseen keittimen läpi. Seurauksena lämpöteho laskee ja palamisesta tulee epätasaista. (Bursell 2005, 80–82; Graydon 1997, 53–55.)

Bensiinkeittimistä useat ovat nykyisin valmistettu monipolttoainekeittimiksi ja ne toimivat usealla eri polttoaineella: bensiinillä, petrolilla, kerosiinilla tai diesel-polttoaineella. Polttoaineen hankkiminen keittimeen on helppoa lähes mistä tahansa maailman kolkasta. Keittimet lämmittävät litran vettä kiehumispisteeseen parhaimmillaan 3 minuutissa, joten lämpöarvo painoyksikköä kohti ei voi juuri olla enää parempi. Huono puoli bensiini- ja monipolttoainekeittimissä on, että ne ovat vaikeampia käyttää, ja niiden puhdistus ja korjaaminen vaatii hieman teknistä osaamista. (Bursell 2005, 82–84.)

Kattiloita ja pannuja ei kannata jokaisen vaeltajan kantaa itse mukanaan vaelluksella, vaan ruoka kannattaa tehdä yhdessä koko ryhmän kesken. Mukaan vaellukselle tarvitaan mieluummin alumiinikattila, sekä paistinpannu. Kattilaa käytetään veden keittämiseen

ryhmälle. Paistinpanna voidaan paistamisen lisäksi käyttää kantana kattilalle, jolloin veden keittoaika lyhenee ja ruoka pystytään suojaamaan likaantumiselta. (Bursell 2005, 85.)

Ruokailu astiana vaelluksella käytetään usein muovista kulhoa. Kulhon pitäisi olla noin litran vetoinen ja malliltaan syvä, että ruoka pysyy kulhossa. Juoma-astiana on helppo käyttää muovimukia, joka kestää hyvin lämpöä, ja on helppo puhdistaa. Ruokailuvälineinä toimii hyvin tavallinen ruokalusikka ja haarukka, mutta myös vaelluskäyttöön tarkoitettuja lusikka-haarukka-veitsi-yhdistelmiä on kätevä käyttää. (Aulio 2012, 114.)

#### 4.2.5 Rinkka

Pitkällä vaelluksella rinkan sopivuus kantajalle on äärimmäisen tärkeää. Nykyisin vaeltajien suosiossa ovat niin kutsutut anatomiset rinkat, joissa runko on rakennettu rinkan sisään. Rinkka noudattaa selän luonnollisia muotoja, ja istuu erittäin hyvin kantajalleen. Anatomisen rinkan painopiste tulee lähemmäs vartaloa, jolloin rinkka istuu tukevasti ja täydellisesti epätasaisessakin maastossa. (Bursell 2005, 64–65; Laaksonen 2008, 42.)

Lantiovyö on rinkoissa uskomattoman tärkeä. Parhaissa rikkamalleissa lantiovyö vähentää hartioille kohdistuvaa kantotaakkaa jopa 90-prosenttia. Tilavuudeltaan rinkan tulisi olla sopusuhtainen vaeltajan kokoon nähden, sekä retken tarkoitusta ajatellen (taulukko 1). (Bursell 2005, 65.)

TAULUKKO 1. Ihanteelliset rikkakoot (Bursell 2005, 65.)

#### ■ IHANTEELLISET RINKKAKOOT

	<i>Miehet – litraa</i>	<i>Naiset – litraa</i>
Päiväretket kesä	10–20	10–20
Päiväretket talvi	20–30	20–30
Viikonloppuretket/mökkimajoitus	40–50	30–40
1–2 viikon vaellus, mökkimajoitus	50–60	40–50
2–7 vrk:n telttavaellus kesällä	60–70	40–50
2–7 vrk:n telttavaellus talvella	70–80	50–60
7–14 vrk:n telttavaellus kesällä	80–90	50–60
7–14 vrk:n telttavaellus talvella	90–100	60–70

Tärkeintä rinkassa on kuitenkin hyvä istuvuus ja se, etteivät olkaviilekkeet tai reppu hankaa kävellessä. Jotta rinkasta saisi täyden hyödyn irti, on kantajan koko ja rinkan koko oltava järkevässä suhteessa toisiinsa. Pienikokoiselle vaeltajalle ei ole siis mitään järkeä hankkia 80-litraista rinkkaa, koska hän ei yksinkertaisesti pysty kantamaan sellaista. (Bursell 2005, 65.)

Tärkeä osa rinkan varustelua on sadesuoja. Vaikka rinkat ovatkin usein valmistettu vedenpitävistä kankaista, ei saumoja ole yleensä tiivistetty. Sadesuoja voi olla kiinteänä osana rinkkaa, tai erikseen ostettavana lisävarusteena. Sadesuojaa tulisi käyttää siten, että se pitää rinkan kuivana niin sateessa, märässä metsässä kuin lumihangessakin. (Laaksonen 2008, 43.)

#### **4.2.6 Muita varusteita**

Aiemmissä kappaleissa lueteltujen vaellusvarusteiden lisäksi vaelluksella tarvitaan monia muita hyödyllisiä varusteita. Ohessa on listattu vaelluksella tarvittavia muita varusteita.

1. Tulitikut ja sytytin: Yksi tärkeimpiä varusteita vaelluksella. Tulisi pakata vesitiiviisti ja pitää aina mukana myös varatulitikkuja. (Laaksonen 2008, 51.)
2. Puukko, monitoimityökalu ja kirves: Vähintään yhdellä ryhmän jäsenellä tulisi olla mukana puukko ja kirves, joita pidetään perinteisinä välttämättöminä varusteina vaelluksella. Monitoimityökalu on hyvä pitää mukana esimerkiksi korjauksia varten, sekä monenlaisiin tilanteisiin varautumista varten. (Bursell 2005, 86; Laaksonen 2008, 51–52.)
3. Turvaköysi: Tärkeä pitää mukana vesistöjen ylityksiä varten. Saattaa osoittautua elintärkeäksi onnettomuustilanteissa. (Laaksonen 2008, 52.)
4. Kompassi: Normaalin kompassin lisäksi kannattaa mukaan ottaa aina varakompassi, mikäli jotain tapahtuu (Laaksonen 2008, 52–53).



5. Karttalaukku ja kartta: Karttalaukku on hyödyllinen varuste kartan kuivana pitämiseen. Vaelluksella tulisi aina olla mukana myös varakartta, jolloin mahdollinen kartan kastuminen ei haittaa vaellusta. (Laaksonen 2008, 53.)
6. Taskulamppu: Otsalamput ovat syrjäyttäneet tänä päivänä taskulamput retkeilyssä. Otsalampun ansiosta kädet jäävät vapaaksi ja valo osoittaa sinne mihin kuuluukin. Led- lamppuihin siirtymisen jälkeen virrankulutus on pudonnut huomattavasti. (Laaksonen 2008, 52.)
7. Ensiapulaukku: Jokaisen maastossa kulkevan tulisi kantaa mukanaan ensiapulaukkuja, jonka avulla voidaan huolehtia sairastuneesta tai tapaturman uhriksi joutuneesta (Aulio 2012, 115).
8. GPS: Kallisarvoinen turvaväline erityisesti eksyttäessä tai sakeassa sumussa vaellettaessa. Mahdollisuus paikantaa itsensä satelliittien kautta ja tallentaa kuljettuja pisteitä matkan varrelta. (Bursell 2005, 132.)
9. Kamera: Mukava väline muistojen tallentamiseen. Mukaan mieluusti riittävän iso muistikortti ja vara-akku. Yökuvauksessa myös jalustan mukaan ottamista kannattaa harkita. (Laaksonen 2008, 52.)
10. Korjaustarvikkeet: Kullnarvoisia siinä vaiheessa kun jokin menee rikki. Teltojen ja makuualustojen korjaukseen omat paikkausvälineet, neula ja lankaa, keittimen varaosia, sekä ilmastointiteippiä kenkien ja rinkkojen korjaamiseen. (Bursell 2005, 89.)

### 4.3 Ravinto

Ravinnon merkitys vaelluksella on äärimmäisen suuri. Ravinnosta saadulla energialla ihminen jaksaa vaeltaa rankkojakin päivämatkoja. Toisaalta, heikolla ravinnolla ihminen ei juuri jaksaa liikkua. Ravinto-arvojen lisäksi ravintosuunnittelussa on huomioitava ruoan paino. Liian painava ruoka tekee rinkan raskaaksi kantaa, mutta jos mukana on liian vähän ruokaa, ei vaeltaja saa tarpeeksi energiaa. On siis tärkeää suunnitella etukä-

teen millaista ruokaa kantaa mukanaan vaelluksella, ja miten paljon. (Laaksonen 2008, 61; Aulio 2012, 303; Tuominen 2013.)

Ruoan tärkein tarkoitus vaelluksella on antaa vaeltajalle tarvittavaa ravintoa. Ihminen kuluttaa vaelluksella keskimäärin 2000-4000kcal päivässä, joten ruoasta pitää saada suunnilleen sama määrä energiaa. Päivän aikana nautittu energia tulee nauttia tasaisesti, jottei verensokeri ja suorituskyky pääse laskemaan. Energiatason lasku näkyy fyysisesti kuormittavalla vaelluksella jo muutamassa tunnissa. Se ilmenee ennen kaikkea väsymyksenä, masennuksena ja lihaskipuina. Elimistö kuluttaa raskaan fyysisen suorituksen aikana ensisijaisesti hiilihydraatteja, joita se pystyy varastoimaan kaksi tuntia kerrallaan. Suorituksen jatkuessa tulisi nauttia hiilihydraatteja tasaisesti, jotta hiilihydraattivarasto ei ehtisi tyhjentyä. Tämän vuoksi on suositeltavaa nauttia jotain hiilihydraattipitoista ravintoa, esimerkiksi energiakeksejä, noin puolen tunnin välein. Hiilihydraattien ohella rasvan saaminen ravinnosta on tärkeää. Raskaan lihastyön aikana elimistö kuluttaa ensisijaisesti hiilihydraatteja, mutta hiilihydraattivarastojen huetessa elimistö alkaa kuluttaa elimistön rasvavarastoja. Rasvoilla on myös korkea energia-arvo, joten ne ovat vaeltajalle helppo tapa saada paljon energiaa. (Laaksonen 2008, 61; Aulio 2012, 304–305; Tuominen 2013.)

Energian lisäksi ruokalistan suunnittelussa tulee huomioida ruokien paino. Mitä painavampaa ruokaa mukanaan kantaa, sitä enemmän energiaa kuluu sen kantamiseen. Ruokaa olisi syytä kantaa ainakin suunnitelluille vaelluspäiville, sekä yhdelle lisäpäivälle eksymisen varalta. Markkinoilla on tarjolla useita kevyitä vaihtoehtoja aina kuivatuista elintarvikkeista kuivattuihin valmisruokiin, ja kuivapakastettuihin retkiruokiin. Hyvä keino on myös kuivata itse mukaan tuleva retkiruoka uunissa tai kuivurilla. Keveyden lisäksi mukana kannettavien ruokien tulisi olla hyvin säilyviä ja järkevästi pakattuja, jotta niiden kantaminen luonnossa helpottuu. Ruokien valmistaminen retkikeittimellä tai nuotiolla tulisi olla myös nopeaa. Lounaan ja aamiaisen suunnittelussa on erityisen tärkeää huomioida, että ruoka on helppo ja nopea valmistaa, jotta aikaa ei kulu turhaan ruoan valmistuksessa. (Laaksonen 2008, 61–65; Aulio 2012, 303–305; Tuominen 2013.)

Ruoan lisäksi ravinnon suunnittelussa tulee huomioida nesteen tärkeys. Ihminen kuluttaa noin 2 litraa nestettä päivässä, mutta raskaan fyysisen suorituksen myötä kulutus voi nousta jopa 2 litraan nestettä tunnissa. Lisäksi kesäkeleillä vaellettaessa täytyy huomi-

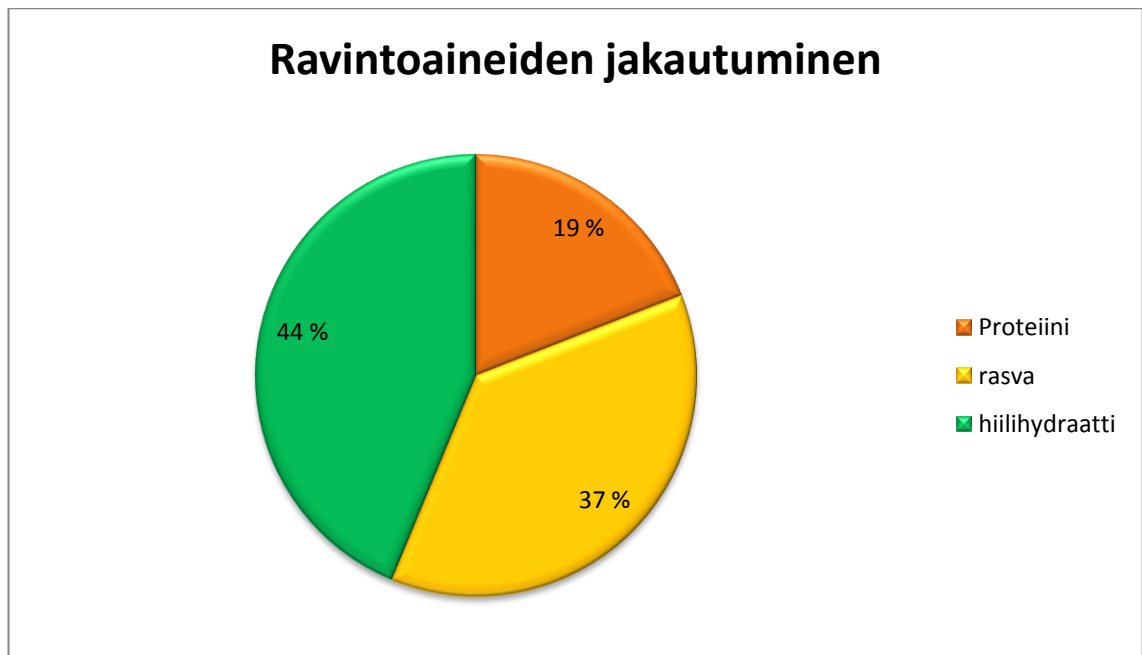
oida kuumuuden vaikutus nesteenkulutukseen. Vaelluksella tulisi nauttia nesteitä tasaisesti koko ajan, jotta neste ehtii imeytyä elimistöön. Nesteen on hyvä sisältää suoloja, jolloin neste imeytyy elimistöön nopeammin ja tehokkaammin. Ihminen oppii itse oman nesteenkulutuksensa fyysisen rasituksen aikana. On aina hyvä juoda enemmän hiukan liikaa kuin liian vähän. (Aulio 2012, 304; Tuominen 2013)

Suunnittelimme vaellukselle mukaan otettavat elintarvikkeet ja tarvittavat energiamäärät suurelta osin personal trainer Tomi Tuomisen haastattelun pohjalta (ks. Liite 2). Kaksi viikkoa ennen vaellukselle lähtöä kaikille ryhmäläisille jaettiin ruokatarvikelista (ks. Liite 3), jonka perusteella kaikki hankkivat omat ruokatarvikkeensa matkaa varten (kuva 3).



KUVA 3. Mukaan otettava ruoka (Kuva: Juho Uutela 2013)

Valitsimme ruoka-aineet tarkasti makumieltymysten ja ravinto-aineiden mukaan. Pakkasimme ruokaa mukaan myös yhdelle ylimääräiselle päivälle. Ryhmäläisemme saivat nauttimastaan ruoasta keskimäärin 3100kcal päivässä, josta on 19 % proteiineja, 37 % rasvaa ja 44 % hiilihydraatteja (kuvio1).



KUVIO 1. Ravintoaineiden jakautuminen

Nautimme päivittäin aamiaisen, lounaan ja päivällisen, sekä pidempinä päivinä pidimme ylimääräisen välipalatauon. Ruokailujen lisäksi jokaisella oli mukanaan välipalakeksejä, sekä suklaa ja proteiinipatukoita, joita nautittiin omaan tahtiin vaelluksen aikana. Ohjeistimme ryhmäläisiä syömään jotain energiapitoista vähintään puolen tunnin välein, jotta energiataso pysyisi riittävänä koko päivän ajan. Nesteytykseen meillä oli mukana Isostar- palautusjuomatabletteja, joita sekoitettiin veteen. Kaikki ryhmäläiset joivat päivittäin yhden palautusjuoman nauttimansa veden lisäksi. Tarkastimme etukäteen reittiä suunniteltaessa, että maastossa on tunturipuroja tasaisin välimatkoin, jottei vettä tarvitse kantaa pitkiä matkoja.

#### 4.4 Reitin valinta

Reitin valinta on kiinni täysin omista haluista, siitä mitä haluaa vaelluksella nähdä ja kokea. Yleensä reitti kannattaa suunnitella kuitenkin niin, ettei matkalle osu isoja soita tai ylivoimaisia nousuja. Suurimpien jokien ylitykset täytyy myös miettiä huolella reittiä suunniteltaessa. Myös päivämatkojen halutut pituudet pitää huomioida, sekä arvioida oma suorituskyyky alakanttiin, jotta päivämatkoihin jää pelivaraa. Olipa reitti mikä hyvänsä, se tulee laatia siten, että sen muuttaminen tarpeen tullen on mahdollista. (Bursell 2005, 20; Laaksonen 2008, 26.)

Käsivarressa kulkee yksi merkitty vaellusreitti, Kalottireitti. Sen lähtöpaikka on kaukana etelässä, Ruotsin Kvikkjokkissa, mutta Suomen puolella se kulkee Kilpisjärven kylältä suoraan Halti-tunturille. Vaellus Kilpisjärveltä Halti-tunturille on pituudeltaan noin 55 kilometriä ja reitti on merkitty selkeästi oranssipäisillä puutolpilla. Haltin-reitiksi kutsutulla osuudella on autiotupia sopivin välimatkoin (taulukko 2). (Laaksonen 2010, 118–119.)

TAULUKKO 2. Etäisyydet merkityllä Haltin-reitillä

Luontotupa - Saarijärvi	11 km
Saarijärvi - Kuonnarjoki	9 km
Kuonnarjoki - Meekonjärvi	10 km
Meekonjärvi - Pitsusjärvi	12 km
Pitsusjärvi - Haltin huippu	12 km

Kilpisjärven luontotuvalta lähtevä reitti on alkuun jyrkkää nousua Tsahkaljärvelle. Ennen Saarijärven autiotupaa reitti käy Norjan puolella. Rajan ylittäminen on kuitenkin luvallista mistä vain, kunhan mukana ei ole tullattavaa, koiraa tai asetta. Saarijärveltä matka jatkuu tiukalla nousulla kohti Kuonnarjokea. Noin 5 kilometrin matkalla nouseaan lähes 300 metriä ja päädytään lähes kilometrin korkeuteen. Kuonnarjoen autiotuvalta matka jatkuu tasaisena tunturipaljakkana kohti Meekonlaaksoa. Meekonjärveltä reitti kulkee Vuomakas- ja Pitsusjokien varsia myötäillen Pitsusjärvelle. Matkalla Pitsusjärveltä kohti Haltia nousua on rankasti. 12 kilometrin matkalla nouseaan lähes 600 metriä korkeutta. Ylämäki on tasaista, mutta paikoin todella kivikkoista rakkaa. (Laaksonen 2010, 119; Tunturi Lapin luontokeskus 1998, 8–9.)

Haltille pääsee myös lyhempää reittiä. Norjan puolelta lähtee kaksi reittivaihtoehtoa kohti Haltia. Didnujoen vartta pääsee reitille Didnujoki - Lossujärvi - Vuomakasjärvi - Pitsusjärvi - Halti. Matkaa tätä reittiä vaeltaen tulee noin 40 kilometriä (taulukko 3). (Laaksonen 2010, 119.) Reitti on matkaltaan lyhyempi, mutta maastoltaan huomattavasti haastavampi kuin merkitty Haltin-reitti.

TAULUKKO 3. Etäisyydet Didnujoen vartta kulkevalla reitillä

Didnujoki - Lossujärvi	13 km
Lossujärvi - Vuomakasjärvi	11 km
Vuomakasjärvi - Pitsusjärvi	4 km
Pitsusjärvi - Haltin huippu	12 km

Reitti, jonka valitsimme vaelluksellemme, on yhdistelmä kumpaakin edellä mainittua (taulukko 4). Lähdimme liikkeelle Norjan puolelta Didnujoen varresta ja vaelsimme ensimmäisenä päivänä Lossujärven autiotuvalle. Lossujärveltä vaellus jatkui toisena päivänä Vuomakasjärvelle ja siitä 2 kilometriä ennen Pitsusjärveä oleville Porokämpille yöpymään. Seuraavana päivänä matka jatkui Pitsusjärvelle ja siitä eteenpäin Haltin autiotuvalle, josta tehtiin päiväretki Suomen korkeimpaan pisteeseen. Paluumatka alkoi Haltin autiotuvalta Pitsusjärven kautta Meekonjärvelle, jossa yövyttiin jälleen. Meekonjärveltä matka jatkui viidentenä päivänä Kuonnarjoelle, josta jatkettiin eteenpäin Saarijärven autiotuvalle yöpymään. Viimeiselle päivälle jäi vaellettavaksi osuus Saarijärveltä Kilpisjärvelle (ks. Liite 4).

TAULUKKO 4. Etäisyydet toteutetulla Haltin-vaelluksella

Didnujoki - Lossujärvi	13 km
Lossujärvi - Vuomakasjärvi	11 km
Vuomakasjärvi - Porokämpät	2 km
Porokämpät - Haltin tupa	12 km
Haltin tupa - Haltin huippu	2 km

#### 4.5 Päivämatkat ja kestävyys

Päivämatkojen pituudet vaikuttavat luonnollisesti retken kokonaiskesto. Päivämatkat pitää suunnitella siten, että koko reitin ehtii kulkemaan suunnitellussa ajanjaksossa. Ensimmäisinä vaelluspäivinä rinkka on kaikkein painavin, ja lihakset vielä tottumattomia. Vaelluksen alussa päivämatkojen tulisikin olla lyhyempiä, kuin vaelluksen lopussa. Vaellusnopeus riippuu paljon maastosta jota kuljetaan, sekä rinkan painosta (taulukko 5). (Bursell, 2005, 20–21; Laaksonen 2008, 26.)

TAULUKKO 5. Liikkumisnopeus vaelluksella (Bursell 2005, 21.)

PAKKAUS	vähemmän kuin 10 kg	10–20 kg	20–35 kg
Avoin tie	6 km/t	5 km/t	4 km/t
Hyvä polku	5–6 km/t	4–5 km/t	3–4 km/t
Huono polku	3–5 km/t	2–4 km/t	1–3 km/t
Tunturinummi ilman polkuja	4–6 km/t	2–4 km/t	1–3 km/t
Kivikko (rakka) ilman polkuja	3–4 km/t	1–3 km/t	0,5–2 km/t
Tiheä metsä ilman polkuja	2–3 km/t	1–2 km/t	0,5–1 km/t

Tuomisen (2013) mukaan päivämatkan pituuteen ei voi antaa yksiselitteistä vastausta. Päivämatka pitää mitoittaa aina ryhmän kunnon, maaston haastavuuden, sekä rinkan painon mukaan. Suunnitelma päivämatkasta on tärkeä tehdä, mutta siitä joustaminen tilanteen mukaan on yhtä tärkeää. Pitkäkestoisessa suorituksessa, kuten vaelluksella, on aina mentävä hitaimman ryhmäläisen ehdoilla, ja pysähdyttävä riittävän usein tauoille, jottei kroppa pääse yllirasittumaan. (Tuominen 2013.)

Vaelluksella vaadittavaa kestävyyttä on hyvä harjoittaa ennen lähtöä. Lajikohtainen harjoittelu on tärkeää. Mikäli kyseessä on pitkäkestoinen harjoitus, pitää harjoittelunkin olla vastaavanlaista. Vaellukselle harjoittelu voi olla esimerkiksi kävelyä, vaeltamista, mäkiä nousua, sekä taakan kantamista. (Tuominen 2013.)

#### 4.6 Suunnistaminen ja kartta

Bursellin (2005) mukaan vaelluksella perusvaatimuksiin kuuluu suunnistus- ja kartanlukutaito. Suunnistamisessa perusvarusteina toimii alueen kartta, sekä kompassi. Pohjois-Suomessa vaeltamiseen sopii erinomaisesti kartta, jonka mittakaava on 1:50 000, eli 1 senttimetri kartalla vastaa 500 metriä luonnossa. Kompassiksi kannattaa valita perus retkeilykompassi 360 asteen suuntakehällä. (Laaksonen 2008, 74, 76.)

Isoilla merkityillä vaellusreiteillä suunnistaminen ei vaadi juurikaan mielikuvitusta. Mikäli reitti kulkee polkujen ulkopuolella, pitää osata arvioida eri reittejä. Reitinvalinnassa pitää ottaa huomioon muun muassa suunnistuksen helppous, sääolot, etäisyydet,

kulkukelpoisuus ja turvallisuus. Mikäli kartan ja kompassin käytöstä ei ole suurta kokemusta, kannattaa välttää monimutkaisia reittejä. (Bursell 2005, 107.)

#### 4.7 Turvallisuus

Verhelän (2007, 51) mukaan turvallisuuteen ohjelmapalveluissa vaikuttavat pääasiassa toteuttamiseen osallistuvat ihmiset, sekä välineiden, kaluston ja laitteiden käyttö. Varsinaisessa palvelutapahtuman toteutuksessa toimintaympäristö, fyysinen paikka, olosuhteet, vuorokauden aika ja sää ovat palvelun turvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä (Verhelä 2007, 51). Korkeariskisiksi ohjelmapalveluiksi voidaan Verhelän (2007, 21) mukaan luokitella "Kaukana asutuksesta tapahtuvat toiminnot, koska avun saanti on vaikeaa tai hidasta." Vaellus täyttää korkeariskisen ohjelmapalvelun määritelmän. Tämän vuoksi palvelun tuottajan on vastattava siitä, että toiminta on turvallista, vaikka asiakkaat ovat hakeutuneet suoritukseen juuri jännityksen ja riskin vuoksi. Riskin poistaminen palvelusta tuhoaisi asiakkaan kokemuksen. (Verhelä 2007, 22.)

Laaksonen (2008, 122) kertoo ennaltaehkäisyyn olevan avainsana vaelluksen turvallisuutta mietittäessä. Olennaisia asioita ovat kokemus, maalaisjärjen käyttö, sekä vaelluksen huolellinen suunnittelu. Kokemuksen kautta ihminen oppii ymmärtämään tiettyjä vaaran paikkoja vaelluksella, sekä osaa toimia tilanteen vaatimalla tavalla riskitilanteen kohdatessa. Kokemus auttaa esimerkiksi säätilan muutoksia ennakoimassa, jotta ryhmä pääsee suojaan riittävän hyvissä ajoin. Vajavainen ruoka- ja vesihuolto johtaa helposti väsymykseen ja ärtymykseen. (Laaksonen 2008, 122.) Vaelluksella esimerkiksi väsymyksenä liikkuminen vaikeassa rakassa altistaa huomattavasti helpommin onnettomuudelle. Laaksonen (2008, 122) mukaan arveluttavissa tilanteissa ensimmäinen tehtävä on pysähtyä ja miettiä asiaa maalaisjärjellä. Esimerkiksi vastaan tulevan pahan näköisen joen ylitys ilman maalaisjärjen käyttöä ei ole missään nimessä järkevää. Reitin suunnittelussa on tärkeä olla tietoinen autiotupien sijainneista, jotta onnettomuustilanteessa apua saataisiin mahdollisimman nopeasti. Autiotupien vieraskirjoihin tulisi myös aina kirjoittaa mistä on tulossa ja minne menossa, jotta hätätilanteessa pelastuspartio saa tietoa kuljetusta reitistä. (Laaksonen 2008, 122–123.)

Haltin-vaelluksen suunnittelussa turvallisuus otettiin mukaan erityisesti reitin suunnittelussa. Jokien ylitykset suunniteltiin huolella ja reitin haluttiin kulkevan alueilla, joilla liikkuminen on maaston puolesta turvallista. Päivämatkat mitoitettiin siten, ettei kukaan



päässyt väsymään liikaa. Jos näin kuitenkin oli päässyt käymään päivän loppuun päästäessä, päivän tavoitteista tingittiin, ja leiriytyminen suoritettiin jo ennen varsinaista päivän tavoitetta. Ruoka- ja varustesuunnitelma tehtiin myös tukemaan täysin vaelluksen yleistä turvallisuutta. Henkilökohtaista kokemusta aiemmilta vaelluksilta oli tärkeä käyttää vaelluksen aikana, ja monissa tilanteissa siitä olikin hyötyä.

## 5 MATKAN JÄRJESTÄMINEN

### 5.1 Ryhmämatka

Ryhmämatkan tuotteistamisen, myymisen ja ostamisen ajatuksena on se, että suurempi määrä samaa tuotetta on halvempi ostaa. Ryhmähintoja on mahdollista saada esimerkiksi lentoyhtiöiltä, liikennepalveluista, majoitusyrityksiltä, tai ohjelmapalvelujen tuottajilta. Ryhmälennuksen saa tyypillisesti yli kymmenen hengen ryhmä, mutta alennushinnoittelu on palvelun tarjoajasta riippuvainen. Alemman hinnan lisäksi matkustaja nauttii ryhmämatkalla turvallisuudesta ja järjestämisen helppoudesta, sillä yksi henkilö varaa keskitetysti koko ryhmän matkan. (Verhelä 2000, 75.)

Ryhmämatkan tuottaminen poikkeaa yksittäisten matkustajien matkan järjestämisestä siten, että ryhmälennusta ei usein ole mahdollista saada varausjärjestelmistä, vaan matka pitää varata suoraan palvelun tuottajalta. Ryhmämatkojen hinnoissa on usein neuvottelun varaa, joten tarjouksen pyytäminen palvelun tuottajalta on kannattavaa. Ryhmämatkan ehdot saattavat olla tavallista yksittäismatkaa tiukemmat, joten ehtoihin kannattaa tutustua jo hintaa sovittaessa. Tyypillisiä ryhmämatkoja ovat kulttuurimatkat, hengelliset matkat, harraste- ja teemamatkat, eläkeläismatkat, lukijamatkat ja liikematkat. (Verhelä 2000, 76–77.)

Ruskavaelluksemme Haltille täyttää ryhmämatkan edellytykset. Vaikka ryhmämme koko jäi alle 10-hengen, onnistuimme neuvottelemaan etukäteen ryhmähinnat majoipaikkaan. Ryhmänjohtaja hoiti käytännönjärjestelyt matkaa varten niin, että muut ryhmäläiset eivät joutuneet huolehtimaan käytännönjärjestelyistä. Vaellusmatka sopii myös harrasteryhmämatkan kategoriaan.

### 5.2 Omatoimimatka

Omatoimimatka on matka, jonka järjestelyistä matkailija vastaa omatoimisesti, eli itse. Matkailija varaa matkaliput ja majoitukset, sekä haluamansa ohjelmapalvelut esimerkiksi Internetistä tai suoraan palvelun tuottajalta. Hän myös suunnittelee itse oman matkaohjelmansa. Omatoimimatkoilla ei ole voimassa yleiset valmismatkaehdot, joten

matkailija on itse taloudellisesti vastuussa mahdollisista vastoinkäymisistä, mikäli palveluntuottajan vastuu tai käytäntö ei niitä kata. (Unipress 2010, 5.)

Omatoimimatkailussa on lukemattomia etuja verrattuna valmismatkailuun ja se onkin yleistynyt huomattavasti Internetin helpotettua matkan järjestämistä. Omatoimimatka tulee usein halvemmaksi kuin valmismatka, sillä varaaminen tapahtuu omatoimisesti ja palkkakustannuksilta säästyään. Omatoimimatkailun eduksi luetaan myös aikataulullinen vapaus: matkustaja voi itse päättää mitä haluaa kohteessa nähdä ja kokea, sekä toteuttaa sen silloin kun hänelle itselleen parhaiten sopii. Omatoimimatkailu saattaa olla oman valinnan sijaan myös pakon sanelemaa, sillä kaikkiin matkakohteisiin ei järjestetä valmismatkoja. (Unipress 2010, 6.)

### **5.3 Luonto- ja vaellusmatkailu**

”Luontomatkailu on matkailutoimintaa, joka järjestää ihmiselle mahdollisuuksia vieraila paikoissa, joiden luonnonominaisuudet vetävät puoleensa niiden itseisarvonsa takia.” (Hemmi 1995, 159.) Luontomatkailun peruserätyksiin kuuluu siis se, että matkailija kohtaa luonnon sen omin ehdoin. Luontomatkailun tarkoituksena on nimenomaan luonnossa oleminen ja luonnon kokeminen. Osana luontomatkailua on luonnon kunnioittaminen ja säilyttäminen sellaisenaan. Luonnonsuojeluaspektin vuoksi joillain luontomatkailualueilla on kävijämäärärajoituksia, eikä esimerkiksi metsästäminen kuulu luontomatkailun käsitteen piiriin. (Hemmi 1995, 159; Hemmi 2005a, 333–335.)

”Luontomatkailuaktiviteetteihin luetaan kuuluviksi sellaiset kotipaikkakunnan ulkopuolella aidossa luonnonympäristössä ja muokatussa luonnonympäristössä toteutettavat toiminnot, jotka tapahtuvat lihasvoimin ilman merkittäviä teknisiä ja energiaa kuluttavia apuvälineitä.” (Hemmi 1995, 231.) Luontomatkailuun kuuluu siis kaikki omin voimin luonnossa tapahtuva oleskelu, joka sijoittuu kotipaikkakunnan ulkopuolelle. Käsite sulkee pois rakennetun luonnonympäristön, esimerkiksi golfkentän tai hiihtoputken. Samoin luontomatkailun ulkopuolelle jää esimerkiksi mönkijällä tai moottorikelkalla tapahtuva toiminta, vaikka sen alueena toimisi aito luonnonympäristö. (Hemmi 1995, 231–233; Hemmi 2005a, 333–335.)

Luontomatkailun markkinapotentiaali on suuri ja sitä tulisi osata hyödyntää paremmin, sillä kysyntää on runsaasti. Suomeen tulevista ulkomaalaisista matkailijoista lähes puolet kertoo matkustaneensa Suomeen ensisijaisesti luonnon kokemisen vuoksi. Tämä potentiaali tulisi osata hyödyntää matkailumarkkinoinnissa niin, että luontomatkailun peruseriaate luonnon kunnioittamisesta ei kärsi. (Hemmi 1995, 159, 186, 233.)

Vaeltaminen on luontomatkailuaktiviteetti, jossa liikutaan omin voimin aidossa luonnonympäristössä. Vaellus kestää useita päiviä ja vaelluskohteeksi valitaan asutuksesta etäällä olevia paikkoja. Vaellusmatkalle saatetaan asettaa jokin tavoite, kuten jonkin kohteen saavuttaminen, huiputtaminen tai löytäminen. Vaellusta suunniteltaessa on hyvä huomioida vaeltajien fyysinen kuntotaso ja vaelluskokemus, sillä vaellusreittejä on eritasoisia. Vaeltaminen on mahdollista myös täysin erämaisissä olosuhteissa, joissa suunnistustaidot ja vaelluskokemus ovat elintärkeitä. Vaellusmatkailuun voi liittyä luonnossa kävelyn ohessa muitakin aktiviteetteja, kuten kalastus tai luontokuvaus. (Hemmi 1995, 242; Hemmi 2005b, 302; Häyrinen & Kattelus 2003, 61–62.)

## 6 ELÄMYKSELLISYYS

### 6.1 Elämys ja kokemus käsitteinä

Lapin elämysteollisuuden osaamiskeskus (2009) määrittelee elämyksen seuraavasti: "Elämys on moniaistinen, positiivinen ja kokonaisvaltainen tunnekokemus, joka voi tuottaa kokijalleen henkilökohtaisen muutoskokemuksen." Elämykseen yhdistetään usein tunne itsensä ylittämistä. Ihminen pääsee tekemään ja kokemaan asioita, joita tavallisessa arjessa ei välttämättä uskalleta tai osata tehdä. Elämyksen kokeminen voi parhaimmillaan johtaa oman maailmankuvan muuttumiseen. Elämys johtaa kokijan henkilökohtaiseen kehittymiseen ja antaa ikimuistoisen kokemuksen. (Kairamo 2005, 9; Komppula & Boxberg 2002, 26–27.)

Elämyksen ja kokemuksen välille voidaan rajata pieni ero. Elämys on sisällöltään emotionaalinen, kun taas kokemus on tiedollisesti rakentunut. Elämystä voidaan pitää hyvin yksilöllisenä kokemuksena, eikä sitä voi kokemuksen lailla vertailla muiden yksilöiden välillä. Elämyksen oikeellisuudesta tai vääryydestä ei voida neuvotella. Kokemusta voidaan pitää yhtenä edellytyksenä elämyksen syntymiseen, mutta itsessään se ei vielä sitä ole. (Komppula & Boxberg, 27.)

Matkailu on yleisesti elämyksien tavoittelua. Vaelluksen suunnitteluvaiheessa pyritään luomaan mielikuvien, toiveiden ja unelmien avulla olotila siitä, jonka matka tulisi toteuttamaan. Tätä mielikuvaa voidaan kutsua ideaaliseksi elämykseksi. Elämys itsessään syntyy, kun ideaalinen elämys toteutuu vaelluksella, ja kokonaisuutta voidaan arvioida jälkikäteen. Elämys odotuksia yksilö vertaa koko elämyshistoriaansa. (Borg ym. 2002, 27.)

Elämys eroaa muista tuotteista mieleenpainuvuudellaan. Elämys yhdistetään aina tiettyyn tilanteeseen ja se on ainutkertainen. Elämys vaatii sekä fyysisen, että mentaalisen läsnäolon toteutuakseen. Sitä ei voida suoraan tuottaa, vaan sille voidaan ainoastaan tarjota parhaat mahdolliset edellytykset syntyä. Alla olevassa kuviossa on esiteltyä elämyksen neljä pääryhmää (kuvio 2). (Komppula & Boxberg, 29.)



KUVIO 2. Elämysten neljä pääryhmää (Komppula & Boxberg, 29.)

Kuviossa nähdään ääripäinä passiivinen ja aktiivinen osallistuminen tapahtumaan, joka tuottaa elämyksen, sekä imeytyvä ja uppoutuva osallistuminen itse elämykseen. Haltinvaellusta voidaan pitää todellisuuspakoisena elämyksenä, joka vaatii aktiivista osallistumista, sekä uppoutumista itse elämykseen.

## 6.2 Elämyskolmio-malli

Elämyskolmio-mallin avulla on mahdollista analysoida ja ymmärtää matkailutuotteen elämyksellisyyttä. Malli kuvaa eräänlaista täydellistä tuotetta, jonka kaikilla eri tasoilla elämyksen edellytykset ja elementit ovat edustettuina. Elämyskolmiolla voidaan löytää puutteita ja kriittisiä kohtia matkailutuotteesta. Sen avulla myös tuotteen kehittäminen ja tutkiminen on helppoa. Elämyskolmio mallia tarkastellaan kahdesta eri näkökulmasta: kokemuksen tasot, sekä elämyksen elementit (kuvio 3). (Tarssanen 2009, 11–12; Lapin elämysteollisuuden osaamiskeskus 2009.)



KUVIO 3. Elämyskolmio (Lapin elämysteollisuuden osaamiskeskus 2009.)

### 6.2.1 Kokemuksen tasot

Elämyskolmiossa on kuvattuna pystyakseliin asiakkaan kokemuksen rakentuminen. Ensimmäisenä tasona on merkitty motivaation taso, jonka tarkoitus on herättää kiinnostus tulevaa elämystä kohtaan. Markkinoinnilla on tärkeä osa kiinnostuksen luomisessa, ja elämyksen eri elementtien tulisi jo tässä vaiheessa alkaa täyttyä. (Lapin elämysteollisuuden osaamiskeskus 2009; Tarssanen 2009, 15.)

Seuraavana tasona on fyysinen taso, jolla asiakas kokee ja aistii tuotteen. Kokemuksien ja tuntemuksien kautta ihminen tiedostaa missä ollaan, mitä tapahtuu ja mitä seuraavaksi ollaan tekemässä. Fyysisellä tasolla tuote on miellyttävä ja turvallinen, mutta mikäli kyseessä on extreme -elämys, kuuluu tässä vaiheessa tuotteen tarjota vaaran ja selviämisen tuntemuksia. (Lapin elämysteollisuuden osaamiskeskus 2009; Tarssanen 2009, 15–16.)

Älyllisellä tasolla ihminen toimii ympäristön ärsykkeiden mukaan. Oppimisen, ajattelun, soveltamisen ja mielipiteiden muodostamisen kautta ihminen päättää onko tyytyväinen kokemaansa. Hyvä tuote tarjoaa älyllisellä tasolla mahdollisuuden oppia jotain uutta, saada uutta tietoa, sekä kehittyä yksilönä. (Lapin elämysteollisuuden osaamiskeskus 2009; Tarssanen 2009, 16.)

Neljännellä tasolla, eli emotionaalisella tasolla, elämys koetaan tunnereaktion kautta. Mikäli kaikki elämyksen elementit ovat tähän mennessä täyttyneet, ihminen kokee positiivisen emotionaalisen reaktion, joka ilmenee esimerkiksi ilona, riemuna, onnellisuutena, onnistumisena tai liikutuksena. (Lapin elämysteollisuuden osaamiskeskus 2009; Tarssanen 2009, 16.)

Viimeinen taso on henkinen taso, jolla ihmisen kokema positiivinen tunnereaktio johtaa muutoskokemukseen. Muutos saattaa liittyä fyysisen olotilan, mielentilan tai elämän tavan muuttumiseen. Ihminen kokee tällöin muuttuneensa ja kehittyneensä ihmisenä tai omaksuneensa jotain uutta osaksi persoonaansa. (Lapin elämysteollisuuden osaamiskeskus 2009; Tarssanen 2009, 16.)

### **6.2.2 Elämyksen elementit**

Elämyksen elementit on kuvattu vaaka-akseliin elämyskolmiossa. Ensimmäisenä elementtinä on yksilöllisyys. Sillä tarkoitetaan ainutkertaista ja ainutlaatuista kokemusta, jollaista vastaavaa ei löydy muualta. Yksilöllisyyteen päästään joustavuudella, asiakaslähtöisyydellä, sekä antamalla asiakkaalle mahdollisuus tuotteen räätälöintiin omien mieltymysten ja tarpeiden mukaan. (Tarssanen 2009, 12; Kylänen 2006, 140–141.)

Aitous tarkoittaa elämyksen autenttisuutta ja uskottavuutta. Asiakkaan tulisi kokea tuote aitona ja uskoa siihen. Aitouden määrittää viime kädessä asiakas itse, mutta sen toteutumiseen voidaan vaikuttaa. Yleisesti hyväksyttyä aitoutta ei ole olemassa, vaan kyse on aina näkökulmasta, josta asia määritellään. (Tarssanen 2009, 12–13; Kylänen 2006, 142–143.)

Elämyksen tarina liittyy tietyllä tapaa aitouteen. Kokonaisuudessa kaikki elementit tulisi kytkeä toisiinsa yhtenäisellä tarinalla, jolloin kokemus on mukaansatempaava, sekä tiivis. Uskottava tarina luo asiakkaalle tunteen, että hänen on päästävä kokemaan elämys. Tarina perustelee asiakkaalle elämyksen toisesta näkökulmasta. Syy matkalle lähtöön ei olekaan enää matkassa itsessään, vaan asiakas vakuutetaan lähtemään matkalle omista lähtökohdistaan. (Tarssanen 2009, 13–14; Kylänen 2006, 144–145.)



Moniaistisuuden kautta asiakas kokee ärsykeitä matkallaan. Huolellisesti valitut ärsykkeet vahvistavat tarinaa, sekä elämyksen teemaa, ja samalla tukevat tuotteen mukaansa tempaavuutta. (Tarssanen 2009, 14; Kylänen 2006, 145.)

Kontrasti kuvaa elämyksen erilaisuutta asiakkaan normaalista arjesta. Elämyksen täytyy tarjota jotain sellaista, joka on uutta, eksoottista ja tavallisesta poikkeavaa. Tällaisen kokeminen antaa mahdollisuuden nähdä itsensä toisesta näkökulmasta, toisenlaisena, itselle vieraassa ympäristössä. (Tarssanen 2009, 14; Kylänen 2006, 145–146.)

Viimeisenä elementtinä tulee vuorovaikutus muiden ihmisten kanssa. Yhteisöllisyyden tunne on tärkeä osa vuorovaikutusta. Sen kautta asiakas tuntee olevansa osa jotain yhteistä. Elämyksen voi jokainen kokea yksinkin, mutta yhteisöllisyyteen liittyy tietoisuus siitä, että elämys on yleisesti hyväksytty ja arvostettu. Tällöin asiakkaan sosiaalinen status nousee ja hänestä tulee tiiviimpi osa ryhmää. (Tarssanen 2009, 14–15; Kylänen 2006, 146–147.)

### **6.3 Erämaa elämyksenä**

Vuoristo (2007, 24) kertoo erämaan arvokkuuden vaelluskohteena ja elämysten lähteenä perustuvan sen kykyyn tyydyttää monia inhimillisiä tarpeita. Nämä tarpeet vaihtelevat yksilöiden välillä ja jokainen kokee vaelluspäivät ja -yöt eri tavalla. Erämaahan lähtijöitä yhdistää kuitenkin eräänlainen pakomotiivi ja vapauden tavoittelu. Vastavoimana tälle on urbaani elinympäristö, johon kuuluu jokapäiväiset rutiinit ja kuviot. Irrottautuminen kaupunkiympäristöstä toisenlaiseen, luonnonläheiseen ympäristöön, on kantava voima, joka saa ihmiset lähtemään vaelluksille. (Vuoristo 2007, 24–25.)

Erämaa antaa lähes jokaiselle esteettisiä elämyksiä maisemien, luonnonilmiöiden ja hetkellisten tunnelmien muodossa (Vuoristo 2007, 25). Haanpää ja Veijola (2006, 15) kuvaavat Lapin erämaamaisemaa luonnonmaisemana, villinä ja vapaana. Sen keskellä ihmisen toiminta ja oleminen suhteessa luontoon ja ympäristöön, nähdään sulautuvana (kuva 4).



KUVA 4. Erämaa maisemaa (Kuva: Juho Uutela 2013)

Kauneusarvon lisäksi äänimaisema antaa kuulijalleen unohtumattomia kokemuksia. Veden rauhoittava solina, tunturi tuulen humina tai vaikkapa ympärillä vallitseva täydellinen hiljaisuus luo kuulijalle upean kokemuksen. (Vuoristo 2007, 26.) Hajuaistilla on myös tärkeä osa erämaan aistimisessa. Haanpää ja Veijola (2007, 20) kuvailevat hajuaistin kautta välittyvää elämyksellisyyttä niin voimakkaana kokemuksena, että se tuntuu joka solussa elämisen riemuna. "Raikas ilma yhdessä tervan, pihkan ja kahvin tuoksun kanssa tuo suurta iloa ja autuuden olotilan nuotiolla istuvalle." (Haanpää & Veijola 2007, 20.)

Vuoriston (2007, 28) mukaan erämaata voidaan pitää myös haasteena, joka saa ihmiset lähtemään vaellukselle mukaan. Elämys saadaan silloin vaarallisten tilanteiden hallinnasta, sekä fyysisten taitojen aiheuttamasta mielihyvästä. Useat lähtevätkin erämaahan kokeilemaan omia rajojaan ja kykyjään, jonka kautta saatava mielihyvä johtaa elämyksen toteutumiseen. Harrastukset voivat olla myös yksi osa elämyksen kokemista. Suunnistus, eläinten tarkkailu, kalastus tai vaikkapa valokuvaus, voivat tuoda tyydytystä monille alojen harrastajille. Huipennuksena erämaaelämykselle tulee yksinäisyys ja kumppanuus. Toisille ihmisille yksin selviäminen luonnossa antaa todellisen selviytymisen

elämyksen. Toiset taas nauttivat siitä, että saavat olla osana vaeltavaa ryhmää ja jakaa elämyksen toveriensa kanssa. (Vuoristo 2007, 28.)

#### **6.4 Haltin vaelluselämys**

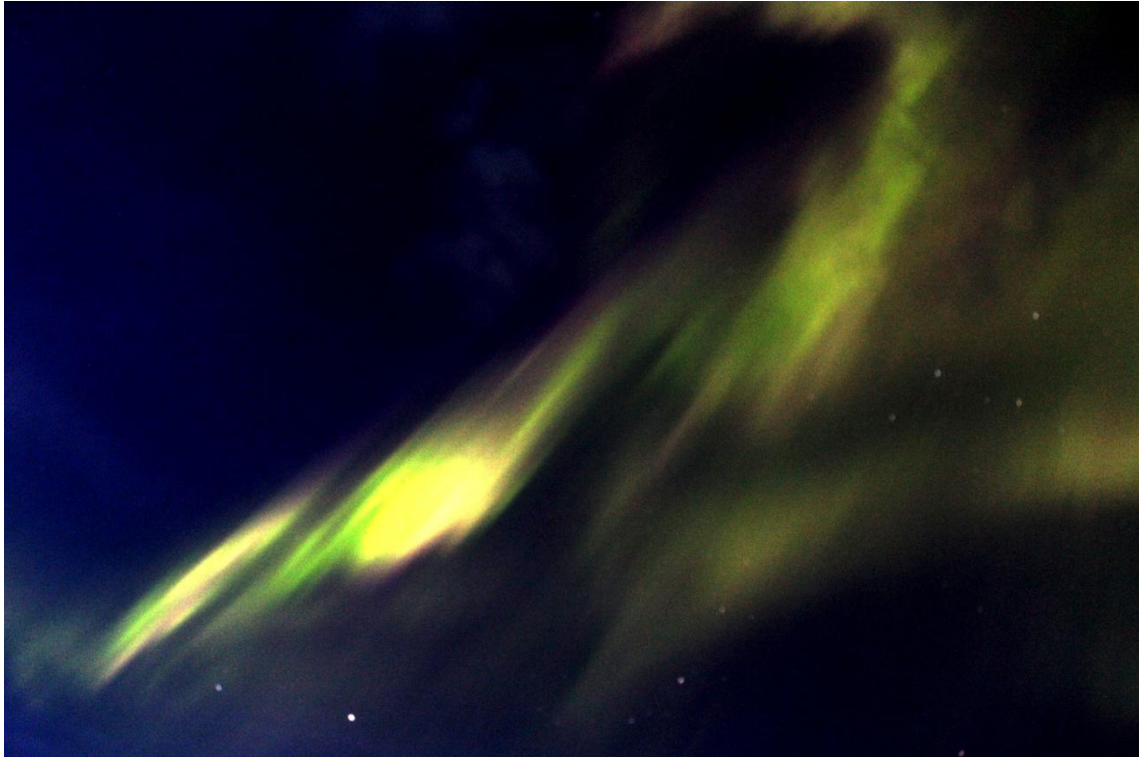
Haltin-vaellukselta lähdettiin hakemaan ennen kaikkea unohtumatonta vaelluselämystä. Jo suunnitteluvaiheessa luotiin käsitys siitä, mitä vaelluksella on mahdollista nähdä ja kokea. Suunnittelussa pyrittiin huomioimaan erilaisia elämyksen elementtejä, ja miettimään tarkkaan reitti, ajankohta ja varusteet, jotta elämyksestä saataisiin mahdollisimman upea. Vaelluksella koettiin todella upeita luonnonelämyksiä oikean ajoituksen ja suunnittelun kautta.

Palsila (1995, 19) kuvailee ruskan pukevan Lapin tunturit keltaisen, oranssin, punaisen ja ruskean sävyiseen väriloistonsa. Ruska on yksi Lapin kauneimpia nähtävyyksiä ja kokemuksia. Erityisesti aurinkoisena päivänä koivujen, mustikoiden, riekonmarjojen, pajujen ja pihlajien väriloisto on silmiä hivelevää. (Palsila 1995, 19.) Kuten Kullervo Kemppinen (1958) sanoi: "Mutta kaikkein hurmaavin elämys on retki tuntureille syksyllä, ruskan aikana. Silloin näkee ja kokee jotakin sellaista, mitä ei missään muualla eikä minään muuna vuodenaikana voi nähdä eikä kokea, ei mitään siihen verrattavaakaan." (Vuoristo 2007, 288.) Ruska oli vaelluksella ympärillä koko kuuden päivän ajan. Erämaa yhdistettynä ruskan väriloistoon loi todella mieleenpainuvan kuvan kaikesta ympäröivästä. Sää-olosuhteiden ollessa pääasiassa pelkkää aurinkoa, ruskan kokeminen elämyksenä onnistui täydellisesti (kuva 5).



KUVA 5. Ruska (Kuva: Juho Uutela 2013)

Revontulet ovat sykkiviä ja loimuavia taivaan valoja, jotka ovat kiinnostaneet ihmisiä kautta aikojen. Revontulet syntyvät sähköisesti varautuneiden hiukkasten törmätessä ilmakehään magneettisten napojen lähetyvillä. (Palsila 1995, 15.) Lappi on pohjoisen sijaintinsa vuoksi erinomaista seutua nähdä näitä taivaan ihmeellisiä valoja. Ilmatieteenlaitoksen (2013) mukaan Kilpisjärvellä revontulet leiskuvat taivaalla melkein kolmena yönä neljästä. Alkusykyä pidetään tilastollisesti kaikkein parhaana aikana nähdä revontulia. Ajallisesti niitä näkyy eniten keskiyön molemmin puolin. (Ilmatieteenlaitos 2013.) Vaelluksella revontulia nähtiin neljänä yönä. Ryhmäläiset olivat todella vaikuttuneita revontulien luomasta valo esityksestä ja samalla se jäi mieleen yhtenä upeimmista asioista koko vaelluksella. Revontulien kohdalla elämys tuli saavutetuksi täydellisesti (kuva 6).



KUVA 6. Revontulet (Kuva: Juho Uutela 2013)

Porot ovat olennainen osa Lapin luontoa. Niistä johdettu porotalous tuottaa lähes 7000 eläintä vuodessa, jonka vuoksi poroja näkee luonnossa todella paljon. Poro on hyvin sopeutunut ankariin olosuhteisiin pohjoisessa elinympäristössään, eikä sitä tavata Etelä-Suomessa. (Palsila 1995, 20, 29–30.) Haltin-vaelluksella poroja tuli vastaan useina päivinä omissa pienissä laumoissaan. Suurin elämys oli nähdä kokonaisen parisataapäisen porotokan ajaminen mönkijän ja koiran avulla. Erityistä tilanteesta teki se, että poroja ei nähdä Etelä-Suomessa, ja kokonaisen porotokan ajon näkeminen on harvinaista (kuva 7).





KUVA 7. Porotokan ajo (Kuva: Juho Uutela 2013)

Vaellus itsessään oli mitä suurinta elämystä kaikkien upeiden luonnonelämyksien lisäksi. Sääet olivat koko kuuden päivän vaelluksen ajan lähes täydelliset, ryhmä toimi todella hyvin ja kaikilla oli hauskaa. Jokainen pääsi kokeilemaan rajojaan erämaan armoilla ja Suomen korkeimman pisteen saavuttaminen kolmen päivän vaelluksen jälkeen oli koko ryhmälle todellinen elämys (kuva 8).



KUVA 8. Suomen korkein piste (Kuva: Juho Uutela 2013)

## 7 TUTKIMUSAINEISTO

Tutkimusaineisto koostuu havainnointiin perustuvista matkapäiväkirjoista, joihin kirjoitimme vaelluksen aikana havaintomme ryhmän toiminnasta. Lisäksi tutkimusaineisto sisältää ryhmäläisten ennen ja jälkeen vaellusta täyttämät kyselylomakkeet, joiden avulla kartoitettiin vaellukseen kohdistuvia odotuksia ja niiden täyttymistä, sekä matkan elämyksellisyyttä ja järjestelyjen sujuvuutta. Tutkimusaineistomme sisältää myös personal trainer Tomi Tuomisen haastattelun, jonka pohjalta laadimme ravintosuunnitelman. Käytimme haastattelua apuna myös päivämatojen sekä ennakkoharjoittelun suunnittelussa.

### 7.1 Matkapäiväkirjat

Osallistuvassa havainnoinnissa tutkija itse osallistuu tutkittavien ehdoilla tutkimuskohteensa toimintaan. Osallistuvan havainnoinnin tutkimukset ovat tyypillisesti kenttätutkimuksia ja tutkija saattaa pyrkiä tutkimuskohteen ryhmän jäseneksi sekä fyysisellä, että henkiselä tasolla. (Vilka 2006, 44–45; Hirsjärvi ym. 1997, 205–206.) Vilka (2006) toteaa, että osallistuvaa havainnointia tekevän tutkijan on tärkeää pitää kenttäpäiväkirjaa samalla kun hän kerää tutkimusaineistoa. Kenttäpäiväkirjaan tulee kirjata tutkijan havainnot tutkimuskohteesta, tutkijan omista tuntemuksista, sekä tilanteen tapahtumat. Kenttäpäiväkirjan lisäksi tutkijan on hyvä käyttää muitakin menetelmiä omien havaintojen tallentamiseen, kuten haastatteluja, sekä kuva- ja äänitallenteita. (Vilka 2006, 98–102.)

Pidimme itse tutkijoina vaelluksen ajan matkapäiväkirjaa, eli eräänlaista kenttäpäiväkirjaa, havainnoistamme vaelluksen aikana. Matkapäiväkirjan tarkoituksena oli toimia eräänlaisina muistiinpanoina omille havainnoillemme ryhmän toiminnasta, sekä vaelluksen kulusta. Ennen matkaa sovimme matkapäiväkirjan kirjoittamisen tarkoituksesta, sekä siitä mitä matkapäiväkirjan tulee sisältää. Molemmat kirjoittivat omaa matkapäiväkirjaansa aina sopivan hetken tullen, eli heti tärkeiden havaintojen ja tapahtumien jälkeen, sekä iltaisin. Matkapäiväkirjoihin kirjasimme omien tuntemusten ja havaintojen lisäksi tarkat päivämato, sekä päivän aikana kuljetut reitit (ks. Liite 5).



## 7.2 Haastattelut

Haastattelu on aineistonkeruun perusmenetelmä, jonka etuina voidaan mainita sen joustavuus aineistonkeruuvaiheessa. Haastattelijalla on mahdollisuus säädellä haastattelun kulkua vaihtamalla kysymysten järjestystä, ja esittämällä tarkentavia kysymyksiä. Haastateltavat ovat lisäksi usein mahdollista tavoittaa myöhemmin uudelleen, mikäli aineistoa halutaan täydentää tai selventää. Haastattelulajeja on useita. Ne erotellaan sen mukaan miten strukturoitu haastattelun rakenne on. Lomakehaastattelu on haastattelun muodoista strukturoiduin, ja siinä haastattelukysymykset ja kysymysten järjestys ovat ennalta päätettyjä. Toisen ääripään muodostaa avoin haastattelu, jossa haastateltava käsittelee aiheita siinä järjestyksessä, kun ne tulevat vastaan keskustelun mukana. (Hirsjärvi ym. 1997, 193–199.)

Haastattelimme tutkimustamme varten personal trainer Tomi Tuomista. Haastattelu oli osittain strukturoitu, mutta haastateltavalle annettiin vapaus vastata myös aiheisiin, jotka hän koki meille oleellisiksi tiedoiksi (ks. Liite 6). Päätimme käyttää haastattelua tiedonkeruumenetelmänä, sillä tarvitsimme paljon tietoa juuri vaelluksen ravitsemukseen ja kestävytyteen liittyvissä kysymyksissä. Tulimme siihen lopputulokseen, että ammattilaisen haastattelulla saamme keskitetysti tietoa juuri meitä koskeviin aiheisiin. Käytimme haastattelua ravintosuunnittelun pohjana, ja hyödynsimme tietoja päivämatkojen ja enakkoharjoittelun suunnittelussa.

## 7.3 Kyselyt

Tutkimusmenetelmänä kyselytutkimuksella on useita etuja aina tiedonkeruun helppoudesta aineiston käsittelyn helppouteen. Informoidussa kyselyssä tutkija jakaa kysymyslomakkeet lomakkeen täyttäjille henkilökohtaisesti, informoi tutkittavia siitä mitä tutkitaan ja käy läpi kyselylomaketta. Lomakkeeseen vastanneet palauttavat lomakkeen myöhemmin esimerkiksi sähköpostitse. Henkilökohtaisesti tarkistetussa kyselyssä lomakkeen täyttäjät saavat lomakkeen esimerkiksi postitse. Tutkija noutaa lomakkeet henkilökohtaisesti lomakkeen täyttäneiltä, tarkistaa miten lomakkeet on täytetty, sekä tarpeen vaatiessa keskustele vastaaajien kanssa lomakkeeseen liittyvistä kysymyksistä. (Hirsjärvi ym. 1997, 182–186.)

Laadimme kaksi erilaista kyselylomaketta ryhmäläistemme täytettäväksi. Ensimmäinen lomakkeista jaettiin henkilökohtaisesti ennen kyselyä. Lomake noudettiin vastaajilta henkilökohtaisesti käymällä samalla läpi lomakkeen kysymyksiä (ks. Liite 7). Toinen kyselylomake jaettiin ryhmän jäsenille heti vaelluksen päätyttyä henkilökohtaisesti ja se myös kerättiin vastaajilta henkilökohtaisesti (Ks. Liite 8). Kyselylomakkeiden tarkoituksena oli kartoittaa yhdellä lomakkeella useita vaellukseen liittyviä asioita, kuten vaellukselle lähtemisen syitä, vaellukseen kohdistuvia odotuksia ja niiden täyttymistä, sekä elämyksellisyyttä ja järjestelyiden sujuvuutta.

## 8 VAELLUS HALTI-TUNTURILLE

Vaellus Halti-tunturille toteutettiin 8. –16.9.2013. Itse vaelluksella oltiin 6 päivää (9. – 14.9.) Loppu aika kului matkoihin Tampereelta Kilpisjärvelle, sekä vaelluksen jälkeiseen lepopäivään Kilpisjärven ympäristössä.

### 8.1 Suunnittelu

Suunnittelimme vaelluksen huolella ja käytimme paljon aikaa ennakkovalmisteluihin, jotta vaelluksesta tulisi onnistunut ja ryhmämme odotusten mukainen. Ensimmäisessä suunnittelupalaverissamme kesäkuun 15. päivä aloimme kartoittaa tietojamme vaeltamisesta ja ryhmämatkojen järjestämisestä, sekä pohdimme minkälaista kirjallisuutta meidän tulisi vielä lukea. Lainasimme kirjastosta toistakymmentä eräretkeilyyn, luontoon, matkanjärjestämiseen ja Lappiin liittyvää kirjaa, ja luimme niitä kesän mittaan. Loimme molemmat omat tunnukset Vaellusnet Internet sivuston keskustelufoorumiin. Vaellusnetistä löytyy paljon vinkkejä vaeltamiseen ja Lappiin liittyen. Keskustelufoorumilla keskustelevat vaeltajat ovat usein kokeneita vaeltajia, joilta saa hyviä vihjeitä itselle uudenlaisen reitin kulkemiseen. Heti alkuun ymmärsimme suunnittelumme tärkeimpien osa-alueiden jakautuvan neljään kategoriaan: 1. ruoka 2. varusteet 3. vaellusreitti ja päivämatkat 4. matkan ajankohta, sekä kulkeminen Kilpisjärvelle ja takaisin Tampereelle. Näistä neljästä osa-alueesta haimme eniten tietoa, jotta saisimme vaelluksen perusasiat kuntoon.

Ruoka ja ravinto ovat tärkeässä roolissa vaelluksella, sillä ruoan antaman energian avulla ihminen jaksaa liikkua. Haastattelimme ravintosuunnitelman tekoa varten personal trainer Tomi Tuomista, jonka avulla pystyimme suunnittelemaan toimivan ruokasuunnitelman koko matkalle. Oikeanlaisen energian lisäksi ruoalle on vaelluksella myös muita edellytyksiä. Laaksonen (2008, 61) mainitsee retkiruoan tärkeiksi elementeiksi keveyden ja maistuvuuden. Erämaahan on turha kantaa painavia elintarvikkeita, kun kevyitäkin vaihtoehtoja löytyy.

Varusteet ovat tärkeässä roolissa vaelluksen onnistumiseksi. Kaikki tarpeellinen pitää olla mukana, mutta rinka ei kuitenkaan saisi painaa enempää kuin noin kolmanneksen

kantajan painosta (Laaksonen 2008, 57). Pakkaamista varten laadimme heinäkuussa varustelistan, jonka toimitimme ryhmäläisillemme neljä viikkoa ennen vaelluksen alkua. Varustelistan pohjana käytimme omaa kokemustamme, sekä kesän aikana luettua kirjallisuutta ja Vaellusnetin foorumeilta saatuja vinkkejä.

Reitin ja päivämatkan suunnittelu on tärkeää, jotta kaikki ryhmäläisiä kiinnostavat asiat tulisi nähdä vaelluksella, eikä ryhmä joudu missään vaiheessa kohtaamaan ylivoimaista suoritusta. Reitin ja päivämatojen suunnittelussa käytimme apunamme ryhmäläisille ennakkoon jaetun kyselyn tuloksia, joiden avulla kartoitimme ryhmäläisten kokemuspohjaa. Ajatuksena oli, että suunnittelemme rennot päivämakat, joita voidaan kiristää matkan varrella ryhmän niin halutessa. Reitin suunnittelussa huomioitiin myös se, että saman matkan kulkeminen edestakaisin on kokemuksemme mukaan vähemmän mielenkiintoista kuin se, että kuljetaan koko ajan ryhmälle uusissa maisemissa.

Matkan ajankohdaksi olimme kaavailleet kesää, sillä mielessämme oli ajatus Käsivarren Lapin aikaisesta talvesta ja kylmistä öistä. Vaellusfoorumia ja kirjallisuutta tutkittuamme, tulimme kuitenkin siihen tulokseen, että vaellus olisi upea tehdä ruskan aikaan. Rautio (2008, 78) kertoo ruskan olevan parhaimmillaan syyskuussa. Muita Raution (2008, 78) mainitsemia etuja syyskuussa vaeltamiselle ovat revontulien runsaus ja sääskien vähäisyys. Päädyimme toteutuksessa siis syyskuuhun. Raution (2008, 78) mukaan syyskuun lopulla saattaa sataa jo lunta, joten päätimme lähteä alkukuusta. Matka-ajankohdan ollessa tiedossa, aloimme selvittää mikä olisi syksyllä paras mahdollinen kulkutapa. Linja-autolla liikkuminen vaatisi ylimääräisen yön Rovaniemellä, junalla kulkeminen tulisi kalliiksi ja lentäminen veisi enemmän aikaa kuin yksityisautoilu, joten päädyimme menemään omalla autolla. Ryhmällä matkustettaessa yksityisautoilu on selvityksemme mukaan nopein ja edullisin tapa liikkua Tampereelta Kilpisjärvelle.

## **8.2 Ennen lähtöä**

Viime hetken valmistelut Haltin-vaellukselle alkoivat 2 viikkoa ennen lähtöä. Tässä vaiheessa oli aika tarkastaa kaikki varusteet, jotka mukaan lähtevät. Kaikki ryhmän jäsenet olivat saaneet varustelistat neljä viikkoa ennen lähtöä, ja vaatimuksena oli, että kaikki tarvittavat varusteet ovat kasassa 2 viikkoa ennen varsinaista lähtöä. Bursell (2005, 92) suosittelee, että kaikki varusteet tulisi tutkia hyvissä ajoin ennen vaellusta,

jotta puutteet voidaan korjata ja rikkiäiset varusteet korvata uusilla. Myös uusien varusteiden testaaminen ennen vaellukselle lähtöä on tärkeää, jotta esimerkiksi teltan kasaaminen ja keittimen käynnistäminen onnistuu ongelmitta. Tässä vaiheessa varustelistaan merkittiin ruksi jokaisen varusteen kohdalle, kun varuste oli löydetty, tarkistettu ja hankittu.

Hätäsuunnitelmalla tarkoitetaan vaelluksen oleellisten tietojen jakamista yhdelle tai useammalle luottohenkilölle (Bursell 2005, 93). Haltin-vaelluksen tapauksessa kerroimme reittimme, sekä suunnitellun vaelluksen keston Tampereella oleville henkilöille, joita neuvottiin olemaan meihin yhteydessä vaelluksen päättymisestä kahden vuorokauden kuluttua, mikäli ryhmästä ei ole siihen mennessä kuulunut mitään. Mikäli yhteyttä ei jostain syystä saada, voivat he ottaa yhteyttä asiaankuuluviin tahoihin Kilpisjärvellä ja ilmoittaa asiasta.

Viimeisen kahden viikon aikana ennen lähtöä, ryhmämme kokoontui kahdesti suorittamaan noin 15 kilometrin kävelyn vaihtelevassa maastossa. Kävelyt sijoittuivat Tampereen lähiöympäristöön ja niiden tarkoituksena oli totuttaa ryhmän jäsenet pidempikestoiseen kävelyyn, sekä vaelluskenkiin. Näillä kävelyillä pystyttiin myös testaamaan jokaiselle parhaiten toimivaa sukkaratkaisua, sekä yleisesti kokeilemaan joitakin vaellusvarusteita.

Rinkkojen pakkaaminen suoritettiin kaksi päivää ennen lähtöä. Ryhmä- ja parikohtaiset varusteet jaettiin tasaisesti kaikkien kannettaviksi, ja varmistettiin ettei kenenkään rinka painanut yli 35% vaeltajan omasta ruumiinpainosta. (Bursell 2005, 94.) Henkilökohtaiset varusteet voitiin pakata kun kaikki olivat saaneet osansa yhteisistä varusteista.

Kaikki varusteet tulee pakata niin, etteivät ne kastu. Hyvä tekniikka on vuorata rinka sisältä päin jätessäkillä ja pakata vaatteet siihen omissa pusseissaan. Makuupussi on järkevä sijoittaa rinkassa alimmaiseksi, jolloin se pysyy todennäköisemmin kuivana. Makuualusta ja teltta joudutaan useissa tapauksissa pakkaamaan rinkan ulkopuolelle. Näissä tapauksissa niiden kantopussit täytyy myös vuorata muovipusseilla 100% vedenpitävyyden saavuttamiseksi. Rinkan päälle pakataan helposti särkyvät ja usein käytettävät varusteet. Polttoainepulloa säilytetään rinkan ulkopuolella tai sivutaskussa erossa ruokatarvikkeista. (Bursell 2005, 94–97.)

## 8.3 Vaellus

### 8.3.1 Matka Kilpisjärvelle ja ensimmäinen vaelluspäivä

Matka Tampereelta kohti Kilpisjärveä alkoi sunnuntaina 8.9.2013 aamunkoitteessa kello 5, kun kaikki ryhmäläiset oli noudettu kodeistaan. Ajovuoroa vaihtamalla matka eteni vauhdikkaasti, ja muutamasta ruokatauosta huolimatta ryhmä saapui Kilpisjärvelle jo 15 tuntia myöhemmin kello 20. Majoittuminen tapahtui Kilpisjärven retkeilykeskuksen telttailuun varatuilla paikoilla. Teltoja pystytettäessä ryhmässä oli havaittavissa pieniä matkaväsymyksen merkkejä, mutta mieliala pysyi silti korkeana. Kaikki ryhmäläiset kävivät saunomassa vielä viimeisen kerran ennen vaellusta. Illallinen valmistettiin retkeilykeskuksen yhteiskeittiössä, jonka kaasuliesillä viimeinen kunnan ateria valmistui nopeasti. Illallisen aikana ryhmävastaavat varasivat paikalliselta taksiyrittäjältä taksin seuraavaksi aamuksi.

Tiistaina 9.9.2013 herätyskello herätti ryhmäläiset kello 7, jotta kaikki viimehetken valmistelut tulisivat tehdyksi. Aamuvalmistelujen jälkeen rinkat pakattiin autoon ja ryhmä suuntasi kohti Kilpisjärven luontotaloa, johon ryhmä palaisi vaellukseltaan. Parkkipaikalla punnittiin vielä rinkkojen painot jotka olivat 22-27kg/hlö. Taksi saapui noutamaan ryhmää ennalta sovittuun aikaan kello 9.30, ja matka jatkui taksilla Norjan puolella sijaitsevalle aloituspaikalle Didnujoen tien varteen (kuva 9).



KUVA 9. Lähtöpaikka tien varressa (Kuva: Juho Uutela 2013)

Ensimmäisen vaelluspäivän reitti eteni Norjasta Suomen puolelle Didnujoen vartta pitkin, Lossujärven autiotuvalle. Ensimmäisen päivän vaellusosuuteen kuului myös muutama hankalampi eksymisvaarakohta, mutta niistä selviydyttiin kunnialla. Sää suosi vaeltajia jo ensimmäisenä päivänä auringon porottaessa kirkkaalta taivaalta. Maisemat reitillä olivat upeat, ja alkumetreiltä lähtien ryhmäläisten keskusteluissa oli kuultavissa, miten upea valinta oli lähteä mukaan vaellukselle. Maasto oli paikoin rankkaa ja lihakset vielä tottumattomia rinkan kantamiseen, joten ensimmäinen päivä vei kaikkien voimat. Suomen ja Norjan rajalla koko ryhmän voimat alkoivat olla jo lopussa, ja viimeiset 2 kilometriä raja-aidan ali ryömimisen jälkeen olivat todella raskaita. Päivän matkaksi kertyi 13 kilometriä. Yöpyminen lämpimässä Lossujärven autiotuvassa (kuva 10) ja täyttävä ruoka saivat kuitenkin ryhmän palautumaan raskaasta päivästä.



KUVA 10. Lossujärven autiotupa (Kuva: Juho Uutela 2013)

### 8.3.2 Toinen vaelluspäivä ja Haltin huiputus

Toinen vaelluspäivä tiistaina 10.9.2013 alkoi hieman suunniteltua myöhemmin, kun herätyskello petti nukkuvat ryhmäläiset. Uni ja lepo tulivat silti tarpeeseen, ja rauhallisen aamiaisen jälkeen ryhmä pääsi jatkamaan vaellusta kohti Haltia. Päivä eteni Lossujärveltä Vuomakasjärvelle, ja sieltä edelleen Pitsusjärven autiotupaa ennen sijaitseville Porokämpille. Matkaa päivälle tuli 13 kilometriä. Päivä oli jälleen aurinkoinen ja kauniit maisemat pitivät ryhmäläisten mielen positiivisena. Iloinen puheensorina saatteli ryhmää eteenpäin. Kuumuuteen haettiin helpotusta pesemällä hiuksia ja kasvoja tunturipurojen vilvoittavassa vedessä (kuva 11).





KUVA 11. Tauko joella (Kuva: Anssi Väänänen 2013)

Ryhmän ensimmäinen vastoinkäyminen sattui erään joenylityksen kohdalla, kun yhden ryhmäläisen järjestelmäkamerasta putosi linssinsuojus jokeen. Linssinsuojusta ei aktiivisesta etsinnästä huolimatta löytynyt, mutta yleinen mieliala oli niin korkea, ettei tapaus juuri haitannut menoa. Kamera suojattiin paremmin ja samalla ryhmä sopi pitävänsä lounastauon muutaman kilometrin päässä olevalla järvellä, Urtashotellin kohdalla.

Matka ei jatkunut ongelmitta, sillä puolen tunnin kuluttua yksi ryhmän jäsenistä kaatui jokeen liukkaan sammalen luistaessa jalkojen alta kesken ylityksen. Rinkka pahensi kaatumista ja ryhmäläinen löi huulensa kiveen. Huulesta vuosi verta runsaasti. Aluksi vaikutti siltä, että hammas oli irronnut iskun voimasta, mutta kaikkien onneksi se oli vain tärähtänyt, ja huulen verenvuoto saatiin tyrehdytettyä kylmällä jokivedellä. Jokeen putosi samalla joitain varusteita, mutta nopealla toiminnalla kaikki saatiin pelastettua. Tapahtuneen jälkeen ryhmä päätti pitää tapahtumapaikalla tauon, ja matkaa jatkettiin vasta tunnin kuluttua onnettomuudesta.

Matka lounaspaikalle sujui hiljaisissa merkeissä ja lounaspaikan kohdalla kaikki ryhmäläiset olivat yhtä mieltä siitä, että lounastauko pidettiin liian myöhään. Lounaspaikalla ryhmä tapasi myös paikallisen kalastajan, joka vaimoineen oli kalastanut alueella jo vuosikymmeniä. Kalastaja kertoi ryhmälle elämyksellisiä tarinoita alueen historiasta ja

omasta elämästään, sekä jakoi vinkkejä ryhmän tulevien koitosten varalle. Kalastajan vihjeiden innoittamana ryhmäläiset poikkisivatkin reitiltä ja oikaisivat edessä olleen tunturin yli. Huipulta ryhmä pääsi ihailemaan upeita maisemia alas Urtaslaaksoon. Matka jatkui alas rakkaista rinnettä kohti Vuomakasjärven kahlaamoksi kutsuttua joenylytyspaikkaa. Kahlaamon ylitystä varten kolme ryhmäläistä otti kengät pois ja kahlasi tarkoitusta varten mukaan otetuilla kengillä yli. Yksi ryhmäläinen yritti selvittää ylityksestä kenkien kanssa kuivin jaloin, mutta epäonnistui. Seurauksena ryhmä pysähtyi vaihtamaan yhdelle ryhmäläiselle kuivia sukkia kahlaamon toisella puolella.

Loppupäivä sujui vähemmän vaiherikkaissa merkeissä, ja matka porokämpille sujui nopeasti ja kevyenoloisesti. Teltoille löytyi tasaiset paikat hieman reitin vierestä, ja hämärän tultua ryhmä päätti valmistaa ruoat retkikeittimillä teltojen eteisessä. Yöllä hampaidenpesun aikaan pilvetön taivas tarjosi mielettömän elämyksen, kun taivaalla tuikkivat miljoonat tähdet ja upeat revontulet loistivat kilpaa yössä.

Keskiviikkona 11.9.2013 edessä oli pitkä taival. Suunnitelmana oli vaeltaa Porokämpiltä Haltin autiotuvalle ja sieltä eteenpäin Suomen korkeimpaan pisteeseen Halditchokalle. Matkaa päivälle tuli noin 19 kilometriä. Aamulla ryhmä heräsi teltoistaan usvaisen aamuun. Taivaalta ripotteli vettä ja ryhmän energia oli vähissä kylmän yön jälkeen. Aamupuurojen jälkeen ryhmä lähti taivaltamaan pitkää päivämatkaansa apein mielin, sillä kelin puolesta vaikutti siltä, että Haltilta ei tulisi olemaan hyvä näkyvyys. Matka taittui kuitenkin nopeasti kylmästä viimasta huolimatta, ja ennen lounasta edessä oli enää yksi vaikea kohta: Haltin autiotupaa ympäröivän liukkaan rakan ylitys.

Lounas Haltin autiotuvan lämmössä tuntui helpottavalta ryhmäläisten mielestä. Lounaan jälkeen ryhmä pakkasi päiväreput ja jätti rinkat autiotuvalle odottamaan paluuta. Päivärepulla vaeltaminen tuntui todella kevyeltä, ja ryhmä pysähtyikin vain muutaman kerran matkalla. Reitti oli rankkaa kivikkoa ja rakkaa. Aivan huipun tuntumassa eteneminen tapahtui paikoin nelinkontin. Ensimmäisellä tauolla yksi ryhmäläisistä huomasi sateenkaaren, jota koko ryhmä jäi ihastelemaan. Sateenkaaren pää näkyi Haltin juurella, ja ryhmä tuli siihen tulokseen, että onni löytyy Lapista (kuva 12). Aarteenmetsästyksen sijaan ryhmä jatkoi matkaansa kohti huippua, ja sää parani koko ajan illan edetessä. Kun ryhmä saavutti huipun, pilvet olivat jo väistyneet ja aurinko paistoi kirkkaalta taivaalta. Näkymät olivat uskomattoman kauniit, ja huipulla vietettiin paljon aikaa maisemia ihas-

tellen ja kuvia ottaen (kuva 13; kuva 14). Kaikki kirjoittivat nimensä kuuluisaan Haltin vieraskirjaan, joka oli yksi vaelluksen tavoitteista.



KUVA 12. Sateenkaari Haltin rinteessä (Kuva: Juho Uutela 2013)



KUVA 13. Rajatolppa 303B (Kuva: Juho Uutela 2013)





KUVA 14. Rannetietokoneen ilmoittama korkeus (Kuva: Anssi Väänänen 2013)

Paluumatka Haltin autiotuvalle sujui rakkaisesta laskusta huolimatta nopeasti, ja ryhmä pääsi nauttimaan päivällistä lämpimään autiotupaan. Illalla ryhmä teki myös ruokainventaarin, kuivasi märäksi tulleita vaatteita ja järjesteli rinkkoja uudelleen. Yöllä ulosmeno tarjosi jälleen uskomattomia elämyksiä, kun revontulet loimusivat taivaalla. Kaikilla oli onnellinen mieli nukkumaan mentäessä, päämäärä oli saavutettu.

### 8.3.3 Vaellus takaisin Kilpisjärvelle

Vaellus kohti Kilpisjärveä alkoi torstaina 12.9.2013. Ryhmä heräsi Haltin autiotuvalta kello 8 aikaan. Varusteiden pakkaamisen ja aamiaisen jälkeen oli edessä Haltin-reitin ja autiotuvan välissä olevan rakan ylitys. Rakka oli todella liukas öisen kosteuden jäljiltä, ja sen ylitys vei ryhmältä pitkään. Päivän vaellus oli muuten suhteellisen tasaista ja helppokulkuista, ja aamun vaikeuksien jälkeen ryhmä pääsikin etenemään hyvää vauhtia. Keli oli todella aurinkoinen ja lämmin koko päivän ajan. Ryhmä pysähtyi Pitsusjärven tuvalle lounaalle ja pitämään taukoa. Pitsusjärveltä matka jatkui kohti Pitsuskönkään vesiputousta. Vesiputouksella pidettiin tauko ja nautittiin kauniista maisemista,

sekä putouksen kohinasta. Reitti jatkui helppokulkuisena Vuomakasjärven sillalle, jossa pidettiin lämminkuppitauko. Tauon jälkeen edessä oli viimeinen rutistus kohti Meekonjärveä. Illan jo hämärtyessä järven toisessa päässä huomattiin, että edessä oli lähes kilometrin mittainen rakkaosuus ylitettävänä. Tässä vaiheessa ryhmän ollessa muutenkin jo väsynyt, päätettiin ettei rakkaa ylitetä enää samana iltana, vaan pystytetään leiri järven toiseen päähän. Yön laskeutuessa ryhmä pääsi jälleen nauttimaan revontulien ainutlaatuisesta esityksestä.

Perjantaina 13.9.2013 herätys oli jo aikaisin kello 7. Sumu ja kylmyys oli ympäröinyt koko leirin ja teltat olivat kastuneet. Aamiaisen ja leirin purkamisen jälkeen ryhmä pääsi liikkeelle. Ensimmäisenä ylitettiin edellisillalta väliin jäänyt rakkaosuus. Helputukseksi Metsähallitus oli asentanut rakan yli kulkua helpottamaan pitkospuuta, ja ylitys kävi vaivatta. Meekonjärvelle saavuttiin hetkessä, josta matka jatkui pitkällä, usean tunnin nousulla. Keli oli edelleen sumuinen, eikä näkyvyyttä ollut kuin parikymmentä metriä. Puolenpäivän lähestyessä ryhmä saavutti ylitettävän tunturin lakikorkeuden, ja aurinko alkoi paistaa jälleen pilvettömältä taivaalta. Kello 13 mennessä saavutettiin Kuonnarjoen autiotupa, jossa ryhmä valmisti lounasta ja lepuutti jalkojaan. Tuvalla ryhmä pääsi todistamaan ainutlaatuista näkyä, kun lähes kaksisataapäinen porotokka juoksi tuvan ohi. Perässä niitä ajoi mönkijällä poromies, jonka koira juoksi välillä token sivustaan keräämään karanneita poroja takaisin tokkaan. Lounaan jälkeen matka jatkui tunturin yli nousulla kohti Saarijärven autiotupaa. Loppusuora aukeni ryhmälle edessä, mutta matka oli todella kivikkoinen pitkä alamäki. Saarijärven tuvalle saavuttaessa koko ryhmän voimat olivat aivan lopussa, ja lepo todella tarpeen. Illallisen jälkeen oli aika mennä levolle. Illan pimetessä ryhmä pääsi jälleen kerran todistamaan uskomattomia revontulia erämaan päällä. Tällä kertaa revontulet saatiin taltioitua kameralle.

Vaelluksen viimeinen päivä lauantai 14.9.2013 alkoi vasta kello 10 aikoihin Saarijärven autiotuvalta. Päivälle ei oltu luotu tiukkaa aikataulua, joten päivää voitiin viettää Saarijärven ympäristössä kalastellen ja maisemia ihailien (kuva 15). Vaikkei kalaa lauantaina saatukaan, olivat kaikki hyvällä mielellä koetusta vaelluksesta, ja hieman haikeina siitä, että viimeinen vaelluspäivä oli edessä.



KUVA 15. Kalassa Saarijärvellä (Kuva: Juho Uutela 2013)

Keli oli alkupäivän todella aurinkoinen ja lämpötila miellyttävä. Lounaan jälkeen ryhmä lähti etenemään kohti Kilpisjärveä, joka oli viimeinen etappi. Tarkoituksena oli jäädä teltoihin yöpymään aivan luontotalon ja parkkipaikkojen lähetyville, mutta suunnitelmiin tuli muutos. Viisi kilometriä ennen luontotaloa keli alkoi kääntymään todella huonoksi. Vettä alkoi tiputella ja tuuli yltyi. Loppusuoralla ryhmä tarkasti seuraavan vuorokauden sääennusteen matkapuhelimella, ja luvassa olikin pelkkää sadetta seuraavat 24 tuntia. Pikaisen neuvonpidon jälkeen päätettiin vaeltaa suoraan autoille ja lähteä Kilpisjärven retkeilykeskukselta kyselemään mökkimajoitusta seuraavalle yölle. Mokeissa oli tilaa, ja ryhmä pääsikin omaan mökkiin, sekä käyttämään sauna ja suihkutiloja.

#### **8.3.4 Lepopäivä Kilpisjärven ympäristössä ja paluu Tampereelle**

Sunnuntai 15.9.2013 alkoi kaikessa rauhassa Kilpisjärven retkeilykeskuksen vuokramökistä. Aamiaisen jälkeen ryhmä lähti suorittamaan ruokaostoksia Kilpisjärven kylän keskustaan. Ostokset tuotiin mökille ja suunnaksi otettiin 50 kilometrin päässä Norjassa sijaitseva pieni kalastaja kylä, Skibotn. Skibotnissa vierailu keskittyi lähinnä maisemien ihailuun, sillä keli oli huono ja sunnuntaipäivän vuoksi lähes kaikki paikat oli suljettu. Ryhmä pysähtyi tienvarressa olleelle levähdyspaikalle, jossa tarjoutui mahdollisuus

päästä uimaan jäämereen. Yksi ryhmän jäsenistä uskaltautui nopealle pulahdukselle jäämereen (kuva 16). Paluumatkalla Kilpisjärvelle pysähdyttiin suurelle vesiputoukselle noin 30 kilometrin päähän Kilpisjärveltä. Putoukselle kulku oli kuitenkin sortumavaaran vuoksi poistettu käytöstä, joten putousta päästiin ihailemaan ainoastaan kauempaa. Takaisin mökeille saavuttiin jo hyvissä ajoin, ja loppupäivä päätettiin pyhittää levolle, saunalle, sekä riistakäristyksen valmistukselle.



KUVA 16. Uimassa jäämeressä (Kuva: Anssi Väänänen 2013)

Maanantaiaamuna 16.9.2013 herätys oli jo aikaisin kello 7. Edessä oli pitkä ajomatka takaisin Tampereelle. Matkalla pysähdyttiin ruokatauoille pariin kertaan, sekä poikettiin ostoksilla Haaparannassa. Takaisin Tampereelle ryhmä pääsi myöhään illalla. Matka meni hyvissä tunnelmissa Haltin-vaellusta yhdessä muistellessa.

## 9 VAELLUKSEN ODOTUKSET JA KOKEMUKSET

Kartoitimme vaelluksen odotuksia ja onnistumista ennen ja jälkeen vaelluksen jaettavilla kyselyillä. Kokonaisuudessaan vaellus onnistui sekä järjestäjien, että ryhmäläisten mielestä hyvin. Kyselyn mukaan kaikki olisivat valmiita lähtemään vaellukselle uudestaan.

### 9.1 Odotuksia ennen vaellusta

Ennen vaellusta ryhmäläiset vastasivat kyselylomakkeeseen (ks. Liite 7), jolla kartoitettiin ryhmäläisten aiempaa vaellustaustaa, syitä vaellukselle lähtemiseen, sekä vaellukseen kohdistuvia odotuksia.

Kaikki ryhmäläiset olivat ennen Haltin-matkaa vaeltaneet runsaasti. Jokainen ryhmäläinen käy lähes vuosittain Lapissa vaeltamassa. Suuri osa ryhmästä oli vaeltanut myös ulkomailla, aina Australiaa ja Afrikkaa myöten, joten kokemusta monenlaisista maastoista löytyi. Haltin-vaellus oli kuitenkin kaikille ryhmäläisille ensimmäinen vaellus Käsivarren erämaa-alueella, ja siksi uudenlainen haaste. Vaellus on ryhmäläisten mielestä hyvä vapaa-ajanviettotapa. Tärkeään rooliin vaelluskokemuksessa nousee myös omien rajojen kokeilu, itsensä ylittäminen ja selviytymisen tunne.

Halti matkakohteena koettiin mielenkiintoiseksi erämaan ja tunturien vuoksi. Vaellukselle lähdettiin mukaan ainutlaatuisten maisemien vuoksi, sekä halusta päästä Suomen korkeimpaan pisteeseen. Lisäksi yksi ryhmäläinen oli maininnut vaellukselle lähdön syyksi tarpeen päästä luontoon ja Lappiin.

Ryhmähengen syntyminen ja yhdessäolo olivat yksi tärkeimpiä ryhmäläisten mainitsema vaelluksen odotuksia. Ryhmäläiset odottivat vaellukselta myös monenlaisia elämyksiä, erämaaelämän kokemista, sekä ainutlaatuisia kokemuksia. Osa ryhmän jäsenistä oli ennen vaellusta selvästi huolissaan kunnon kestämisestä rankalla vaelluksella, joten odotuksiin lukeutui myös uupumusta ja rankkaa suorittamista.



## 9.2 Kokemuksia vaelluksen jälkeen

Vaelluksen jälkeen ryhmän jäsenet, järjestäjät mukaan lukien, täyttivät Haltinvaellukseen liittyvän kyselylomakkeen (ks. Liite 8). Lomakkeessa kysyttiin avoimilla kysymyksillä vaelluksen onnistumisesta eri osa-alueilla, sekä järjestäjien suoriutumista vaelluksen järjestämisessä.

Ryhmän jäsenet kertoivat vaelluksen onnistuneen yleisesti todella hyvin. Mukana ollut ryhmä oli todella hyvää vaellus seuraa, ja kaikki asiat ryhmän sisällä toimivat paremmin kuin hyvin. Keliä keuhuttiin parissakin vastauksessa äärimmäisen hyväksi koko vaelluksen ajan ja vaikka vaellus olikin fyysisesti raskas, ei se haitannut vaelluksen yleistä onnistumista.

*"Kyllä se niin on, että jos täällä erämaassa yksin olisin, kun täällä on näin pimeitäkin, niin varmasti sekoisin."*

Vaelluksella tuli vastaan muutamia asioita, jotka ryhmän jäsenet olisivat tehneet toisin. Vaellusreitistä kommentoitiin, että reitti olisi voinut kulkea vielä enemmän merkittömillä alueilla, jotta omaa suunnistustaitoa olisi päästy käyttämään enemmän. Vaelluksen pituuteen toivottiin myös parin päivän pidennystä. Joenylityksiin olisi myös haluttu enemmän varmuutta, jotta toisen päivän kaltaisilta onnettomuuksilta vältyttäisiin. Eräs ryhmän jäsenistä teki myös kahlaamalla virheen, ja kehotuksista huolimatta kahlasi joen yli kengät jalassa. Seurauksena loppupäivän vaellus menikin jalat märkinä. Vaellukselle harjoittelusta sanottiin myös, että sitä olisi pitänyt olla enemmän, ja se olisi pitänyt aloittaa jo huomattavasti ennen vaellusta.

*"Tuosta kun oikaistaisiin tunturin yli, niin oltaisiin melkein jo perillä tuolla joella. No, seurataan nyt kuitenkin polkua, menee muuten soveltamiseksi."*

*"Jos mä en kaataisi tätä vettä nyt pois näistä kengistä, niin tässä olisi varmaan koko loppureissun juomavedet."*

Päivämatkat olivat kaikkien osallistujien mielestä todella hyvin mitoitettut. Ensimmäistä päivää pidettiin liian rankkana, mutta sen jälkeen vaelluspäivien pituudet olivat sopivia.

Ensimmäisen päivän kohdalla rankkuutta lisäsivät todella painavat rinkat, haasteellinen maasto, sekä tottumattomuus vaeltamiseen.

*"Jos ensimmäisen päivän jälkeen lihaksissa tuntuu tältä, päästäänköhän me ikinä Haltin huipulle?"*

Ruokailut toimivat vaelluksella koko ryhmän mukaan todella hyvin. Ruokaa oli mukana riittävästi, ja sitä jäi jonkin verran yli. Ruokailujen ajankohdat oli myös hoidettu erittäin hyvin, ja ruokataukojen pituudet olivat sopivia. Ruoan ravitsevuudesta tuli myös kiitosta koko ryhmältä, nimittäin kukaan ei ollut vaelluksen aikana nälkäinen. Ainoana pieneenä miinuksena koettiin ruoan yksipuoleisuus.

*"Syödäänkö tänään päivälliseksi pastaa vai pastaa, vaiko pastaa?"*

Varustesuunnitelma oli ryhmäläisten mukaan tehty todella huolella. Mitään varustetta ei jääty vaelluksella kaipaamaan, vaan kaikki tarvittava oltiin pakattu mukaan. Ainoastaan yhden ryhmäläisen kohdalla liian kesäinen makuupussi meinasi koitua turmioksi, koska hän ei ollut noudattanut ryhmäläisille jaettua varustelistaa. Tilanteesta kuitenkin selvitettiin avaruuslakanan käytöllä.

*"Hyi helvetti kun oli kylmä yö!!!"*

Ryhmäläiset kertoivat myös Haltin-vaelluksen elämyksellisyydestä. Kaikki ryhmäläiset olivat sitä mieltä, että he kokivat vaelluksen aikana useita elämyksiä, ja matka kokonaisuudessaan oli todella upea elämys, jonka he muistavat koko ikänsä. Erityisiksi elämyksiksi matkalta mainittiin revontulet, porotokan ajon näkeminen, Lapin luonto, itsensä voittaminen, ryhmässä toimiminen, autiotuvat ja niiden lämpö, maisemat, sekä Suomen korkeimman pisteen saavuttaminen.

*"Siis tämä näky ympärillä on ihan uskomaton! Me ollaan täysin keskellä ei mitään."*

*"Tulkaa äkkiä kattomaan, täällä on koko taivas täynnä revontulia!"*

Kyselyssä arvioitiin myös järjestäjien toimintaa vaelluksen aikana ja vaelluksen suunnittelua. Ryhmäläisten mukaan järjestäjät onnistuivat erinomaisesti vaelluksen järjestämisessä, ja toiminta vaelluksen aikana oli ammattitaitoista. Erityisesti reitti-, varuste- ja ruokasuunnitelmia pidettiin hyvin suunniteltuina. Vaelluksella ryhmäläisille tuli tunne, että tiedettiin missä ollaan ja mitä seuraavaksi tapahtuu.

Odotukset vaellusta kohtaan täyttyivät kaikkien ryhmäläisten kohdalta. He olisivat koska tahansa valmiita lähtemään uudelleen samanlaiselle vaellukselle, ja yleisesti puhuttiinkin, että seuraavana vuonna samalla ryhmällä tehtäisiin uusi vaellus.

### **9.3 Järjestäjien mielipide vaelluksen toteutumisesta**

Matkan järjestäjiltä vaelluksen suunnittelu ja toteutuminen vaati paljon ennakkovalmisteluja. Reittisuunnitelman laatimisessa tuli etukäteen huomioida vaeltajien kunto ja vaelluskokemus, jotta päivämatkoista ei tulisi liian raskaita. Ruokasuunnittelussa huomioitavana oli ryhmäläisten energiantarve, makumieltymykset, sekä mukana kannettavan ruoan paino. Matkasuunnittelussa piti ottaa huomioon matkakustannukset, matkustamisen helppous, sekä matkaan käytettävä aika. Varustelistan suunnittelu vaati perehtymistä sääoloihin, vuodenaikaan, sekä vaelluksen pituuteen.

Järjestäjien mielestä suunnittelutyö tehtiin kattavasti, ja sen vuoksi vaellus sujui loistavasti. Kaikkeen oli varauduttu, eikä mitään jäänyt puuttumaan. Ryhmän yhteistyö toimi vaikeissakin tilanteissa, eikä ryhmäläisten välille syntynyt erimielisyyksiä vaelluksen aikana. Ensimmäisenä päivänä päivämatka oli aavistuksen liian raskas ja järjestäjiä arvelutti tulevien päivien koitos. Seuraavana päivänä vaellus jatkui kuitenkin normaalisti, eikä jaksamisen kanssa tullut enää ongelmia. Vaelluksella tapahtunut onnettomuus aiheutti suunnitelmiin pienen muutoksen ylimääräisen tauon muodossa, mutta se ei kuitenkaan aiheuttanut muutoksia matkasuunnitelmaan. Onnettomuustilanteessa ryhmä toimi hienosti toistensa tukena ja loukkaantunut ryhmäläinen sai nopeasti apua. Järjestäjien mukana ollut ensiaputarpeisto riitti hyvin kattamaan pienten haavojen paikkaamisen. Matkat Kilpisjärvelle ja takaisin sujuivat mukavasti henkilöautolla. Ryhmäläisten odotukset matkaa kohtaan täyttyivät, joten ryhmänjärjestäjien mielestä matka oli onnistunut.

## 10 POHDINTA

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli tutkia ryhmävaelluksen järjestämistä ja toteuttamista, sekä pohtia vaeltamisen elämyksellisyyttä. Opinnäytetyön tuloksena toteutettiin neljän hengen ryhmävaellus Suomen korkeimpaan pisteeseen, Halti-tunturin huipulle. Tavoitteena opinnäytetyössä oli saada oman havainnoinnin, sekä teorian kautta mahdollisimman selkeä käsitys siitä, kuinka vaellusmatka järjestetään, ja mitä asioita pitää huomioida Haltin-vaelluksella. Työssä tutkittiin myös vaeltamista elämyksenä ja kuvailtiin Haltilla koettuja elämyksiä. Tutkimuskysymyksiin saatiin vastaukset.

Tämän tutkimuksen perusteella Haltin-vaelluksen järjestäminen vaatii kattavaa ennakkosuunnittelua, sekä laajaa perehtymistä aiheeseen. Toteutuksen perusteella huolellinen ennakkosuunnittelu on ehdoton vaatimus onnistuneelle vaellukselle. Tuloksien mukaan Haltin-vaelluksen suunnittelu ja toteutus onnistui hyvin. Ryhmäläiset olivat tehtyjen kyselyiden perusteella tyytyväisiä matkaan. Matkan järjestämisessä tuli kuitenkin pieniä ongelmia annettujen ohjeiden noudattamatta jättämisen vuoksi. Yhdellä ryhmän jäsenistä tuli tämän vuoksi ongelmia maakuupussin ja kylmän lämpötilan vuoksi. Tämä johti vilustumiseen ensimmäisenä telttayönä. Tilanne saatiin kuitenkin jatkossa korjattua avaruuslakanan käytöllä.

Matkan järjestämisen teorioiden mukaan Haltin-vaellus täytti ryhmävaelluksen edellytykset, sillä vaikka ryhmäkoko oli pieni, saimme ryhmälennuksia käytetyistä palveluksista. Lisäksi matka täytti luontomatkailun peruselementit, joiden mukaan matkan tarkoituksena on luonnossa oleilu luonnon ehdoilla.

Teoriaosuudessa esitelty elämyksellisyys tuli matkan aikana koettua kaikkien ryhmäläisten puolesta. Tuloksissa selvisi erityisiä elämyksiä, joita kaikki ryhmän jäsenet olivat kokeneet matkalla. Vaellusta kuvailtiin kyselyissä yhtenä suurena elämyksenä. Tuloksien pohjalta voidaankin todeta, että kaikki matkan aikana koetut elämykset yhdessä, ovat syy siihen, miksi ihmiset lähtevät vaeltamaan.

Pohdittaessa parannusehdotuksia vaellukselle, ymmärsimme tiettyjen parannusten olevan tarpeellisia, vaikka vaellus onnistuikin todella hyvin. Ensimmäisenä asiana mainittakoon rinkan paino, joka oli alussa hieman liikaa. Varusteita oli kuitenkin mukana vain

välttämättömiin tarpeisiin, joten niistä tinkiminen ei olisi mahdollista. Ainoa kevennettävissä oleva asia on ruoka, joka tuo helposti rinkkaan lisää painoa. Ruoan valinnassa tulisikin suosia enemmän kuivattuja elintarvikkeita ja järkeviä pakkausmateriaaleja, joiden paino on alhaisempi. Mukaan olisikin pitänyt ottaa enemmän itse kuivattuja elintarvikkeita, ja vähentää kaupasta ostettuja valmispakkauksia.

Aiemmassa kappaleessa mainittu ohjeistuksen laiminlyöminen olisi pitänyt huomata riittävän aikaisin. Järjestäjien olisi pitänyt henkilökohtaisesti käydä läpi jokaisen ryhmäläisen varusteet, ja huomata mahdolliset puutteet. Tällöin liian ohuen kesämakuupussin mukaan ottaminen oltaisiin voitu välttää.

Vaelluksella toisena päivänä tapahtunut lievä onnettomuus osoitti ongelmia vaelluksen toteutuksessa. Jokien ylityksiä ei oltu suunniteltu etukäteen riittävän hyvin, eikä niistä oltu kerätty riittävästi tietoa etukäteen. Sattunut onnettomuus oltaisiin voitu välttää, jos koko ryhmällä olisi ollut vaellussauvat mukana tukemassa jokien ylityksiä. Myös rinkkojen lantiovöiden avaaminen jokia ylittäessä olisi lisännyt turvallisuutta mahdollisen kaatumisen sattuessa. Sattuneen onnettomuuden seurauksena ymmärrettiin avunsaamisen onnettomuus tilanteissa olevan mahdotonta kaukaisen sijainnin vuoksi. Satelliittipuhelimen mukaan ottaminen tämän mittaisille ja kauas erämaahan sijoittuville vaelluksille tulisi olla ehdotonta. Satelliittipuhelimen avulla pelastushelikopteri saataisiin paikalle mahdollisimman nopeasti.

Vaellukselle harjoiteltiin kahdella noin 15 kilometrin mittaisella harjoitusvaelluksella. Kuitenkin ensimmäisen päivän vaelluksen jälkeen, koko ryhmä oli täysin lopussa päivän päätteeksi. Harjoittelu vaellukselle ei selkeästikään riittänyt, vaan sitä olisi pitänyt olla enemmän, ja se olisi pitänyt aloittaa jo kuukautta ennen varsinaista vaellukselle lähtöä. Tällöin lihakset olisivat tottuneet rinkan painoon, sekä kävelyyn, ja ensimmäisen päivän ylläsurulta oltaisiin ehkä vältytty.

Tutkimuksen tuloksia voidaan pitää ehdottoman luotettavina, koska kaikki ryhmän jäsenet osallistuivat vaellukseen ja suorittivat sen kokonaisuudessaan. Lisäksi kaikki vaellukselle osallistujat täyttivät vaellusta koskevat kyselylomakkeet, joista kaikki vastaukset analysoitiin. Saadut tulokset kuvaavat juuri kyseisen Haltin-vaelluksen onnistumista, mutta tuloksia voidaan käyttää myös pohjana vastaavanlaista vaellusta suunniteltaessa.

Tehtyyn tutkimukseen viitaten olisi mielenkiintoista selvittää, miten järjestelyt ja toteutus eroaisivat, jos vaellus suunniteltaisiin pelkästään merkitsemättömiä reittejä käyttäen ja sen kesto pidennettäisiin. Kiinnostavaa olisi myös tietää, mitä asioita pitäisi tehdä eri tavalla, jos ryhmäkoko kasvaisi huomattavasti.

## LÄHTEET

Kirja lähteet:

Aulio, O. 2012. Suuri retkeilykirja. 10. painos. Helsinki: Gummerus Kustannus Oy.

Borg, P., Kivi, E., Partti, M. 2002. Elämyksestä elinkeinoksi. 1. painos. Juva: WS Bookwell Oy.

Bursell, J. 2005. Eräretkeilyopas. Suom. Lustig, E. & Uitti, A. Helsinki: Otava.

Graydon, D. 1992. Mountaineering. The freedom of the hills. 5. painos. Englanti: Swan Hill Press.

Hemmi, J. 1995. Ympäristö- ja luontomatkailu. Kokkola: KP paino.

Hemmi, J. 2005a. Matkailu, ympäristö, luonto. Osa 1. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Hemmi, J. 2005b. Matkailu, ympäristö, luonto. Osa 2. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. 11. painos. Helsinki: kustannusosakeyhtiö Tammi.

Häyrinen O., Kattelus M. 2003. Matkasuunnittelun opas 2003. Kuopio: Unipress Oy ab.

Kaikusalo, A. & Metsälä, Y. 1974. Tarujen tunturit. Helsinki: WSOY.

Kemppinen, K. 1958. Lumikuru. Helsinki: WSOY.

Kojo, R.O. 1997. Pohjoiset erämaat. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Komppula R., Boxberg M. 2002. Matkailuyrityksen tuotekehitys. Helsinki: Edita prima Oy.

Kylänen, M. 2006. Articles on experiences 2. Rovaniemi: University of Lapland Press.

Laaksonen, J. 2008. Vaeltajan opas. Helsinki: Edita Prima Oy.

Laaksonen, J. 2010. Erämaat. Pohjoisen Lapin vaelluskohteet. Porvoo: WS Bookwell Oy.

Laaksonen, J., Nurmi, J. (toim.) 2005. Suomen retkeilyopas. Helsinki ja Vantaa: Edita & Metsähallitus.

Palsila, K. 1995. Lapin opas. Porvoo: WSOY.

Rautio, A. 1994. Kilpisjärven opas. Tampere: Tammer-Paino Oy.

- Tarssanen, S. 2009. Elämystuottajan käsikirja. 6. painos. Rovaniemi: Sevenprint Oy.
- Tunturi Lapin luontokeskus. 1998. Kalottireitti. Kautokeino - Kilpisjärvi - Abisko. Enontekiö: Tunturi Lapin luontokeskus.
- Unipress. 2010. Matkasuunnittelun opas. Kuopio: Unipress Oy.
- Verhelä, P. 2007. Matkailun ohjelmopalvelujen turvallisuus. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Verhelä, P. 2000. Matkatoimistopalvelut. Helsinki: Edita.
- Viherkoski, P. 1998. Laatu luonto-opastukseen. Turku: Vammalan kirjapaino.
- Vilka, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Helsinki: kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Vuoristo, K-V. 2002. Matkailun muodot. Porvoo: WS Bookwell Oy.
- Vuoristo, K-V. 2007. Missä pitkospuut päättyvät. Retkielämyksiä erämaassa. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Vuoristo, K-V. & Vesterinen, N. 2009. Lumen ja suven maa. Suomen matkailumaantiede. 3. painos. Helsinki: WSOYpro Oy.

#### Elektroniset lähteet:

- Enontekiön kunnan Internet-sivu. 2013. Kuntainfo. Luettu 25.9.2013.  
<http://www.enontekio.fi/fi/palvelut/kuntainfo.html>
- Finavia. 2013. Kittilän lentoyhteydet ja kulkuyhteydet. Luettu 25.9.2013.  
<http://www.finavia.fi/fi/kittila/>
- Google. 2013. Google maps reittiohjeet. Luettu 25.9.2013.  
<https://maps.google.fi/maps?hl=fi&tab=w1>
- Ilmatieteenlaitos. 2013. Revontulet. Luettu 9.10.2013.  
<http://ilmatieteenlaitos.fi/revontulet>
- Kilpisjärven biologinen asema. Helsingin yliopisto. 2013. Perustietoa Kilpisjärven kylästä. Ilmaston tunnuslukuja. Luettu 25.9.2013. <http://www.helsinki.fi/kilpis/index.htm>
- Kilpisjärven kylä. 2013. Luettu 25.9.2013.  
<http://www.kilpisjarvi.org/>
- Kilpisjärven retkeilykeskus. 2013. Historia. Luettu 25.9.2013.  
<http://www.kilpisjarvi.info/FI/historia.html>
- Lapin elämysteollisuuden osaamiskeskus. 2009. Elämyskolmio malli. Luettu 7.10.2013.  
<http://www.leofinland.fi/index.php?name=Content&nodeIDX=3615>
- Luontoon. 2011. Erämaa-alueet. Luettu 26.9.2013.



<http://www.luontoon.fi/Retkikohteet/eramaaalueet/Sivut/Default.aspx>

Maanmittauslaitos. 2013. Suomen korkeus. Luettu 26.9.2013.

<http://web.archive.org/web/20070927005133/http://www.maanmittauslaitos.fi/default.asp?docid=4636>

Matkahuolto. 2013. Matkahuollon aikatauluhaku. Luettu 25.9.2013.

<http://www.matkahuolto.fi/fi/index.html>

Metsähallitus. 2012. Pohjoiset erämaa-alueet. Luettu 26.9.2013.

<http://www.metsa.fi/sivustot/metsa/fi/luonnonsuojelu/suojelualueet/Eramaaalueet/Sivut/Pohjoiseteramaaalueet.aspx>

Suomisanakirja. 2013. Halti. Luettu 18.10.2013. <http://www.suomisanakirja.fi/halti>

Vaellusnet. 2013. Vaellusfoorumi. Luettu 1.10.2013. <http://www.vaellusnet.com/>

VR. 2013. Verkkokauppa. Luettu 25.9.2013.

[https://shop.vr.fi/onlineshop/Welcome.do?request\\_locale=fi&utm\\_campaign=verkkokaupa%20sem&utm\\_medium=cpc&utm\\_source=google&utm\\_content=jatkuva&utm\\_term=vr%20matkahaku](https://shop.vr.fi/onlineshop/Welcome.do?request_locale=fi&utm_campaign=verkkokaupa%20sem&utm_medium=cpc&utm_source=google&utm_content=jatkuva&utm_term=vr%20matkahaku)

Muut lähteet:

Erämaalaki 17.1.1991/62.

Haanpää, M., Veijola, S. 2006. Hiljaisuuden tuotteistaminen Lapin matkailussa. Lapin yliopisto. Kauppatieteiden ja matkailun tiedekunta. Monitieteinen proseminarityö.

Karttakeskus. 2008. Halti - Kilpisjärvi Ulkoilukartta 1:50 000, ISBN 978-951-593-245-7

Kairamo, H. 2005. Lapin matkailun lähitulevaisuus 2010 - 2015 - 2020. Tutkimus matkailun trendien vaikutuksesta Lappiin. Lapin elämysteollisuuden osaamiskeskus. Tutkimus. Rovaniemi: KL -kopio Oy.

Tuominen, T. personal trainer. 2013. Haastattelu 8.8.2013. Haastattelija Uutela, J. Tampere.

Valmismatkalaki 28.11.1994/1079

## LIITTEET

Liite 1. Varustelista

1 (3)

### Varustelista Haltin vaellukselle 8.9. - 16.9.2013

Jokaisen Haltin-vaellukselle osallistuvan tulee pakata mukaan kaikki henkilökohtaisissa varusteissa mainitut varusteet. Parikohtaiset varusteet tulee myös pakata mukaan yhteistyössä vaellusparin kanssa. Ryhmänjohtaja ottaa mukaan kaikki ryhmäkohtaiset varusteet ja jakaa ne kannettavaksi ryhmän kesken ennen vaellukselle lähtöä.

#### Henkilökohtaiset varusteet

Vaatetus:

- Alusvaatteita
- Vaellussukat (2-3 paria)
- Tavalliset sukat (2 paria)
- Villasukat
- Tekninen alusasu (housut ja paita)
- Fleece-asu (housut ja takki)
- Kuoritakki ja -housut (täysin vedenpitävät, mielellään GoreTex®)
- Veden pitävät käsiineet
- Pipo ja lakki
- Kaulahuivi
- Villapaita tai taukotakki (jos kokee tarvitsevansa)

Vaellusvarusteet:

- Rinkka (Noin 65 litrainen)
- Rinkan sadesuoja
- Vaelluskengät (veden pitävät, hyvin sisään ajetut)
- Makuupussi (mukavuuslämpötila vähintään -5 astetta)
- Makuualusta (mielellään lämpöä eristävä)
- Otsalamppu (varaparistoilla)
- Vaellussauvat (jos kokee tarvitsevansa)
- Puukko

**Hygienia:**

- Henkilökohtaiset hygieniatarvikkeet (hammasharja, hammastahna, saippua)
- Pyyhe
- Kosteuspyyhkeitä
- Wc-paperia
- Nenäliinoja

**Ruokailu:**

- Lusikka, haarukka, veitsi
- Ruokailuastia, juomamuki
- Juomapullo (vähintään 1 litra, mielellään mitta-asteikolla varustettu)
- Astianpesuaine ja pesusieni
- Tulitikut (vesitiiviisti pakattu)

**Muuta:**

- Hyttyskarkote
- Monitoimityökalu
- Aurinkolasit
- Valokuvaus välineet
- Mp3-soitin
- Päiväkirja, kirjoitusvälineet
- Pelikortit

**Parikohtaiset varusteet**

- Teltoa (2 tai 3 hengen tuulen ja sateen kestävä teltoa)
- Retkikeitin (kaasu tai polttoainekäyttöinen keitin ruoan valmistukseen)
- Polttoaine- tai kaasupullo
- Kattila (noin 1 litra)
- Paistinpannu

**Ryhmäkohtaiset varusteet**

- Ensiapulaukku (sidonta tarpeet, desinfiointiaine, kyypakkaus)
- Neulontatarvikkeet
- Ilmastointiteippi (kenkien, telttojen tai rinkkojen korjauksia varten)

- Suunto Core (rannetietokone)
- Kompassi
- Halti- Kilpisjärvi ulkoilukartta (1:50000)
- Muistiinpanovälineet
- Retkikirves
- Retkeilyköysi (jokien ylityksiä varten)
- Avaruuslakana

## Liite 2. Ravintoarvot

1 (6)

Maanantai 9.9	tuote	kcal/1 gramma	g/ kpl	kpl	g yht	kcal yht.	rasva	proteiini	hiilihydraatti
Aamiainen	paistettu muna	2,03	55	2	110	223,3	80,3	28,6	1,1
	pekoni	5,15	17	6	102	525,3	88,74	13,26	0
	ruisleipä	2,52	30	2	60	151,2	3	9	43,8
	voi tl	7,3	4,5	2	9	65,7	7,2	0,09	0,09
<b>Aamiaisen yhteensä:</b>						kcal	rasva g.	proteiini g.	hiilihydraatti g.
						966	179	51	45
Lounas	Nuudelit	3,47	60	1	60	208,2	4,8	7,2	46,8
	Tonnikala	1,9	185	0,5	92,5	175,75	38,85	53,65	0
	Näkkileipä	3,2	11	1	11	35,2	0,231	0,957	6,93
	Voi tl	7,3	4,5	2	9	65,7	7,2	0,09	0,09
	Lämmin kuppi	3,9	21,3	1	21,3	83,07	2,769	1,278	13,419
<b>Lounas yhteensä:</b>						kcal	rasva g.	proteiini g.	hiilihydraatti g.
						568	54	63	67
Päivällinen	Pastapussi	4,1	158	0,5	79	323,9	10,27	8,69	47,4
	Lihapullat kastikkeessa	1,3	400	0,5	200	260	18,2	12,4	14,2
	ruisleipä	2,52	30	1	30	75,6	1,5	4,5	21,9
	voi	7,3	4,5	2	9	65,7	7,2	0,09	0,09
	juusto	2,31	20	1	20	46,2	16,6	3	0,4
<b>Päivällinen yhteensä:</b>						Kcal	rasva g.	proteiini g.	hiilihydraatti g.
						771	54	29	84
Päivän välipalat	elovena välipalapatukka	3,86	30	3	90	347,4	29,7	7,2	48,6
	proteiinipatukka	4,07	50	1	50	203,5	18,5	26,5	4
	suklaapatukka	4,85	58	1	58	281,3	25,52	1,16	30,74
	isostar palautusjuoma	3,62	12	1	12	43,44	1,104	0	9,588
<b>Väipalat yhteensä</b>						kcal	rasva g.	proteiini g.	hiilihydraatti g.
						876	75	35	93
<b>Maanantai yhteensä:</b>						kcal	rasva g.	proteiini g.	hiilihydraatti g.
						3180	362	178	289

<b>Tiistai 10.9</b>	<b>tuote</b>	<b>kcal/1 gramma</b>	<b>g/ kpl</b>	<b>kpl</b>	<b>g yht</b>	<b>kcal yht.</b>	<b>rasva</b>	<b>proteiini</b>	<b>hiilihydraatti</b>
Aamiainen	Makkara	2,79	100	2	200	558	146	28	26
	ruisleipä	2,52	30	1	30	75,6	1,5	4,5	21,9
<b>Aamiainen yhteensä:</b>						<b>kcal</b>	<b>rasva g.</b>	<b>proteiini g.</b>	<b>hiilihydraatti g.</b>
						634	148	33	48
Lounas	expedition meal	4,4	131	1	131	576,4	17,03	15,72	87,77
	ruisleipä	2,52	30	1	30	75,6	1,5	4,5	21,9
<b>Lounas yhteensä:</b>						<b>kcal</b>	<b>rasva g.</b>	<b>proteiini g.</b>	<b>hiilihydraatti g.</b>
						652	19	20	110
Päivällinen	Pastapussi	4,1	158	0,5	79	323,9	10,27	8,69	47,4
	Lihapullat kastikkeessa	1,3	400	0,5	200	260	18,2	12,4	14,2
	Ruisleipä	2,52	30	2	60	151,2	3	9	43,8
<b>Päivällinen yhteensä:</b>						<b>kcal</b>	<b>rasva g.</b>	<b>proteiini g.</b>	<b>hiilihydraatti g.</b>
						735	31	30	105
Välipalat	lämmin kuppi	3,9	21,3	1	21,3	83,07	2,769	1,278	13,419
	elovena keksi	3,86	30	3	90	347,4	29,7	7,2	48,6
	proteiinipatukka	4,07	50	1	50	203,5	18,5	26,5	4
	suklaapatukka	4,85	58	1	58	281,3	25,52	1,16	30,74
	isostar palautusjuoma	3,62	12	1	12	43,44	1,104	0	9,588
<b>Välipalat yhteensä:</b>						<b>kcal</b>	<b>rasva g.</b>	<b>proteiini g.</b>	<b>hiilihydraatti g.</b>
						959	78	36	106
<b>Tiistai yhteensä:</b>						<b>kcal</b>	<b>rasva g.</b>	<b>proteiini g.</b>	<b>hiilihydraatti g.</b>
						2979	275	119	369

Keskiviikko 11.9	tuote	kcal/1 gramma	g/ kpl	kpl	g yht	kcal yht.	rasva	proteiini	hiilihydraatti
Aamiainen									
	eloveena kaurahiutale	3,7	35	2	70	259	3,92	7,7	44,1
	ruisleipä	2,52	30	2	60	151,2	3	9	43,8
	meetvursti	4,23	3	2	6	25,38	4,74	1,26	
	juusto	2,9	20	1	20	58	16,6	3	0,4
	voi tl	7,3	4,5	2	9	65,7	7,2	0,09	0,09
<b>Aamiainen yhteensä:</b>						kcal	rasva g.	proteiini g.	hiilihydraatti g.
						559	35	21	88
Lounas									
	Nuudelit	3,47	60	1	60	208,2	4,8	7,2	46,8
	Porosäilyke	1,4	500	0,25	125	175	52,5	28,75	0
	Näkkileipä	3,2	11	1	11	35,2	0,231	0,957	6,93
	Voi tl	7,3	4,5	2	9	65,7	7,2	0,09	0,09
	Lämmin kuppi	3,9	21,3	1	21,3	83,07	2,769	1,278	13,419
<b>Lounas yhteensä:</b>						kcal	rasva g.	proteiini g.	hiilihydraatti g.
						567	68	38	67
Päivällinen									
	Pastapussi	4,1	158	0,5	79	323,9	10,27	8,69	47,4
	oliivit	1,98	250	0,5	125	247,5	111,25	3,75	5
	Herkkusieni tölkki	0,17	150	0,5	75	12,75	12	37,5	3,75
	uht kerma	1,2	200	0,5	100	120	10	3,3	4,8
	ruisleipä	2,52	30	1	30	75,6	1,5	4,5	21,9
	voi	7,3	4,5	2	9	65,7	7,2	0,09	0,09
	juusto	2,31	20	2	40	92,4	33,2	6	0,8
<b>Päivällinen yhteensä:</b>						kcal	rasva g.	proteiini g.	hiilihydraatti g.
						938	185	64	84
Päivän välipalat									
	eloveena välipalapatukka	3,86	30	3	90	347,4	29,7	7,2	48,6
	proteiinipatukka	4,07	50	1	50	203,5	18,5	26,5	4
	suklaapatukka	4,85	58	1	58	281,3	25,52	1,16	30,74
	isostar palautusjuoma	3,62	12	1	12	43,44	1,104	0	9,588
<b>Väipalat yhteensä:</b>						kcal	rasva g.	proteiini g.	hiilihydraatti g.
						876	75	35	93
<b>Keskiviikko yhteensä:</b>						kcal	rasva g.	proteiini g.	hiilihydraatti g.
						2940	363	158	332

<b>Torstai 12.9</b>	<b>tuote</b>	<b>kcal/1 gramma</b>	<b>g/ kpl</b>	<b>kpl</b>	<b>g yht</b>	<b>kcal yht.</b>	<b>rasva</b>	<b>proteiini</b>	<b>hiilihydraatti</b>
Aamiainen									
	eloveena kaurahiutale	3,7	35	2	70	259	3,92	7,7	44,1
	ruisleipä	2,52	30	2	60	151,2	3	9	43,8
	meetvursti	4,23	3	2	6	25,38	4,74	1,26	
	juusto	2,9	20	1	20	58	16,6	3	0,4
	voi tl	7,3	4,5	2	9	65,7	7,2	0,09	0,09
<b>Aamiainen yhteensä:</b>						<b>kcal</b>	<b>rasva g.</b>	<b>proteiini g.</b>	<b>hiilihydraatti g.</b>
						559	35	21	88
Lounas									
	expedition meal	4,4	131	1	131	576,4	17,03	15,72	87,77
	ruisleipä	2,52	30	1	30	75,6	1,5	4,5	21,9
	voi tl	7,3	4,5	2	9	65,7	7,2	0,09	0,09
<b>Lounas yhteensä:</b>						<b>kcal</b>	<b>rasva g.</b>	<b>proteiini g.</b>	<b>hiilihydraatti g.</b>
						717,7	26	20	110
Päivällinen									
	Pastapussi	4,1	158	0,5	79	323,9	10,27	8,69	47,4
	oliivit	1,98	250	0,5	125	247,5	111,25	3,75	5
	Herkkusieni tölkki	0,17	150	0,5	75	12,75	12	37,5	3,75
	uht kerma	1,2	200	0,5	100	120	10	3,3	4,8
	ruisleipä	2,52	30	1	30	75,6	1,5	4,5	21,9
	voi	7,3	4,5	2	9	65,7	7,2	0,09	0,09
	juusto	2,31	20	2	40	92,4	33,2	6	0,8
<b>Päivällinen yhteensä:</b>						<b>kcal</b>	<b>rasva g.</b>	<b>proteiini g.</b>	<b>hiilihydraatti g.</b>
						938	185	64	84
Välipalat									
	lämmin kuppi	3,9	21,3	1	21,3	83,07	2,769	1,278	13,419
	elovena keksi	3,86	30	3	90	347,4	29,7	7,2	48,6
	proteiinipatukka	4,07	50	1	50	203,5	18,5	26,5	4
	suklaapatukka	4,85	58	1	58	281,3	25,52	1,16	30,74
	isostar palautusjuoma	3,62	12	1	12	43,44	1,104	0	9,588
<b>Välipalat yhteensä:</b>						<b>kcal</b>	<b>rasva g.</b>	<b>proteiini g.</b>	<b>hiilihydraatti g.</b>
						959	78	36	106
<b>Torstai yhteensä:</b>						<b>kcal</b>	<b>rasva g.</b>	<b>proteiini g.</b>	<b>hiilihydraatti g.</b>
						3174	324	141	388



<b>Perjantai 13.9</b>	<b>tuote</b>	<b>kcal/1 gramma</b>	<b>g/ kpl</b>	<b>kpl</b>	<b>g yht</b>	<b>kcal yht.</b>	<b>rasva</b>	<b>proteiini</b>	<b>hiilihydraatti</b>
Aamiainen									
	eloveena kaurahiutale	3,7	35	2	70	259	3,92	7,7	44,1
	ruisleipä	2,52	30	2	60	151,2	3	9	43,8
	meetvursti	4,23	3	2	6	25,38	4,74	1,26	
	juusto	2,9	20	1	20	58	16,6	3	0,4
	voi tl	7,3	4,5	2	9	65,7	7,2	0,09	0,09
<b>Aamiainen yhteensä:</b>						<b>kcal</b>	<b>rasva g.</b>	<b>proteiini g.</b>	<b>hiilihydraatti g.</b>
						559	35	21	88
Lounas									
	Nuudelit	3,47	60	1	60	208,2	4,8	7,2	46,8
	Tonnikala	1,9	185	0,5	92,5	175,75	38,85	53,65	0
	Näkkileipä	3,2	11	1	11	35,2	0,231	0,957	6,93
	Voi tl	7,3	4,5	2	9	65,7	7,2	0,09	0,09
	Lämmin kuppi	3,9	21,3	1	21,3	83,07	2,769	1,278	13,419
<b>Lounas yhteensä:</b>						<b>kcal</b>	<b>rasva g.</b>	<b>proteiini g.</b>	<b>hiilihydraatti g.</b>
						568	54	63	67
Päivällinen									
	Pastapussi	4,1	158	0,5	79	323,9	10,27	8,69	47,4
	Lihapullat kastikkeessa	1,3	400	0,5	200	260	18,2	12,4	14,2
	Ruisleipä	2,52	30	2	60	151,2	3	9	43,8
<b>Päivällinen yhteensä:</b>						<b>kcal</b>	<b>rasva g.</b>	<b>proteiini g.</b>	<b>hiilihydraatti g.</b>
						735	31	30	105
Päivän välipalat									
	elovena välipalapatukka	3,86	30	3	90	347,4	29,7	7,2	48,6
	proteiinipatukka	4,07	50	2	100	407	37	53	8
	suklaapatukka	4,85	58	1	58	281,3	25,52	1,16	30,74
	isostar palautusjuoma	3,62	12	2	24	86,88	2,208	0	19,176
<b>Väipalat yhteensä:</b>						<b>kcal</b>	<b>rasva g.</b>	<b>proteiini g.</b>	<b>hiilihydraatti g.</b>
						1123	94	61	107
<b>Perjantai yhteensä:</b>						<b>kcal</b>	<b>rasva g.</b>	<b>proteiini g.</b>	<b>hiilihydraatti g.</b>
						2985	215	176	368

Lauantai 14.9	tuote	kcal/1 gramma	g/ kpl	kpl	g yht	kcal yht.	rasva	proteiini	hiilihydraatti
Aamiainen									
	eloveena kaurahiutale	3,7	35	2	70	259	3,92	7,7	44,1
	ruisleipä	2,52	30	2	60	151,2	3	9	43,8
	meetvursti	4,23	3	2	6	25,38	4,74	1,26	
	juusto	2,9	20	1	20	58	16,6	3	0,4
	voi tl	7,3	4,5	2	9	65,7	7,2	0,09	0,09
<b>Aamiainen yhteensä:</b>									
						kcal	rasva g.	proteiini g.	hiilihydraatti g.
						559	35	21	88
Lounas									
	Nuudelit	3,47	60	1	60	208,2	4,8	7,2	46,8
	Tonnikala	1,9	185	0,5	92,5	175,75	38,85	53,65	0
	Näkkileipä	3,2	11	1	11	35,2	0,231	0,957	6,93
	Voi tl	7,3	4,5	2	9	65,7	7,2	0,09	0,09
	Lämmin kuppi	3,9	21,3	1	21,3	83,07	2,769	1,278	13,419
<b>Lounas yhteensä:</b>									
						kcal	rasva g.	proteiini g.	hiilihydraatti g.
						568	54	63	67
Päivän välipalat									
	elovena välipalapatukka	3,86	30	3	90	347,4	29,7	7,2	48,6
	proteiinipatukka	4,07	50	1	50	203,5	18,5	26,5	4
	suklaapatukka	4,85	58	1	58	281,3	25,52	1,16	30,74
	isostar palautusjuoma	3,62	12	1	12	43,44	1,104	0	9,588
<b>Väipalat yhteensä:</b>									
						kcal	rasva g.	proteiini g.	hiilihydraatti g.
						876	75	35	93
<b>Lauantai yhteensä:</b>									
						kcal	rasva g.	proteiini g.	hiilihydraatti g.
						2003	164	119	249

### Liite 3. Ruokatarvikelista

#### **Ruokatarvikelista Haltin-vaellukselle 8.9. - 16.9.2013**

Lista käsittää ruokatarpeet yhdelle hengelle seitsemän päivän vaellusta varten:

- 6 pikapuuropussia (210g)
- 7 ruisleipää (420g)
- 14 näkkileipää (n.150g)
- oman maun mukaan meetvurstia (min. 14 siivua) (n.50g)
- paketti aamiaisjuustoja (10kpl) (n.200g)
- 4 expedition mealia (n.520g)
- 3 pussia tonnikalaa (n.250g)
- 3 nuudelipakettia (n.300g)
- 4 pastapussia (n. 700 g)
- 4 purkkia esimerkiksi lihapullia, sieniä, oliiveja yms. (n. 1500g)
- Elovena keksejä oman maun mukaan (7-21) (n.210-630g)
- 7 proteiinipatukkaa (n.350g)
- 7 suklaapatukkaa (n.400g)
- 7 lämminkuppia (n.150g)
- Lisäksi: kuivattuja marjoja, hedelmiä ja pähkinöitä oma maun mukaan

Yhteiset (ryhmänjohtaja hankkii):

- valmislettujauhe sekä hillo x2
- munapekoniaamiainen ensimmäiselle päivälle
- kahvi & kaakaojauhe
- mausteet
- voi
- IsoStar palautusjuoma tabletit

Liite 4. Valettu reitti





## Liite 5. Matkapäiväkirjat

1 (16)

**Matkapäiväkirja, Haltin-vaellus 8. - 16.9.2013, Juho Uutela**

Sunnuntai 8.9.2013, Kilpisjärvi (Tampere - Kilpisjärvi)

Pitkän ajopäivän jälkeen olemme viimeinkin saapuneet Kilpisjärvelle. Matka alkoi Tampereelta aikaisin aamulla, noin klo 5 aikoihin. Nyt kello 20 viimeinkin Kilpisjärven retkeilykeskuksella. Matka meni suhteellisen mukavasti. Muutamia pysähdyksiä matkalla ja kaksi hieman pidempää ruokataukoa. Poroja ei juurikaan ollut teillä häiritsemässä liikennettä, joten ajaminen oli helppoa. Tavaroiden mahduttaminen autoon oli hieman työlästä, mutta siinäkin onnistuttiin kun otettiin osa tavarasta takana istuvien jalkoihin.

Retkeilykeskukselta saatiin teltpaikat yhdeksi yöksi varauksemme mukaisesti. Vastaanotosta annettiin myös paikallisen taksin numero, jonne soitettiin heti. Taksi saatiin varatuksi huomisaamulle klo 9.30 viemään koko porukka ja rinkat Norjan puoleiselle aloitus paikalle. Taksi tulee hakemaan meidät Kilpisjärven luontokeskuksen parkkipaikalta, joka toimii myös Haltin vaeltajien autojen säilytyspaikkana. Illan saunomiset tuli jo hoidetuksi leirikeskuksen tiloissa ja viimeiset suihkut nautituksi ennen viikon kestävää vaellusta. Illalliseksi syötiin kaksi pakettia jauhelihaa ja keitettiin iso pussi perunoita koko porukalle. Nyt pitäisi pärjätä aamuun asti. Teltat pystytettiin niille varatuille paikoille järvinäköalalla. Seuraavaksi on luvassa hyvät yöunet ja herätys klo 7 aamulla.

Maanantai 9.9.2013, Lossujärvi (Kilpisjärvi - Norjan tienhaara - Lossujärvi)

Päivä alkoi klo 7 Kilpisjärven retkeilykeskukselta. Aamutoimien jälkeen kokoonnuttiin kaikki keittiötiloihin, jossa valmistettiin koko porukalle kunnon aamiainen: kananmunia, pekonia, paistettuja perunoita, ruisleipää ja kahvia. Aamiaisen jälkeen mentiin vielä takaisin teltoille ja pakattiin loput tavarat rinkkoihin ja purettiin teltat. Seuraavaksi kamat autoon ja suunta kohti luontokeskusta. Luontokeskuksella tehtiin vielä viimeinen katsaus rinkkoihin ja varmistettiin, että kaikki tarvittavat varusteet ovat varmasti mukana, eikä autoon jää mitään tärkeää. Taksi saapui täysin ajallaan paikalle ja hypättiin

rinkkojen kanssa kyytiin ja suunnattiin noin 25 kilometrin matka Norjan puoleiselle aloituspaikalle. Maksun jälkeen taksi lähti takaisin Kilpisjärvelle, ja me jäätiin tienvarren pysähdyspaikalle, lähes keskelle ei mitään. Oli aika aloittaa vaellus.

Päivä oli kaikin puolin rankka. Rinkkojen paino lähdössä vaihteli 22 kilosta aina 27 kiloon. Maasto oli paikoin todella hankalaa. Koko päivä on menty vuoronperään ylös ja alas. Jokia ylitettiin useita, ei kuitenkaan tarvinnut kahlata. Matkalla oli pari jo etukäteen tiedossa olevaa eksymismahdollisuutta, mutta niistä selvittiin helposti tarkalla kartan lukemisella. Pidettiin lounas tauko hieman ennen puoliväliä joen rannalla. Didnujärven rannalla pidettiin myös taukoa, josta oli mahdollista jo nähdä Suomen raja ja jossain kaukaisuudessa Lossujärven autiotupa. Rajalle kun päästiin, jouduttiin kirjaimellisesti ryömimään raja-aidan alta takaisin Suomeen. Hyvin erikoinen kokemus saapua kotimaahansa tällä tavalla. Rajalla koko porukalla alkoi olemaan voimat jo todella lopussa. Lossujärven autiotupa nähtiin jo, mutta matkaa oli vielä 2 kilometriä taitettavana. Lopulta päästiin perille tänne tyhjälle tuvalle ja saatiin rinkat pois selästä. Nyt on kaikki paikat kipeänä ja olkapäät lähes krampissa rinkan kantamisesta. Yhteisellä päätöksellä nukutaan seuraava yö autiotuvassa ja yritetään palautua mahdollisimman hyvin aamuun mennessä. Syötiin jo iso padallinen pastaa ja lihapullia. Seuraavaksi on aika painua nukkumaan. Päivä oli todella rankka. Hyvää yötä.

Tiistai 10.9.2013, Porokämpät (Lossujärvi - Vuomakas järvi - Porokämpät)

Viime yö Lossujärvellä oli todella kuuma. Lämmitettiin tupaa liikaa kamiinalla ja sehän kostautui. Keskiyön tuuletusten jälkeen pystyi taas nukkumaan. Aamulla herättiin aamiaisen valmistukseen. Kroppa oli suhteellisen hyvin palautunut edellispäivän koitoksesta. Kello 11 aikoihin päästiin vasta liikkeelle. Päivän vaellus oli tasaisempaa kuin edellispäiväinen. Joen ylityksiä oli jälleen useita ja jotkut olivat hyvinkin leveitä. Jälleen keran päästiin kuitenkin kiviä pitkin astellen joista yli. Hieman ennen Urtasjärveä, yhdellä leveällä joen ylityksellä sattui kuitenkin onnettomuus. Ryhmämme jäsen oli juuri astumassa viimeiselle kivelle joen ylityksessä, kun sammaleinen kivi lähti alta ja hän kaatui jokeen. Kaatuminen sinänsä ei ollut paha, mutta selässä ollut 22 kiloinen rinkka aiheutti valtavan iskun takaapäin ja seurauksena hän löi huulensa ja hampaansa suoraan edessä olleeseen isoon kiveen. Aluksi luultiin, että häneltä irtosi hammas, koska verta tuli todella paljon, mutta tilanteesta kuitenkin selvittiin huulen aukeamisella ja hampaan täräh-

tämisellä. Jokeen lensi kaatumisessa joitain varusteita ja järjestelmäkamera, mutta nopealla toiminnalla kaikki saatiin pelastetuksi ehjänä joesta, eikä kukaan loukkaantunut pahasti tilanteessa. Noin tunnin kestäneen jälkiselvittelyn ja paikkailujen jälkeen matkaa pystyttiin taas jatkamaan.

Vuomakasjärvellä tuli vastaan tämän päivän suurin ylitys. Alkuun koitettiin päästä Vuomakasjärven kahlaamosta yli kiviä pitkin astellen, mutta noin puolivälissä otettiin suosiolla kengät pois, nostettiin puntit ylös ja lähdettiin kahlaamaan yli. Ylityksen jälkeen käveltiin noin kilometrin verran ja liityttiin varsinaiseen merkittyyntä Haltin-reittiin. Suunnistus ja merkitsemätön erämaaosuus oli viimeinkin takana. Jatkettiin matkaa tavoitteena päästä Pitsusjärven autiotuvalle, mutta ilta alkoi jo hämärtyä, ja päätettiin jäädä yöpymään tänne porokämpille noin kahden kilometrin päähän autiotuvalta. Pystytettiin teltat ja syötiin illallinen. Nyt on aika käydä levolle. Koko porukka melko väsynyt, ei kuitenkaan niin pahasti kuin ensimmäisen päivän jälkeen. Ehkä tähän kävelyyn alkaa jo tottumaan.

Päivä meni onnettomuutta lukuun ottamatta melko hyvin. Jokeen kaatuminen kuitenkin herätti ja laittoi tosissaan miettimään, mitä jos meille tapahtuu oikeasti jotain täällä erämaassa? Puhelin yhteyttä ei ole, ja tästä eteenpäin lähin apu löytyy kahden päivän vaeluksen päästä. Luulen, että tämänpäiväinen laitto muutenkin ajattelemaan; täällä ollaan oikeasti omien taitojen ja päätöksien varassa, eikä selviäminen erämaassa ole aina itsestään selvyys, varsinkin jos jotain sattuu.

Keskiviikko 11.9.2013, Haltin tupa (Porokämpät - Pitsusjärvi - Haltintupa - Haltin huippu - Haltin tupa)

Halti on huiputettu! Tänään kello 19 koko porukka seisoj Suomen korkeimmassa pisteessä. Päivä oli todella pitkä, mutta sitäkin antoisampi. Päivä alkoi kello 8 Porokämpiltä. Kello 10.30, aamiaisen ja pakkaamisen jälkeen, suunnattiin kohti Pitsusjärven tupaa. Keli oli sateinen ja sumuinen. Usko Haltin huiputukseen hyvässä säässä oli tässä vaiheessa matala. Pitsusjärveltä jatkettiin sen suurempia taukoja pitämättä kohti Haltia. Päivä eteni nopeasti ja reitti oli huomattavasti helpompaa kuin aiempien päivien koitokset merkkamattomassa erämaassa.

Saavuttiin Haltin uudelle autiotuvalle ja pidettiin lounastauko. Kaikki saivat levätä puolituntia ja syödä kunnolla. Noin kello 16.30 lähdettiin kevyillä kantamuksilla kohti Haltin huippua, jonne oli noin 4 kilometriä. Matkaan tuli ainoastaan kaksi kameraa ja vettä koko ryhmän tarpeisiin. Lämpötila oli melko alhainen, joten kaikki saivat pukea talvivarustuksen päälle. Tuuli oli melko kova. Reitti huipulle oli todella vaikea kävellä. Alusta asti reitti kulki pitkin rakkaa ja huipun lähestyessä kivilohkareiden koko vain kasvoi. Välillä huippua kohti joutui kiipeämään nelinkontin. Reilun kahden tunnin rannan kiipeämisen jälkeen koko porukka seisoj Haltin huipulla kello 19 aikoihin. Kirjoitettiin nimemme Haltin kirjaan ja otettiin valokuvia huipulta. Keli oli tähän mennessä auennut lähes täysin ja nähtiin todella mahtava ilta-aurinko Suomen korkeimmasta pisteestä. Matkalla huipulle päästiin ihastelemaan muutamien kymmenien metrien päähän päättyvä sateenkaartakin. Harmi että se päättyi järjettömään rakkakasaan, ei tehnyt juuri mieli lähteä aarretta etsimään.

Huiputuksen jälkeen lähdettiin takaisin autiotuvalle. Ilta alkoi jo hämärtyä ja laskeuduttiin vaikeaa rakkaa pitkin alaspäin. Saavuttiin takaisin tänne tuvalle lähes pimeään aikaan. Seuraavaksi on luvassa illallinen ja nukkumaan meno. Kaikki ovat todella väsyneitä, mutta tyytyväisiä. Se, minkä vuoksi tälle reissulle on lähdetty, on tänään saavutettu: Suomen korkein piste.

Torstai 12.9.2013, Meekonjärvi (Haltin tupa - Pitsusjärvi - Meekonjärvi)

Herätys kello 8 Haltin tuvalta. Aamiaisen jälkeen päästiin liikkeelle ja viimeisen kerran ylitettiin lähes kilometrin rakka, joka on tuvan ja Haltin-reitin välissä. Paluumatka oli helppoa kaiken kokeman jälkeen. Pysähdyttiin Pitsusjärven autiotuvalle lounaalle ja jatkettiin matkaa kohti Pitsusköngästä. Pitsuskönkällä pidettiin hieman pidempi tauko ja nautittiin maisemista Suomen suurimmalla vesiputouksella. Matka jatkui suhteellisen helppokulkuista polkua pitkin Vuomakasjärven sillalle, jossa pidettiin lämminkuppitauko ennen viimeistä rutistusta. Meekonjärvi alkoi jo hämmöttää, mutta iltakin painui yötä kohden hyvää vauhtia. Autiotuvan jo näkyessä 1,5 kilometrin päässä, päätettiin leiriytyä teltoilla tänne Meekonjärven toiseen pätyyn. Edessä olisi ollut todella paha, kilometrin mittainen rakka osuus, joten päätettiin jättää se huomisaamulle, eikä lähteä enää ylittämään sitä väsyneinä ja muutenkin puhki palaneina. Illallinen tuli jo syötyä ja leiri pysty



tettyä. Seuraavaksi levolle. Takana on koko vaelluksen matkallisesti pisin päivä, lähes 23 kilometriä.

Perjantai 13.9.2013, Saarijärvi (Meekonjärvi - Kuonnarjoki - Saarijärvi)

Päivä alkoi jo kello 7 aamulla, kun noustiin aamiaisen valmistukseen. Ilma oli todella kostea, ja sumu oli ympäröinyt meidät täysin yön aikana. Teltan ulkokangas oli aivan märkä ja jotain kosteutta oli kondensoitunut sisätelttaankin. Aamupalan ja leirin purkamisen jälkeen lähdettiin etenemään kohti Meekonjärven varaustupaa. Sumun vuoksi reitin näkeminen oli vaikeaa, mutta onneksemme edellisillan mahdottomalta näyttänyt rakka helpottui, koska Metsähallitus oli rakentanut pitkospuita reitille. Meekonjärven tuvalle päästiin hetkessä ja sieltä matka jatkui rajulla, lähes 400 metrin nousulla tunturin yli. Kello 13 jälkeen saavuttiin Kuonnarjoen autiotuvalle, jossa pidettiin lounastauko. Tauolla päästiin näkemään myös parisataapäisen porotokan ajoa mönkijän ja koiran avulla. Uusi kokemus kaikille.

Matka jatkui taas nousulla, jonka jälkeen tuli pitkä ja vaivalloinen laskeutuminen kohti kaukaisuudessa näkyvää Saarijärven autiotupaa. Tänne tuvalle päästyämme aloitimme lämmittämällä kamiinan ja laittamalla märät teltat ja makuupussit kuivumaan. Seuraavaksi on luvassa ruoan valmistusta ja lepoa rankan päivän päätteeksi.

Lauantai 14.9.2013, Kilpisjärvi (Saarijärvi - Kilpisjärvi)

Tänään oli vaelluksen viimeinen päivä. Noustiin aamulla vasta klo 10 maissa ja tehtiin hiljalleen aamiaista. Edellisyönä nähtiin taivaalla todella mahtavia revontulia. Tällä kertaa niitä saatiin ikuistettua kamerallekin. Aikaisempina öinä väsymys on ollut niin kova, ettei revontulien kuvaamiseen ole ollut voimia. Iltapäivällä rakennettiin onget ja mentiin kalaan Saarijärven rantaan. Eihän sieltä mitään kalaa noussut, mutta olipahan jotain tekemistä.

Syötiin lounasta kello 14 aikoihin, jonka jälkeen pakattiin rinkat ja lähdettiin kohti Kilpisjärveä. Ajatuksena oli kävellä parin kilometrin etäisyydelle Luontotalosta ja autosta, ja jäädä telttoihin yöksi. Suunnitelmat kuitenkin muuttuivat kun ilma alkoi mennä todella huonoksi ja vettä alkoi tiputella. Loppusuoralla sää pystyttiin tarkastamaan puheli-

mella ja seuraavan 24 tunnin säätiedote lupasi pelkkää sadetta. Päätettiin yhteistuumin vaeltaa suoraan autolle ja ajaa retkeilykeskukselle kysymään vapaita mökkejä yötä varten.

Retkeilykeskukselta saatiin mökki lauantai - sunnuntai yölle, jota pystyttiin jatkamaan automaattisesti jo aikaisemmin tehdyllä varauksella sunnuntai - maanantai yölle. Kuusi päivää erämaassa on nyt takana ja olo levollinen ja iloinen. Käytiin äsken Kilpisjärven paikallisessa pubissa juomassa oluet ja syömässä vähän iltapalaa. Nyt on aika käydä nukkumaan ihan oikeaan sänkyyn ja herätä sitten kun hyvältä tuntuu!

Sunnuntai 15.9.2013, Kilpisjärvi (Kilpisjärvi - Skibotn - Kilpisjärvi)

Tänään vietettiin lepopäivää Kilpisjärvellä. Vaelluksen ansiosta, kukaan mökissä ei pysynyt nukkumaan kello 9 pidempään, joten päätettiin nousta aamiaisen tekoon. Päivän tarkoituksena oli käydä 50 kilometrin päässä norjalaisessa Skibotnin kylässä. Ajeltiin aamiaisen jälkeen kauppareissulle ostamaan riistakäristystä päivälliseksi, jonka jälkeen suunnattiin kohti Norjan Skibotnia. Sunnuntain ansiosta kylällä ei ollut juuri mikään paikka auki, joten reissu jäi lähinnä maisemien ihailuksi. Pysähdyttiin myös tienvarressa, josta tarjoutui mahdollisuus käydä uimassa jäämeressä. Kävin ainoana heittämissä muutaman vedon jäätävän kylmässä meressä. Virkistävää oli!

Skibotnin jälkeen pysähdyttiin paluumatkalla suurella vesiputouksella, joka on aivan tienvarressa. Sortumavaaran vuoksi itse putoukselle meno oli liian vaarallista, joten tyydyttiin katselemaan putousta kauempaa. Illaksi palattiin takaisin mökille ja nyt valmistetaan riistakäristystä. Ennen ruokaa on tarkoitus mennä vielä saunomaan ja viettää iltaa leväten ja palautuen Haltin vaelluksesta.

Maanantai 16.9.2013, Tampere (Kilpisjärvi - Tampere)

Tänään koko Haltin vaellusreissu on tullut päätökseen. Lähdettiin jo 7 jälkeen ajamaan Kilpisjärveltä kohti etelää ja nyt myöhään illalla päästiin takaisin Tampereelle. Matka meni kokonaisuudessaan todella hyvin. Tavoitteisiin päästiin ja koko ryhmä kiipesi Halti-tunturille. Matkalla tuli nähdä ja koetuksi asioita, jotka olivat kaikille uutta ja ihmeellistä. Uskonkin, että Halti tarjosi koko ryhmälle elämyksen, joka tullaan muista

maan vielä pitkään. Vaellus Suomen korkeimpaan pisteeseen ja takaisin vaati koko ryhmältä suuria ponnistuksia, eikä vaellus ollut missään nimessä helppo. Kaikki pääsivät ylittämään itsensä, ja koko ryhmä käveli lähes 100 kilometriä erämaassa. Se on kunioitettava suoritus kaikilta.

Vastoinikäymisiäkin matkalla tuli vastaan, mutta niistä selvittiin ryhmänä ja matkaa jatkettiin. Vaellus todella koetteli jokaisen mukavuus rajoja ja välillä laittoi ryhmän antamaan kaikkensa, jotta päivän tavoitteisiin päästiin. Vaellus oli rankka koitos niin henkisesti, kuin fyysisestikin, mutta koko ryhmä selvisi näistä koitoksista ja valloitti Suomen korkeimman pisteen. Enempää ei voisi keneltäkään vaatia.

### **Matkapäiväkirja, Haltin vaellus 8. - 16.9.2013, Henna Lahti**

Sunnuntaina 8.9.2013

Tänään saavuimme perille Kilpisjärvelle, josta vaelluksemme on huomenna tarkoitus alkaa. Koko porukka on selvästi matkasta vähän väsynyt, mutta vihdoin olemme jo melkein vaelluksella. Varasimme telttapaikat Kilpisjärven retkeilykeskukselta ja pystytimme teltat ennen pimeää. Oli ihanaa käydä vielä saunassa, kun tietää että seuraavaan viikkoon emme tule suihkutiloja näkemään. Valmistimme vielä saunan jälkeen viimeisen ”luksusaterian” hetkeen, keitettyjä perunoita ja jauhelihakastiketta. Retkeilykeskuksessa on telttailijoita varten oma keittiö, jossa on kaasuliesiä ja tiskialtaita juoksevalla vedellä, sekä mikro ja ruokailutilat. Makoisan aterian jälkeen suuntasimme teltoihin, jotta huomisen lähtö helpottuisi. Ensimmäinen yö teltassa, vähän jo jännittää mitä tuleman pitää. Nyt unille, jotta aamulla jaksaisi virkeänä nousta taivaltamaan.

Maanantai 9.9.2013

Herätys kello 7.00 tuntui raskaalta. Yöllä oli ollut pientä pakkasta ja yksi ryhmämme jäsenistä oli pakannut kesämakuupussin. Jo tässä vaiheessa tuli selväksi, että yöt tunturissa ovat liian kylmiä kesäpussilla nukkumiseen. Muilla oli talvipussit, mutta kukaan ei ollut nukkunut järin hyviä unia, johtunee jännityksestä. Valmistimme aamiaisen retkeilykeskuksen keittiössä, pekonia ja munia aamupalaksi, namskis! Kävimme vielä rinkat läpi, että kaikki tarpeellinen oli mukana, purimme teltat ja pakkasimme rinkat autoon.

Vaelluskengät jalkaan ja auto käyntiin. Matka on alkanut! Menimme autolla Kilpisjärven luontotalolle josta edellisiltana ennakkoon tilaamamme taksi tuli meidät noutamaan.

Taksikuski Elli kaarsikin luontotalon pihalle juuri sovittuun aikaan kello 9.30. Punnitimme vielä rinkat, omani painoi yli 25 kiloa, ja arvasin ettei taakkaa ole kevyt kantaa tunturissa. Taksi vei meidät lähtöpaikalle Norjan puolelle, Didnujoen tien varteen, ja matka maksoi noin 60 euroa. Rinkat selkään ja menoksi, jo ensimmäiset kilometrit ylämäkeä näyttivät miten rinka painaa hartioita, mutta sisulla ja innolla haasteista selviää hymyllä.

Kaikki olivat innoissaan. Matkan suurimmat vaaranpaikat olivat edessä heti alussa kun muutaman kilometrin päässä lähdöstä tuli haarautuva joki, joka piti selvittää oikealta puolelta. Suunnistamisesta kartan ja kompassin avulla selvittiin hienosti, ja jännityksen tiivistyminen viimeisen joen ylityspaikan vaikeissa kohdissa palkittiin. Lounas! Lounaaksi nuudeleita, tonnikalaa, kahvia ja kuumakuppi. On se vaan ihmeellistä miten ruoka maistuu niin hyvältä kauniiden maisemien keskellä luonnossa istuessa. Taksikuski Elli oli kertonut monen eksyneen tunturissa ja soittaneen hänet takaisin noutamaan, onneksi niin ei käynyt meille! Erämaa on rankkaa. Heinäkuun lumisade oli tappanut kaikki itikat ja tunturimittari syönyt koivujen lehdet.

Lounaan jälkeen suunta jatkuu kohti Norjan ja Suomen rajaa. Rakka näytti voimansa ja kaikki olivat aivan valmiita nukkumaan jo valtakunnan rajalla, vaan matkaa oli vielä edessä. Rajan ylitimme raja aidan alta ryömimällä sillä päivä oli pitkä eikä porttia yrityksistä huolimatta löytynyt. Tiesimme kuitenkin, että tämä kohta oli luvallinen rajanylityspaikka, joten uskalsimme alittaa rajan. Lossujärven autiotupa siinsi jo silmissä, mutta maasto oli rajua ja muutaman kilometrin talsiminen vei meiltä tunnin. Pikkuhiljaa huomasin miten voimien ehtyessä ryhmämme puheensorina alkoi vaimeta.

Lossujärven tupa oli onneksemme tyhjä ja säästyimme teltan pysytykseltä. Lämmin tupa otti meidät avosylin vastaan ja keittelimme siellä kamiinalla päivälliseksi pastapussit tölkkilihapullien kera. Huomenna rinka on taas kevyempi. Syöminen tuli tarpeeseen sillä koko ryhmä oli lopen uupunut. Kukaan ei pysynyt hereillä auringonlaskua pidempään ja kaikki valittelivat uupumustaan. Loppuun palaneita jo ensimmäisenä päivänä, mitä tästä vielä tulisi, olemmeko haukanneet liian suuren palan? Nukkumaan menty-

ämme tupaan saapui vielä nuori mies nimeltään Anssi. Hän oli helsinkiläinen valoteknikko ja hän aikoi samoilla tunturissa kuukaudenpäivät ilman tarkkaa reittisuunnitelmaa.

Tiistai 10.9.2013

Jatkoimme matkaa vasta aamupäivän puolella herätyskellon petettyä meidät. Uni taisi tosin tulla tarpeeseen. Kaikilla oli pientä lihaskipua edellisen päivän uurastuksesta mutta vanhasta kokemuksesta tiesin, että muutaman kilometrin ”palauttavan” kävelyn jälkeen kaikki tulisi vielä menemään hyvin. Aamupalaksi nautimme kamiinalla paistettua makkaraa, joka oli eilisiltana jäänyt väsymyksen vuoksi paistamatta. Hyvältä se maistui aamullakin ja antoi varmasti tarvitsemaamme energiaa.

Keli oli mitä mainioin, auringonpaistetta kirkkaalta taivaalta. Ilolla illalla niin uupuneelta vaikuttanut ryhmämme lähti taivaltamaan uuteen päivään. Matka taittui välillä jopa laulellen. Päivä oli niin lämmin, että käärimme housujen puntit shortseiksi ja paidanhihat lyhyiksi. Pesimme hiukset ja kasvot tunturipurossa, jonka vilvoittava vesi helpotti mukavasti muuten hikistä kroppaa. Maasto oli helpompaa ja kaikki olivat intoa ja energiaa täynnä. Valitsimme kartalta päivämatkamme puolivälissä olevan järven ja sovimme että pysähtyisimme sinne lounaalle.

Muutamia kilometrejä ennen järveä sattui vaelluksemme ensimmäinen vahinko, kun jokea ylittäessämme yksi ryhmäläisemme pudotti kameran linssinsuojuksen. Siitä selvitettiin suojaamalla kamera paremmin laukkuun, ja matkaa jatkettiin. Vain kaksi kilometriä ennen lounaspaikkaa sattui toinen haveri. Yksi ryhmäläinen luiskahti sammaleiselta kiveltä jokeen kesken ylityksen ja löi huulensa kiveen. Onneksi käsi oli vaimentanut iskua hieman. Huulesta tuli verta, ja aluksi luulimme että yksi hammas puuttuu, mutta onneksi se olikin vain tunnoton ja heilui hieman. Kaikki hyvin, kylmää purovettä auneeseen huuleen ja kunnan tauko tapahtumapaikalla. Yksi ryhmäläinen käytti ajan hyödykseen ja otti päiväunet kun muut paikkasivat kaatunutta. Sitkeä matkalainen nousi ylös ja vaellus jatkui. Koko matkan lounaalle mietin miten olisimme toimineet, jos olisi käynyt huonommin. Kuuluvuutta ei alueella ole ja apua on vaikea saada.

Lounas tuli liian myöhään, vauhti hidastui koko porukalla ja lounaalla kaikki olivat jo hieman ärtyneen oloisia. Järven rannalla tapasimme kalastajan, joka vaimoineen oli kalastanut rautua samaisella järvellä viimeiset 40 vuotta. Hänellä oli Kilpisjärvellä matkailuyritys, joka tarjosi majoitusta ja kelkkasafareja. Kalastajalta kuulumme loistavia tarinoita ja saimme hyviä vihjeitä tulevan reittimme varrelle. Yksi vinkki tuli heti käyttöön, kun oikaisimme reitin noudattamisen sijaan tunturien välissä kulkevasta notkosta. Ajatus oli kiertää rakka ja se tuntui kaikista houkuttelevalta idealta. Oikaisimme kuitenkin liikaa ja seurauksena oli tiukka alamäki pelkkää rakkaa. No, alas päästiin ehjänä ja edessä oli joen ylitys kahlaamalla.

Kahlaamon joen ylitykseen olimme varautuneet ottamalla mukaan crocksit ja köyttä siltä varalta että vesi olisi korkealla. Kolme ryhmäläistä otti kengät pois ja ylitti joen vastarannalle. Vesi tuntui kylmältä, mutta samalla lievitti väsyneiden jalkojen jomotusta. Yksi ryhmäläisistä päätti kuitenkin, että haluaa koittaa päästä joen toiselle puolen kiviä pitkin hyppimällä ilman että ottaa kenkiään pois. Tämä oli virhe, sillä vastarannalla hän kaatoi kengistään vettä pois ja vaihtoi kuivat sukat jalkaan. Sukat kastuivat välittömästi uudestaan kenkien ollessa läpimärät, mutta jalkoihin ei onneksi silti tullut rakkoja. Jatkoimme vaellusta kohti Haltia Pitsuskönkään vesiputouksen pauhatessa vieresämme.

Pääsimme Porokämpille asti ennen iltahämärää ja pystytimme teltat kämppien alapuolelle. Ihanaa, täällä on ulkokuusi, jossa on styroksireunus kertoi yksi ryhmäläisistä riemuissaan paikalle saavuttuamme. Pienet asiat tuntuvat niin suurilta raskaan päivän jälkeen. Illalla oli kylmä. Valmistimme päivälliset retkikeittimillä telttojen sisällä ja painuimme unille lähes välittömästi ruuan jälkeen. Perustarpeet ruoka, uni ja lämpö nousevat tärkeälle sijalle erämaassa. Yöllä hampaiden pesulla taivas tarjosi mielettömän shown kun miljoonat tähdet loistivat pilvettömällä taivaalla ja revontulet tanssivat villisti pikimustassa yössä. Ilmassa oli Lapin taikaa.

Keskiviikko 11.9.2013

Aamulla heräsimme kylmän yön jälkeen usvaan. Herätyskello oli taas pettänyt, mutta teltasta nousimme silti aiemmin kuin autiotuvasta. Puuroaamiaisen jälkeen purimme teltat ja lähdimme taivaltamaan kohti Haltia. Taivaalta tuli vettä pienenä sumuna ja

energia oli vähissä kylmän yön jälkeen. Ensimmäisen kilometrin jälkeen vaelluskeppini meni poikki joen ylityksessä, ja ilman keppiä ylitys tuntui vaikealta. Kastelin toisen kenkäni. Nyt minua harmitti ensimmäistä kertaa koko reissun aikana. Noh, eteenpäin sanoi mummo lumessa, ja niin mentiin. Kulkuvauhtimme oli paljon nopeampaa, kuin ensimmäisinä päivinä. Olimme kehittyneet.

Päätimme mennä Haltin autiotuvalle lounaalle sillä viimassa oli kylmä syödä. Jälleen kerran optinen harha. Kilometrin matka Haltin autiotuvalle kestikin tunnin, vaikka tupa näytti olevan ihan lähellä. Maasto oli hirveää. Autiotuvan ympärillä oli järjetön määrä rakkaa. Miehen kokoisia kiviä ja seassa pienempiä. Kivien päällä oli sammalta ja osa luisti alta astuttaessa. Toiset kivet heiluivat, toiset eivät. Koko ajan sai keskittyä jottei käy huonosti. Muutamaa kellahdusta lukuun ottamatta selvisimme kuitenkin rakasta hienosta, ja Haltin tupa otti meidät ilolla vastaan. Tupa oli suurempi kuin aiemmin näkemämme Lossujärven autiotupa, ja siellä oli kaikki hienoudet: jätteiden lajittelupiste, puuvaja, ulkohuussi, kamiina, varastohuone, sekä keittiö kaasuliedellä. Ihanaa. Lounaaksi nautimme nuudeleita poronötkötillä. Se oli hyvää pitkän vaelluksen jälkeen. Lämpö palasi krooppaan ja hetki ilman vaelluskenkiä toi paljon voimia.

Päätimme jättää rinkat tuvalle ja lähteä kiipeämään Haltille pelkillä päivärepuilla. Ihanaa kun se painava taakka selästä on hetkeksi pois. Kävely tuntui kevyemmältä ja rakka vähemmän mahdottomalta. Harmitti, kun keli oli niin huono, että Haltilta ei näkisi maisemia. Tiedossa kuitenkin oli, että reitti huipulle on merkitty selvästi merkkipaaluilla, joten eksymisen vaara oli olematon. Matkaan siis. Alkumatka oli helppoa taivallettavaa, melkein selkeää polkua. Sitten kivi vaihtui ruskeaan rakkaan, jota oli helppo kulkea. Ensimmäisen taukomme aikana taivaalta löytyi sateenkaari, jonka pää osoitti Haltin juurelle. Onni löytyy Lapin vaellukselta. Emme kuitenkaan lähteneet kaivamaan aarretta, vaan jatkoimme matkaa kohti Suomen korkeinta kohtaa.

Vaikka mäki oli jyrkkä ja rakkainen, ei se tuntunut ilman rinkkaa lainkaan raskaalta. Saavutimme rajapyykin alta kahden tunnin kipuamisen jälkeen, ja kaikki olivat innoissaan. Pilvet olivat väistyneet taivaalta ja näkymät olivat uskomattoman kauniit. Kirjoitimme nimemme Haltin vieraskirjaan ja nautimme hetken voittamattomuuden tunteesta. Vihdoin se oli saavutettu, Suomen korkein kohta. Ryhmä oli selvästi hioutunut yhteen matkan aikana ja kaikki olivat onnellisia yhteisestä saavutuksesta. Nautimme aikamme

valloittavista maisemista ja lähdimme takaisin kohti autiotupaa, jotta ehtisimme sinne ennen pimeää. Rakkainen alamäki oli rankka nilkoille ja vei paljon voimia, mutta maali häämötti jo edessä.

Kun pääsimme perille autiotuvalle, saimme huomata, että mökki ammotti tyhjiyttään. Ihan kuin olisimme vuokranneet itsellemme oman Haltin mökin. Ihanaa, taas yksi yö lämpimässä mökissä, jossa saimme kamiinan lämmössä kuivattua kenkiä, sukkaa ja ma-kuupusseja. Illalliseksi pastaa lisukkeineen, ja uni maistui heti auringon laskettua koko porukalle. Tavoite on saavutettu ja Haltilla käyty, nyt alkaa kotimatka.

Torstai 12.9.2013

Aamulla heräsimme Haltin autiotuvalta, herätyskellokin toimi vihdoin. Lähdimme liikkeelle aiemmin kuin kertaakaan tätä ennen, ja kaikilla oli hyvä mieli. Aioimme palata osittain samaa reittiä, jota olimme tulleet, joten taival tulisi olemaan rakkaa lukuun ottamatta melko helppokulkuista. Matkaan siis.

Rakka oli entistä kovemman tuntuista yöpakkasen liukastamana ja tuntui pidemmältä kuin eilen. Matkan puolessavälissä olimme ennätysajassa ja pysähdyimme matkan varrella olevalle autiotuvalle lounaalle. Nyt oli jopa vähän aikaa tuhlattavaksi. Nautiskelimme lounaan ja kahvit verkkaisesti, ja lähdimme taas liikkeelle. Ohitimme edellisyön telttapaikkamme Porokämpät ja pysähdyimme ihastelemaan Pitsuskönkään pauhaavaa putousta. Kauniita paikkoja on Suomi pullollaan, kun vaan malttaa lähteä pois kaupungista. Vielä kauniimmalta taitavat nämäkin maisemat tuntua, kun niiden eteen täytyy nähdä vähän vaivaa ja rauhoittua. Putoukselta jatkoimme vielä kahlaamolle asti meille tuttua reittiä, mutta siitä tiemme erkani kohti Meekonjärveä.

Tarkoitus oli vaeltaa koko matka Meekonjärven varaustuvan pihaan yöksi. Pysähdyimme matkalla pitämään evästauon. Aurinko paistoi ja lämminkuppi ei ole koskaan maistunut niin hyvältä kuin erämaassa kuksasta juotuna. Siitä sai hyvin energiaa ja aloimme olla jo melkein perillä, kun yhdellä ryhmäläisellä kipeytyi lonkka niin pahasti, että päätimme olla jatkamatta. Pystyimme leirin kilometrin päähän Meekonjärven tuvalta.



Löysimme aivan mahtavat telttapaikat, ja ensimmäiseen kertaan moneen päivään olimme hieman puiden suojassa. Saimme teltat kasattua ja ruoan laitettua, kun uni hiipi silmään. Jälleen näimme hampaidenpesulla revontuli-show'n ja menimme onnellisina unille.

Perjantai 13.9.2013

Aamulla heräsimme taas usvaan ja kylmään. Aamupuuro alkoi jo maistua puulta ja edessä oli rakkaa. Harmitti, että vaellus on kohta ohi. Minulle henkilökohtaisesti tämä päivä oli matkan rankin osuus. Energia oli lopussa ja rinka painoi. Päivä alkoi ylämäellä, jatkui ylämäkenä, uutena ylämäkenä, jälleen ylämäkenä, kunnes vihdoinkin laskeutui kauniiseen laaksoon, jossa olevalla autiotuvalla nautimme lounaan.

Veden kiehumista odotellessa huomasimme, että mökin ympärillä parveili melkoisesti poroja. Syy porojen juoksulle selvisi: porojen perässä tuli poromies mönkijällä pikku-koira takaritsalla istuen, ja ajoi porotokkaansa eteenpäin. Hieno näky! Lounaan jälkeen suuntasimme kohti Saarijärven autiotupaa sillä olimme päättäneet kulkea pitkän päivämatkan ja mennä lämpöiseen tupaan nukkumaan.

Ylämäki jatkui. Sitten tuli tasaisempaa, ja lopuksi vielä matkan fyysisesti kuluttavin osuus, jyrkkä ja pitkä laskeutuminen laaksoon. Kaikkien nilkat alkoivat olla jo lopussa, ja jalkapohjia särki, kun vihdoinkin näimme Saarijärven tuvan edessämme. Jälleen matkaa oli useampi kilometri ja mökki ei tuntunut lähestyvän millään. Kun vihdoinkin pääsimme perille, oli tuvan pihalla kaksi nuorta miestä, jotka olivat juuri saapuneet Kilpisjärveltä. Heillä oli edessään vaelluksensa ensimmäinen yö ja he tahtoivat yöpyä teltassa. Sopii meille, saimme jälleen mökin rauhan ilman muita kulkijoita.

Kun matkustaa ryhmässä, on selkeästi mukavampaa, että mökki on tyhjä muista kulkijoista. Rauhaa ja hiljaisuutta täältä tultiin hakemaan, joten ihan kiva etteivät reitit ja tuvat ole pullollaan ihmisiä. Teimme päivällistä kaasuliedellä ja nautimme lämmön vaikutuksesta kipeisiin lihaksiimme. Pimeällä pesimme hampaita mökin edessä ja nautimme reissun upeimmista revontulista, yksi ryhmäläinen sai ne vihellyksellään tanssimaan ja hetki oli taianomainen. Mieli haltioissaan, mutta hieman haikeana siitä, että kohta

pitää taas mennä sivistyksen pariin. Uni tuli silti silmään ja tuntui kivalta mennä nukkumaan, sillä olimme sopineet seuraavan aamun herätyksen vasta kymmeneen.

Lauantai 14.9.2013

Aamulla heräsimme onnellisina. Keli oli mitä mainioin, ja aikaa vaikka muille jakaa. Paistoimme aamiaiseksi räiskäleitä, ja kahvin kanssa ne maistuivat mahtavalta. Aamupalan jälkeen koitimme onneamme mato-ongilla, mutta kala ei syönyt. Kokemus oli silti upea ja ainutlaatuinen. Koko ajan odotimme kaloja näkyviin veden ollessa kirkas ja puhdas. Kalastamisen jälkeen söimme vielä lounasta, sekä keräsimme kuivatetut tavaramme autiotuvasta ja pakkasimme rinkat.

Tarkoituksena oli taivaltaa muutaman kilometrin päähän Kilpisjärvestä telttaan nukkumaan, että pääsemme huomenna aamuvarhaisella Kilpisjärven kylälle. Matka taittui kevyesti ja mieliala oli korkea, kunnes keli muuttui synkemmäksi. Alkoi näyttää yhä todennäköisemmältä, että olisimme kohta sateessa. Mietimme vaihtoehtoja teltassa nukkumiselle, ja lopulta pysähdyimme tuumaustauolle viitisen kilometriä Kilpisjärven kylästä. Näkymät olivat uskomattomat. Saanatunturi ylvästeli vieressämme tummien pilvien täyttäessä taivasta. Jylhässä maisemassa seisoskellessa oli vahvasti sellainen olo, että nyt olemme luonnon armoilla. Yksi ryhmäläinen kaivoi kännykän esiin ja tarkisti säätiedotuksen. Seuraavana yönä sataisi kaatamalla. Säätiedotus sinetöi päätöksemme vaeltaa aina Kilpisjärvelle asti ja etsiä sieltä majoitusta.

Kun pääsimme luontotalolle auton luo, oli olotila vähän haikea, mutta huojentunut. Joku pariskunta tuli kyselemään meiltä, jos Haltille pääsisi autolla. Olo oli melko utopistinen. Kerroimme heille vaeltaneemme juuri satakunta kilometriä Haltille, ja että sinne ei luojan kiitos pääse autolla. Vaelluskengät vaihtuivat tennareihin. Jalat tuntuivat kevyiltä ja rinkka ei enää painanut hartioita. Hassu tunne. Menimme Kilpisjärven retkeilykeskukseen kysymään mökkiä, ja saimme 4 hengen mökin, joka sisälsi kerrossängyt, lieden ja jääkaapin, sekä suihkun ja posliini wc:n. Wau! Emme edes vieneet tavaroita mökille vaan menimme oitis retkeilykeskuksen saunaan. Ihana tunne. Suihku ja saippua, saunan lämpö, puhtaat raikkaat kuivat vaatteet. Yksinkertaiset asiat tuntuivat niin ylellisiltä. Saunan jälkeen kello löi jo kymmenen kun lähdimme kylille etsimään olutta. Avoimna olevaa ravintolaa tuntui olevan vaikea löytää ja meinasimme jo luovuttaa, kunnes vih

doin löysimme avoinna olevan pubin. Ostimme isot oluet, ja koska kenenkään ei tehnyt mieli syödä päivälliseksi pastaa, kysyimme myyjältä jotain syötävää. Tarjolla oli juustokinkku sämpylöitä, joita ryhmämme ilolla nautti. Sitten nukkumaan hyvillä mielin. Vai mentiinkö sittenkään? Uni ei meinannut tulla, kun päässä pauhasivat kaikki ajatukset. Jääkaappi piti hurinaa ja mökissä kuului sähkön ääni. Arki alkoi palata elämään.

Sunnuntai 15.9.2013

Aamulla saimme nukkua pitkään. Heräsin silti jo 9 aikaan, enkä saanut nukutuksi, vaikka yritin kovasti. Kun vihdoin nousin sängystä, kaikki muutkin nousivat, ja olivat huojentuneita siitä, ettei enää tarvitse nukkua. Järkevä vuorokausirytmä oli tarttunut meihin vaelluksella. Paistoimme aamiaiseksi räiskäleitä sähköliedellä ja joimme suodatinkahvit.

Sunnuntaina oli edessä ensimmäinen päivä asutuksen keskellä viikkoon. Kylä tuntui yllättävästi suuremmalta kuin viikko sitten. Keli oli kurja. Vesisade ja kylmyys tuntuivat ankeilta auringonpaisteisen viikon jälkeen, ja ihmisten hälinä ja melu kuuluivat korvissa koko ajan. Päätimme lähteä Norjan puolelle päiväretkelle. Ajoimme autolla rajan yli kohti Skibotnin kylää. Yritimme mennä syömään vaelluksella monesti haaveilemamme norjalaisia hot doggeja, mutta suruksemme huomasimme kylän ainoan ravintolan huolivan vain käteistä rahaa.

Ruokailu jäi haaveeksi, mutta onneksi Norjassa oli myös muuta tekemistä. Yksi ryhmäläisistämme toteutti pitkäaikaisen haaveensa ja kävi uimassa hyisessä jäämeressä. Muut eivät uskaltaneet. Ranta tarjosi aktiviteetteja myös pelkureille, ja leipäkivien heittäminen sekä simpukankuorien kerääminen sai ryhmäläiset taas iloitsemaan. Uimareissun jälkeen kiertelimme hetken Skibotnin kylää, ja jatkoimme sitten matkaa kohti Suomea. Matkalla kävimme katsomassa korkeaa vesiputousta. Kävelyreitti vesiputouksen juurelle oli valitettavasti suljettu maanvyörymävaaran vuoksi, mutta pääsimme ihailemaan pauhaavaa putousta vähän etäämmältä.

Kilpisjärvelle päästyämme kävimme kaupassa ostamassa ainekset riistakäritykseen ja tutustuimme paikalliseen palvelutarjontaan, joka on vahvasti keskittynyt kaupan välittömään läheisyyteen. Mökillä laitoimme kärityksen hautumaan, kävimme saunassa ja

nautimme vielä viimeisen illan ryhmän yhdessäolosta. Tavaroiden pakkaaminen autoon tuntui kurjalta, eikä kenenkään olisi vielä tehnyt mieli lähteä kotiin. Maittavan aterian jälkeen menimme aikaisin nukkumaan, sillä aamulla odotti aikainen herätys ja paluumatka Tampereelle.

Liite 6. Haastattelu kysymykset

**Personal trainer Tomi Tuomisen haastattelu 8.8.2013**

Esitetyt kysymykset:

1. Nimi, ammatti, koulutus?
  
2. Millainen suoritus Haltin-vaellus on?
  
3. Mitä tulee huomioida ruokasuunnitelmaa tehtäessä?
  
4. Kuinka usein vaelluksella tulisi syödä?
  
5. Kuinka paljon energiaa ihminen tarvitsee tällaisella vaelluksella?
  
6. Kuinka paljon päivässä kuljettu matka tulisi olla?
  
7. Miten tällaiselle vaellukselle tulisi valmistautua?

Liite 7. Ennakko kyselylomake

**Ennakkokyselylomake Haltin-vaellukselle 8. - 16.9.2013**

Oheisella kyselylomakkeella selvitetään taustoja Haltin-vaellukselle lähtemiseen. Vastaa avoimiin kysymyksiin.

1. Oletko ennen vaeltanut? Missä ja kuinka paljon?
2. Mitä mieltä olet vaeltamisesta yleisesti?
3. Mikä sai sinut lähtemään Haltin-vaellukselle mukaan?
4. Mitä odotat vaellukselta?
5. Mikä Haltissa kiinnostaa eniten?

Kiitos vastauksistasi!

Liite 8. Vaelluksen kyselylomake

**Kyselylomake Haltin-vaellukselle 8. - 16.9.2013**

Seuraavilla kysymyksillä kartoitetaan Haltin-vaelluksen onnistumista. Vastaa avoimiin kysymyksiin kokemasi perusteella.

1. Miten Haltin-vaellus sujui yleisesti?
2. Mitä asioita olisit tehnyt toisin vaelluksella?
3. Oliko päivämatkat sopivia?
4. Olitko tyytyväinen ruokailuihin ja oliko ruokaa riittävästi?
5. Oliko kaikki tarvittavat varusteet mukana?
6. Millaisia elämyksiä koit vaelluksella?
7. Miten järjestäjät suoriutuivat vaelluksen järjestelyistä?
8. Täytyivätkö odotuksesi ja lähtisitkö uudelleen vastaavalle vaellukselle?

Kiitos vastauksistasi!